BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
19 I
24

P H P P

+ O. P.

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

A

12.3.G.12

71.5.46

71 71
6 6
46 62

D. ORIBASII
MEDICI CLARISSIMI
COMMENTARIA IN APHO-

riſmos Hippocratis hactenus non uiſa, Ioannis Guinterij Andernaci Doctoris Medici induſtria uelut è profundiſſimis tenebris eruta, & nunc primum in Medicinæ ſtudioſorum utilitatem edita.

BIBL. SEC. COLL. ROM. SOC. IESU
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
E 1

12 19 J 24

FRANCISCO A VICOMERCATO MEDIOLANENSI, SEreniſſimæ Galliarum Reginæ Leonoræ Medico clariſſimo, Ioannes Guinterius Andernacus, Salutem.

QVVM Nuper in bibliotheca quadam nõ contemnenda, vir literis ſpectatiſſime, reperiſſem forte Oribaſii illius, Iuliani Imperatoris Archiatri, in Aphoriſmos Hippocratis commentarios, cum tineis & blattis ſtrenue pugnanteis, ſubiit demirari craſſam ſupinamque ſuperioris ſæculi medicorum negligentiã, quibus non curæ fuit vel hoc ſatagere, vt egregios, ne dicam neceſſarios, Medicinæ ſcriptores ex bibliothecis in lucem æderent. Veteres nihil intentatum in expertumq; reliquerunt, nihil occultatum, quod non prodeſſe poſteris cuperent. Pompeius cognomento Magnus, ſuperato Mithridate, commẽtationum Medicinæ, ac Antidotorum exemplaria, quæ ille in arcanis ſuis reliquit, transferre ſermone noſtro, vt vitæ hominum prodeſſet, libertum ſuum Lenæum iuſſit. Medici illi, quorum huius maxime intereat, authores priſcos nõ modo ſitu obſoleſcere, ſed etiam barbariſſimos

& peregrinos ſcriptores,in vicem optimorũ ſurrogari,ſunt paſſi. Vix nuper Galenus in arte ſua Princeps medicorum filiis cœpit innotesſcere. Ante annum Paulus Aegineta latuerat. Oribaſius,in hunc vſque diem incognitus eſt. Quid multis? Tota veterũ medicina, quæ longe erat præſtantiſſima,non neglecta, ſed extincta propemodum habetur. Hinc eſt φ hodie non pauci Theſſalei medici antiquos authores, per quos conſummatur profeſſio, ignorent,contemnant,deſpuant,formulis aliquot vulgatis medicaminum contenti. Verum quanto id mortalium fiat diſcrimine,nemo qui ad aliquam ſyncerioris medicinę cognitionem peruenit,ignorat. Quare nos hactenus quanta potuimus induſtria & labore, veteres Græciæ authores latinitate donare ſumus aggreſſi. Primum Galeni libros fere quadraginta,atq; plures ex iis nunquã antea ſiue barbaris ſiue eruditis attactos, quos omneis nunc recens diligẽtia quam licet maxima recognitos,emittemus. Deinde Paulum Aeginetam,qui ob exemplarium vitia & diuerſitatem,plurimum exhibuit negotii. Nunc aũt in Aphoriſmos Hippocratis commentarios Oribaſii,qui Galeno & ętate & diſciplina proximus extitit,in communem vſum profero. Commentarios inquam non pœnitendos, vt qui ſuccinctius omnia quam Galenus, &

ſicubi difficultas lateat,explanatius, tradant. Hos igitur diebus aliquot emaculaui, erant enim deprauate admodum deſcripti, ne vicam alienis bonis,quod alii faciunt,defraudarem. Quem laborem tibi vir excellentiſſime, nominatim appendere viſum eſt,qui tum veterem tum nouā peręalleas medicinam, qui in mathematis altioribuſque diſciplinis nulli vel Italorum vel Gallorū cedas. deniq; qui tanta curandi ægros dexteritate & methodo polleas,vt oibus facile medium,quod aiunt, vnguem oſtendas. Hac enim ratione Galliarum Reginæ illuſtriſſimæ medicus es creatus. hac in grauioribus Principum morbis vbique acceſſiris hac te Galli amant,Itali venerantur,vtrique expetunt. Proinde vigilias has noſtras hilari fronte excipias, Franciſce doctiſſime, & cōtra morſus vitilitigatorum, vt alias ſoles: defende. Præſertim aduerſus eos qui falſo eruditionis titulo,in aulam veſtram irrepſerunt. qui ſæpe noſtra reprehendere,nunquā meliora poſſunt reddere. Quod ſi pergas facere,ſenties breui,maius aliquod opus me,quod tua ſit dignum doctrina, tua familia illuſtriſſima,emiſſurum. Vale. Lutetiæ,Calendis Martii.

PRAEFATIO D. ORIBASII IN APHORISMOS HIPPOCRATIS.

QVONIAM oportet ſemper in omni libro quædam neceſſaria prædici, idcirco hic eſſe præfandum mihi exiſtimo. Nimirum ꝙ Hippocrates nos in hoc commentario, vt magnanimus paterfamilias, ſermone fretus, ad ſuæ doctrinæ pabulum inuitare contendit. proponens enim veluti menſam, copioſas offert dapes, vt quiſque quod deſiderauerit mente conſequatur. Nec prætereundum hoc ſilentio eſt, quod clariſſimus ille author doctrinæ ſecretiora, compẽdioſo atq; diſtincto ſermone, cuncta velut medicinæ candidatis excerpens manifeſtare conetur. In præſenti igitur libro eo ſtudium ſuum dirigit, vt totius artis breuiter capita perſtringat. Quippe deſcribit hic hominis vitam, naturaſque rerum, artis prolixitatem, occaſionis velocitatem, experientiæ fallaciam, ægritudines, & earum accidentia, locorum, aerum, aquarumq; diuerſitates, curationum modos, temporum ordinem & eorũ qualitates, necnõ & varietates totius, vt breuiter dicam, artis. Itaq; particulas bre-

uitatis medicinæ,& abſolutionis exequi, libri huius ſcopus eſt. Scopum vero dicimus, propoſitum, quod abſolutionis finem reſpiciat. Vtilem uero dicimus librū hunc, qui totius artis in ſe cōtineat breuitatem. Sed quæſtio inter hęc oboritᶜ, an Hippocratis Coi ſit proprius? Apud veteres enim multi nūcupati ſunt Hippocrates, vnde aſſerūt aliqui, librum iſtū Hippocratis Coi nō eſſe. Quibus hoc pacto rūdetur, Rufus, Pelops, Lycus, aliiq; multi librū hunc Hippocratis Coi eſſe affirmarunt. Deinde, qđ nemo tale opus aggreſſus ſit poſt Hippocratem, quē Philoſophi amicū naturæ dixerunt. Tentauit quidē Democritus talē cōſcribere, ſed nō potuit. Quinetiā apud Græcos Aphoriſmi primū ex ſtudioſiſſima Hippocratis Coi opera, & ſolicita indagine, iclaruerūt. Apud Latinos aūt trāslatiōe Pelopis, qui cautiſſime verbū e uerbo tranſferens, imitatus eſt Hippocratis breuitatem. Interpretes extitere Hippocratis, Pelops, Lycus, Rufus, Soranus, Domnus, Galenus, Attalio, & multi alii. Sed & ego ipſe cōmentarios cōſcripſi, moriente Ptolomæo Euergete, poſt ſeptuaginta perfectiſſimorū medicorū examinationē, qui vna medicinā prælegerūt, & Philoſophicas qōnes diſcuſſerunt. Porro, quęrendum venit, in quā partem artis medicinę, liber hic redigatᶜ. Medicina.n. ſpeculatiua eſt, & actiua, ſed dicim⁹,

in utranq; redigi. omnium.n.ægritudinum ſpeculationem,necnō & actus, tanq̃ cognata ſibi cōprehēdit,cōnectitq;. Speculatio paruo tp̃e cōprehenditur,actus multo indiget. Hoc quod paruo tp̃e abſoluit,illud præcedit ſemper.igitur in eo quod nec multo tp̃e cōprehenditur,ſedulo ſtudendum eſt.Sed quis nō maliſit,in ea permanere doctrina,in qua ſemper poſſit eſſe ſecurus? Ergo utranq; medicinæ partem liber hic cōplectitur. Cæterum ſi, quo ordine legendus ſit,quæras, Certe,quātum ad candidatos medicinæ attinet, tertio loco legi debet,ſed quātum ad doctos,etiam ultimo. Etenim qui initiantur arti, primo legant ſacramentum ipſius Hippocratis,inde librum præceptorum,tertio librū hunc,in quo totius artis ſpeculatio continetur.Docti hunc poſtremū relegāt,ut ea quæ in aliis legerint, hic oīa cōmemorent.Modus doctrinæ ſi quęrit,eſt quadruplex,intellectualis,cōplexorius diuidens, & diffinitiuus. Intellectualis dr̃,eo quod intellectu,ideſt, contemplatione , tam virorum,quā mulierum ægritudines exequatur,& cōſideret. Complexorius,quod omnia complectatur ſeu comprehendat, nihilq; relinquat. Diuidens , eo quod corpus humanum in partes diuidat, earumque ægritudines particulatim declaret. definitiuus, quod cuncta definiat, recteq; determinet. Habent

quoqꝫ hunc ordinem, vt prior ſit intellectua-
lis: deinde cōplexorius, inde etiam diuidens,
ad vltimum diffinitiuus. Prius enim, rem in-
tellectu tenemus, poſt vero intellectā, ſicut eſt
totam cōplectimur, inde etiā ac ſi per intelle
ctū comprehenſam diuidimus, ad vltimum
aūt comprehenſione diuiſam definimus, &
determinamus. In quos et modos liber iſte
redigitur. At, in quot partes præſens liber
aphoriſmorū diuidit? Soranus diuiſit in tres,
Rufus in quatuor, Galenus in ſeptē. In quibus
habentur digeſta oium ægritudinū progno-
ſtica, vtriuſqꝫ ſexus, tam in infantibus, quā in
pueris, iuuenibus et, ſenibus, & decrepitis. Vt
enim Pelops magiſter Galeni dicit, humanæ
vitæ partes ſunt quinque, otioſa, laborioſa,
iuuenilis, ſenilis, decrepita. Otioſa, in qua in-
fantiæ tarditas oſtenditur. Laborioſa eſt pue-
rilis, in qua exercitationū intemperantias de-
notamus. Iuuenilis, quę ætatis pfecte robore
inſignit. Senilis, in qua iā roboris declinatio-
nē videm⁹. Decrepita, q̄ q̄ſi iā finis aut bona,
aut mala dr̄. Si. n. roges certā aphoriſmorum
rōnē, quot ſint, tot nimirū et libri ptes. Quid
eſt aphoriſmus? Sermo breuis integrum ſen-
ſum propoſitæ rei deſcribens. Sed iā ad ipm
textum aphoriſmorum redeamus.

Explicit prologus.

D. ORIBASII IN APHORISMOS HIPPOCRATIS COMMENTARIUM INCIPIT.

APHORISMVS. I.

Vita breuis, ars longa, occaſio præceps experimentum falax, iudicium difficile eſt.

Statim per initia ſermonis, Hippocrates propulſare videtur magis quàm inuitare audientes. Non tamen vt oēs qui artem vel diſciplinā medicinam aggredi deſiderant, profugos reddat, ſed vt quantum cādidatorum aures poſſunt percipere, hanc memoriæ cōmendent. Sicut enim nutrices infantibus recens natis, quos alendos acceperunt, continuo ſolidum non offerunt cibum, ſed eum quidē ſeruant, dum fuerint prouecti. Sic Hippocrates altioribus ceſſans quæſtionibus, protinus vitā dixit eſſe breuem, & artem longam, rem mediocrem ſciens & reticens, quod ſcilicet medicina ſpeculatiua eſſet & actiua, & quod multis modis diuidatur ſpeculatio, multis; & actus, qui illa maior. Ideoq; longam artem vitæ comparauit breui, vt auditores attentiores redderet. Occaſio præceps dixit, quia omne quod immutatur, niſi velocitatem habuerit immutari nō poteſt. Sūmas in exemplum fluuium currētem ſine intermiſſione, in quem ſi volueris digitum ponere; & releuare, iterumq; deponere, non eandē aquam tan

gis,ſed modo vnã,modo aliam. Quatuor itaq; ſunt tẽpora,ſiue generalia,ſiue ſpecialia morbis cognoſcendis,vel præſidiis adhibendis,ſeu cibo dando, initiũ augmentum,ſtatus,& declinatio. Experimentum aũt fallax. Quæſtio hic venit contra Hippocratem. Si experimẽtum eſt,quare fallit? Et occurrit talis ſolutio. Pone eſſe podagricã paſsionem,& inuenit medicus pſidiũ expertũ in podagricis,& neſcit vtrũ initiis ꝯueniat,an in augmẽto,an in ſtatu,an in declinatiõe. Et ſi ꝯuenit ĩ ſtatu,dat illi in augmẽto, & fallit. Omne enim qd' fallit,trib⁹ modis fallit,aut ex opifice, aut ex materia,aut ex organo. Si opifex peccat,medicina nõ peccat, materia vero peccat. Iudiciũ difficile Ad fallax experimẽtũ,iudiciũ difficile retulit. Iudiciũ.n.duob⁹ modis fit,aut ad vitã aut ad mortẽ. Difficile dicit, pp fallax experimẽtũ.

APHORIS. II.

Non ſolũ ſeipſum officio fungẽtem exhibere oportet,ſed etiam ægrum,& aſsidentes,& extranea.

In primo Aphoriſmo de lõgitudine artis, & breuitate vitæ loquutus eſt,vt hi qui futuri ſunt medici,cum omni fortitudine atq; conſtantia animi,ſtudio incumbant. Ideoq; merito eam arduam & longam eſſe dixit. Deinde volens animos eorum fatigatos recreare,ſedulitatẽ diſcẽdi addidit. Nõ ſolũ, inquiẽs,medicus debet eſſe cautus apud ſeipſum, ſed & omnia rationabiliter agere, vt ægri animum oblectet,& hic illi per omnia obediat. Sed & miniſtri ægrum obſeruent,vt in nullo peccent,& ea quę foris ſunt nihil impediant,hoc eſt, nuntius malus, aut ſtrepitus aliquis,aut ſonus, aut pluuia, aut torrens. Iſta enim omnia nocere infirmo,& criſim futu

ram impedire ſolent. Et quod extranea præuidere dixit, intelligimus eum velle, vt hi q veniunt ęgrũ viſitatum, vna ſint cum medico. Extranea enim dicuntur & ea quæ ſuperius prædiximus.

APHORIS. III.

IN perturbationib⁹ vẽtris, & vomitib⁹ ſpõtaneis, ſi tale purgetur, quale purgari oportet, res bene cedit, & facile fert, ſin min⁹, ɔtra.

Quæſtio nobis oritur contra Hippocratem. Quare à ventre incipiat potius quàm ab alio principio? Quod recte illum feciſſe non latebit. Nam quis neſcit, ventrem ab oculis remotum, conſpicue varios nobis morbos indicare? Innuit etiã author in præſenti, initiandis arti eſſe obſeruandũ, vtrum rubrũ, an nigrũ, ſiue alterius coloris ſit, quod deiicit. Alia vero ratio eſt, Quod vẽter receptaculum ſit potus atq; cibi, quibus vna venientibus in ventriculum, & calefactis à iecore, ſucculenta quædam fit ſubſtãtia. Et ſicut lacte coagulato butyrum ſupernatat, ſic excocto ſucco fit putredo phlegmatis, quæ ipſi ſtomacho nutrimentum præſtans, inde ad cerebrum pergit. Mundiſsimum vero quod remanet miniſtratur epati, contrahitur per meſeraicas venas quæ ab epate egrediuntur, vbi conficiuntur quatuor humores, & vnuſquiſq; illorum per riuulos quoſdam ad ſuum principalem meat locum. At quoties perturbationem aliquam ſubſtineat natura, per ipſos riuulos, eaq; orificia venarum & meatuum per quę exierunt, de ventriculo ad epar recurrunt humores, & ſic ab epate & orificiis meatuum & venarum, vẽtri miniſtrantur, foranſq; proiiciuntur. Quod vero ait, Si tale purgetur, quale purgari oportet, & reliqua, tale eſt. Ipſa perturbatio varie accidit, aut enim at-

tificioſa eſt, aut naturalis, aut ex accidenti. Artificioſa eſt, quum medici catharticum præbēt. Naturalis, quoties leuat ſe natura, & ſuperflua expellit. Nunquā enim natura aut maius, aut minus vult, ſed ſemper gaudet moderamine. Ex accidēte vero fit, quū caſu aliquo fit, aut qualitate, aut quantitate. Ex accidenti enim duobus modis fit. Qualitas vero eſt, vt cibi ventrem emollientes. Quantitas oppreſsio aut corruptio eſt. Exemplum aūt Aphoriſmi tale eſt. Sicut cloaca maximæ ciuitatis, quæ multos in ſe recepit riuulos, quum clauſa fuerit, ſtercus in ciuitate redundat, aperta vero, ſuperflua reiectat. Similiter tunc facile fert natura, quando ſuperflua deponit, vt puta, reperio tertiana laborantem iuuenem, do illi præſidium, quod ipſum proprie deponat humorem, abſciſa cauſa, facile tulit. Sic & natura quoties ſponte facit, conſiderare debet medicus quale ſit, aut quantum, aut ſi vires ſufficiant. Tunc enim facile fert natura, quando ſuperflua proiicit, ſiue per vomitum, ſiue per ventrem. Perturbatio enim comparata eſt mari, quod niſi perturbationem habuerit ſuperflua, à ſe expellere non valet.

APHOR. IIII.

ITidem conceptaculorū inanitio ſi fiat qualis fieri debet, res bene cedit, & facile fertur. Sin minus, contra.

Secutus eſt inanitiones, quæ fiunt ab epate. Inanitio enim dicta eſt, eo qd' inane faciat corpus vel venas noſtras, vt eſt ſanguinis miſsio, clyſter purgans, quæ eſt ſubductio ventris. Iſta enim oīa inanire ſolent corpus. Ergo quando oportet vt inaniatur coruus, & plenitudo imminuatur, attendendū eſt, an vtilis ſit ipſa inanitio. Sed vnde animaduer-

tes? Non aliunde, quàm ex ipſo ægrotante, ſi facile fert, ſi gaudet, ſi non deficit, & ſi non conqueritur, quomodo diximus & de ſpontanea effuſione. Sin minus, hoc eſt, ſi nõ gaudet, offenditur natura, aut ratione pluris, aut minoris. Aliud vero eſt inanitio, & aliud purgatio. Purgatio eſt qualitatis, Inanitio quantitatis. Sed quia poteſt fieri, vt purgatio inanitio dicatur: inde Hippocrates dicit. Si tale purget, quale oportet, & inaniantur, qualia debent.

APHORIS. V.

IGitur & tempus, & regionem, & ætatem, & genera morborũ, q̃bus oportet curationẽ adhibere, nec ne, conſpicari officium eſt.

Memor ſermonis de inanitione quæ à medico fit, cõtemplatus etiam, quantũ ipſa medicinæ opus fit, coactus eſt caute & ſolicite admonere nos, vt antequàm opus aggrediamur aliquod, ſciamus, ſi bene poſsit fieri, ſi lædi ægrotus, aut iuuari queat, ſi offendi aut melius habere. Non enim oportet incertum experimentum in homine fieri. Ideoq; merito dicit ꝯſpicari tẽpus oportere. Si enim hyems ſit valida, non debet inaniri ęgrotus, quia oĩs effuſio extra rationẽ, duntaxat infrigidare corpora ſolet. Si ęſtas eſt maxime ardens, item fugienda eſt inanitio, quia omnium corpora tũc ſoluta ſunt, & debilia. Sed vere & autumno, ſine ſolicitudine inanimus, quia ſunt tempore mediocriter temperata, ſiue calore, ſiue frigore. Et regionem conſpicari oportet, in qua debet operari, in qua nõ. Si valde eſt frigida, ſicut Scythia. Thracia, vel alię earum ſimiles, aut valde calida, ſicut Æthiopia, vel India. Et ętates ſicut infantũ vel valde ſenum. Morbos vero inſpicere conuenit, vt ſcias in quibus debeas facere

inanitiões, vt eſt pleuritis, phrenitis, colica, vel alii in quibus eſt plenitudo. In talibus enim bonæ ſunt inanitiones. Cæterum ĩ dyſenteriis, cholera, cardia cis, ſudantibus, ſpiritu difflatis, aut inedia cōfectis, aut aliis cauſis quę per diuturnitatem adducunt in firmos ad tabem, an nō inimica eſt inanitio? Vides quare dixit, conſpicari oportet, vt ante quàm inani tio fiat, iſta omnia quærantur à medico.

APHORIS. VI.

EXercitatio ſumma bona valetudo eſt, Si ad extremum deuenerit, periculoſa, vti in athletis.

Poſtquam verba fecit Hippocrates de effuſione ſiue ſpontanea, ſiue quæ ab artifice fit, ſubiunxit quibus fieri debeat, & quibus non. Conſideremus, inquiens, ætates & regiones & morbos, & alia quę ſequunt, inde agit de exercitationibus. Quæſtio no bis eſt, cōtra ipſum Hippocratem, Quare exercitiũ valetudini præponat, quum niſi valetudo fuerit, ex ercitium eſſe non poſsit. Valetudo enim duobus modis dicitur, bona valetudo, quæ virtus, & ad uerſa valetudo, quæ eſt ægritudo. Sed Hippocrates ſciens iſtud exercitium valetudinem facere, dũ cau ſam dicit, curationem ſignificat. Vt eſt in athletis, qui perunćto corpore ex oleo, & perfricato mani bus exercitantur. In ipſis enim naturalis calor, hoc eſt ſanguis, q craſſeſcere facit corpora. Et hoc trib9 modis dicitur, craſſus & medius & gracilis, de craſ ſis enim ait, ideſt, de athletis, vel eis q in iuuentute ſunt quia in ipſis viget virtus naturalis, & ideo for tes ſunt. Quos neceſſe eſt omnē cibũ bene conco quere, vnde multum quoq; aſſumere coguntur. Ex quo ſanguis quotidie generaſ, & ex multo ſangui

ne corpora eorũ incraſſantur. Iſtam enim craſsitiẽ dicit Hippocrates ſolui debere. Bona valetudo eſt carulentia & craſsities. Et quomodo poteſt ſolui, niſi per inanitionem ſanguinis? Continuo ergo vena diuidatur adacto ſcalpello, quia ſi fit ex nimia plenitudine, aut venç eis rumpunt, aut arteriç, aut ipſe ſpiritus vitalis, vel calor naturalis ex conſtipationę extinguitur. Sæpius & in apoplexiam multos vidimus incidiſſe, & præfocatos momẽto temporis deceſſiſſe. Qui ergo incraſſeſcunt ad ſummũ, hoc eſt, non vltra quàm conuenit, bonum eſt. Qui vero in nimium, hoc eſt, in ultimum, & ſupra modũ, graue eſt eis, propter rationem Paulo ſuperius dictam.

APHORIS. VII.

NOn enim in eodem ſubſiſtere poſſunt, aut quieſcere. Quod ſi non quieſcunt, nihil proficere in melius poſſunt. Reſtat igitur vt in deterius labatur.

Hoc eſt. Quantumcunq; in illis ſupra mediocritatem excreuerit craſsities, tanto peius eſt, dum appetunt cibum cui aſſueti ſunt, & non quieſcunt, ſed concoquunt, eoq; plus comedunt, & quotidie in illis ſanguis generatur & nutritur, qui iam non ad melius proficit, hoc eſt, ad fortitudinẽ corporis, vel vtilitatem, ſed ad peius, hoc eſt, ad periculum præfocationis, aut ruptionem venarum. Ergo verum dixit propter iſtas neceſſitates & pericula.

APHORIS. VIII.

QVamobrem ſoluere bonam valetudinem expedit, vt denuo refici corpus incipiat.

Hoc eſt, illa obeſitas vel craſsitudo corporis ſanguinis detractiõe minui debet. Subdidit, vt denuo refici corpus incipiat, hoc eſt, Noli morari effundere ſanguinem, & exinanire corpus, propter pericula quæ multoties diximus, vt dum inanitum fuerit, incipiat iterum refici corpus, nempe ſanguis creari & nutriri, & illius effuſionẽ ſanguinis reſarcire. hoc quidem Hippocrates de athletis dixit, tu aũt ò me dice etiam de omni craſſo & obeſo intelliges.

APHORIS. IX.

NEc idcirco compreſsiones in extremũ ducendæ ſunt, haud enim tutum eſt.

Quoniã Hippocrates de plenitudine vel obeſitate corporis ſermonem habuit, quæ eſt multa vel ſine menſura, hoc eſt, in ſummo vel in vltimo, præcipit eam ſolui nulla re alia quàm inanitione, dixit etiam neq; compreſsiones ad extremum ducẽdas, hoc eſt, inanitiones. Cõpreſsio enim dicta eſt à cõprimendo corpus, hoc eſt, ab extenuando, quia oĩs effuſio vel inanitio cõprimit & inanit corpora noſtra. ergo non debet fieri vſq; ad extremũ, hoc eſt, præter naturam. Conſiderabit enim medicus, vt ſi cui ſecundum rationem expedit extrahere tres libras, ei ſubtrahat duas, & octo vncias. quattuor enĩ vncias relinquit naturæ, vnde poſsit conſiſtere & ſubſtentari. Etenim medicus ſecũdum rationem faciens, vltra modum non debet ſubtrahere, ne incipiat nimia inanitio periculum facere, & non poſsit virtus reparari. Quia quomodo nimia plenitudo præfocat, vel ſtringit, ſic nimia inanitio, vel præfocat vel occidit. Quia ſi ipſa virtus, & calor noſter naturalis, qui eſt cum ſanguine effunditur, cibus, q̃ poſt datur, quomodo poterit concoqui, & ſanguis inde

inde generari? Et ſi ſanguis & concoctio non adminiſtretur, neceſſe eſt, vt tabeſcat corpus & deficiat. Nam ſunt quatuor virtutes operatiuæ in nobis, quæ ſiue vigilantibus, ſiue dormientibus nobis ſemper operantur & dum non habuerint quod cōſumant, ipſum corpus ceſſando conſumunt. Ipſa enim earum ceſſatio, corporis conſumptio eſt. Vides, quare dixerit inanitiones modum excedentes incommodas eſſe.

APHORIS. X.

Sed pro eius qui corrigitur natura ducendum, vt toleret.

Conſiderare debes, inquit, vires illius ægri qui ſuſtinebit, venā incidi, vel inaniri corpus. Ad hoc ducendum dicit, hoc eſt, tantum faciendum, quantum vires tolerare poſſunt.

APHORIS. XI.

Omnino euacuationes in extremum deductæ graues ſunt. Rurſuſque recreationes extremæ graues.

Vides Hippocratem, quum nimiam plenitudinem, vel inanitionem reprehendiſſet, coactus eſt in iſto Aphoriſmo generaliter docere medicos, ꝙ inanitio vel repletio corporis quæ fuerint vſq; ad extremū, hoc eſt, nimiæ vel ſine menſura, graues, hoc eſt inimicæ ſunt. Quicquid enim amplius fuerit in anitione congrua, malum eſt.

APHORIS. XII.

Tenuis exquiſitaque victus ratio, tum in affectibus longis omnibus, tum etiam acutis quibus non competit, grauis moleſtaque eſt.

Interrogandus hic nobis eſt Hippocrates. Si in longis non côueniunt, nec in acutis, vbi côueniũt? Aut quæ eſt tenuis victus ratio? aut in quot partes ea diuiditur? aut principales ægritudines quõ diui duntur? Dicimus quadrifariã, hoc eſt, in acutam, & peracutam, mediã, & longã. Quadrifariam vero & victus ratio. Ergo neceſſe eſt dinumerari vnicuiq; ægritudini propriã ſuam victus rõnem. Peracutæ ægritudini, vt eſt, apoplexia, quæ quarta die termi-natur, tenuiſſima præcipiẽda eſt, vt eſt calida aqua. Et iſtã q̃ñ debeo dare? Prima & ſecũda die noli ex-hibere, qa adhuc valida eſt ægritudinis virtus. Tertia vero die dabis duobus modis. Vno, cibi noĩe, alio virtutis, vt quarta die inueniat valida virtus ad expellẽdos humores. Acutæ ægritudini, qualis eſt tertiana, tenuem victum dari iube, vt eſt cremor ptiſanæ. Et inter acutã & peracutã, quæ media, vſq; ad ſeptimũ diẽ determinat, huic melicratõ dari cõuenit, primũ pro virtute, dein de, quia ſuperflua purgat. Et vt ſcias qualis ſit virtus melicrati, ſuperflua purgat, & naturalia conſeruat. Philoſophus aũt re-fert, ad odorẽ mellis quadraginta dies vixiſſe quẽ-dã. Lõga vero ægritudo eſt, vt quartana, cui ſolidũ victum dari côuenit, vt halicam, & piſcium gara.

APHORIS. XIII.

ITemq; victus qui in extremum tenuitatis deuenerit, grauis eſt. Nam repletio quoq; in extremum acta, moleſta eſt.

Docet Hippocrates medicum, quid in victu debet obſeruare, aitq;, non ſemper tenuem & exqui-ſitum dandum, ſed aliquando paulo pleniorem, vt ei qui calidam aquam aſſumpſit, poſtea mulſam exhibeat, quæ virtute paulo valẽtior eſt, ne tenuis vi-

ctus;vſq; ad vltimã tenuitatem perducat ægrotũ. Docet etiã immoderatas repletiones moleſtas eſſe, ne forte incautos lateret hoc medicos, ita vt ſem- per plenum victum adhiberent,additq; dicẽs,quia & repletiões,hoc eſt,pleni cibi ad vltimum ducti, peſſimi ſunt,ideſt,non ſolũ carnes diuerſæ, prçſum ptæ immoderate,ſed & vinum ẽt & panis.Nam ex- tra modum omnia peſſima ſunt. Ideo repletio ſi re cedit à mediocritate,perdit corpus.

APHORIS. XIIII.

IN tenui victus ratione ægri peccant, quo fit vt maiore afficiantur detrimento.Quic- quid enim committitur grauius eis obuenit; quam in aliquantulum pleniore.

Iterum atq; iterũ Hippocrates multoties nos ad monet,quod in tenui victu delinquunt ægrotãtes, propter quod grauius afficiuntur.Hoc eſt,dum ag- grediens medicus ægrotũ,prçcipit,vt ſuccum acci piat,ille aliqñ obtemperat,aliquando non : & dum acceperit,dicit.Hic me vult occidere.poſtea adue- nientes amici ad viſitãdũ,dicunt ei.Accipe halicã. & dum acceperit,ẽ duobus alterũ cõtingit,aut bñ, aut male.Si bene,dicet medico.Quare me occide- re voluiſti?qui me ſolo ſucco tractabas, & me iam occidiſſes,niſi aliud accepiſſem.& ſtatim iratus re- pudiat tenuẽ victũ,& cõſiliũ medici,ac vtitur ple- niore.At ſi male contigerit, dicit, tu me occidiſti, qui me ſolo ſucco ſuſtentare voluiſti, culpantq; amicos, & vltra præceptum medici, nimis tenui vtitur. Ideoq; afficiuntur,hoc eſt, male offendun- tur.Quicquid enim committitur grauius eis obue- nit,ideſt,aut magnum malum,aut magnum bonũ, hoc eſt, non leues ſunt caſus, qui eis contingunt,

vt eſt,animæ defectus,ſudores frigidi,& ſpirituum digeſtio,& alia quæ peiora patiuntur,quam qui aliquantulo pleniore victu vtuntur, hoc eſt, in tenui victu maiores cõtingũt caſus,quos ſupra diximus, quam in Paulo liberaliore victu & valentiore.

APHORIS. XV.

HInc igitur et ſanis tuta non eſt illa admodum tenuis,diligens, exquiſitaq; ratio victus:ob eam rem ꝙ difficilius errorem qui committitur ferunt.

Bene ceu naturæ peritus,ſeriem orationis ſequit. Non ſolũ,inquiẽs,inimica eſt ægrotis tenuis victus rõ,ſed & ſanis,verbi gratia,aliquis cõſueuit vti cibo pleniore,idẽ ad nauigationẽ aut carcerẽ miſſus,nihil comedẽdo cõglutinationẽ facit inteſtinorũ.poſtea vero vbi dimiſſus fuerit, (vult nimirũ ad priſtinã cõſuetudinẽ redire)largiorẽ tũ potũ, tum cibũ aſſumit,cõcoctio nõ obitur,morbi oriunt. Sic & tenuis victus ſanis tutus nõ eſt,ægrotis vero,qñ non pro morbi rõne aſſumũt.Sed alio modo ſanis,alio modo ægrotis. Sanorũ facit initiũ ægritudinis,illorum,initiũ mortis.Quæ admodũ tenuis, diligẽs & exquiſita eſt victus ratio,illa tuta nõ eſt, quia infirmus vexatur,quum nimio ieiunio cõficitur, vt qui indigeat nutriri,multo magis quã ſani,quia eſt in laboribus.Merito ergo,quia victu tenui magis lædũtur,& difficilius errorẽ ferũt,hoc eſt, quia in ſe peccãt,moleſtius,& difficilius ſuſtinẽt,nã ſequitur eos animi defectio,& macies corporis.

APHORIS. XVI.

ITa fit vt tenuis et diligens exquiſituſq; victus,periculoſior maxima ex parte ſit eo, qui Paulo plenior.

His quibus non ſatis eſt aqua mulſa, da illis hali cam. Idem enim repetiit, quia tenuis victus periculoſus eſt, plenior Paulo minus. Quia vero culpauit tenuem victum, ne forte in oībus morbis eum præciperent medici, merito ſubiunxit.

APHORIS. XVII.

Svmmis morbis ſumma diligentiſſime remedia adhibere, ad perfectum perducit. Addere enim nocuum eſt.

Summos dicit acutiſſimos, qui aliqñ vſq; ad ſeptē dies perſeuerat. Iſtos ergo morbos ſummos curare, ad perfectū perducit, hoc eſt, admodū tenuis victus ſalutē & perfectionē in ipſis obtinet. Curationem.n. Hippocrates victum vocauit, quia per victū morbi curanť, & nō ſolū acuti, ſed & tardi ſoluunť. Sicut enim princeps logicæ ſectæ, & non ſicut empiricus, ad medicamina properauit.

APHORIS. XVIII.

Et qui remiſſiones habent, in iis cibo detrahetur.

Circuitus eſt ſpacium quod ab vno ad alterum vſq; intercedit, vt eſt tertianus, qui tertia hora incipit, & iterum in tertia die eadem hora. Remiſſo eſt diem ſanū habere. Ergo ipſum eſt quod dicit Hippocrates, vt die acceſſionis nō detur cibus, ſed ſubtrahatur, quia, quod datur, in putredinem conuertitur, adeo, vt ſi quis voluerit in febre calidam aſſumere aquam, plus ei febris protrahatur.

APHORIS. XIX.

Vbi morbus peracutus eſt, ſtatim & labores ſummi fatigant, & tenuiſſimo victu vti neceſſe eſt.

Poſtea quã abſoluit ſermonẽ Hippocrates de tenui victu, inquiẽs, peracutos morbos tenui victu & exquiſitiſſimo curari, neceſſe habuit differẽtias ęgritudinũ dare, Acutæ dicunt, quæ finiũtur quartodecimo die, aut ſi multum, vſq; ad vigeſimumprimũ diẽ durant, Acutiſſimæ vero ægritudines ſunt, quæ quarto die ſoluuntur, aut etiam occidunt, aut ſi multum, vſq; ad ſeptimum diem perdurant. Sed iſti morbi quos. Hippocrates cõmemorat, vbi peracuti ſunt, illic ſtatim & ſummi labores fatigant, hoc eſt, periculoſi & graues caſus vrgent, & tenuiſſimo victu vti neceſſe eſt, nempe aqua calida. Sed ſi multum iam occupata eſt natura ad agonem & pugnã, hoc eſt, criſin, & multus feruor eſt in alto, tunc ſi dederis aliquem cibum ægroto, iam non ob nimium feruorem naturæ concoquitur, neq; virtus aut corpus augmentatur, ſed potius inimica & contraria fit ægritudo, magiſq; intenditur febris. Merito ergo pręcipit, vt in peracuto morbo fugiamus omnibus modis tenuem victum, propter rationem quę ſupradicta eſt.

APHORIS. XX.

VBi non ita eſt; plenius agere licet. tantũ indulgendum eſt cibo, quãto morbus ipſe ſit ſummo leuior.

Summam Hippocrates curam vitæ hominum tuendæ adhibens, quum præcepiſſet tenuiſſimum victum, ne auditores de omnibus morbis intelligerent, addidit. Vbi autem non ita eſt, puta morbus peracutus, ſed acutus tantummodo, qui poſſit permanere vſq; ad quartumdecimum diẽ, plenius agere licet, hoc eſt, victũ tenuem dare, quod eſt, cremorem ptiſanæ, aut halicæ, & vitella ouorum. Tantũ,

ait,indulgendũ cibo,hoc eſt tantũ deſcendendo a ſummo victu & exquiſito,quãto morbus leuior eſt, ideſt,quãtum acutiſſimus morbus qui finitur quarto die,aut ſeptimo,ab eo qui finitur quartodecimo, aut vigeſimo,& ſi multum,vigeſimoſeptimo,tantũ tenuis victus a pleno diſtabit.

APHORIS. XXI.

QVũ vero morbus conſiſtit ſuo vigore, tunc tenuiſſimo victu uti neceſſe eſt.

Hic Aphoriſmus ad victus pertinet rationem. Vult enim vt cognoſcant medici, nõ ſolũ morborũ habendã eſſe ſolicitudinem,& prçcautionem,ſed & temporum diſtinctiones in oĩbus affectibusq́ perſpiciendas. Nam oĩs ægritudo ſiue tarda ſiue acuta eſt quatuor tempora ſua habet,Initium, augmentum,ſtatum,& declinationem. Atq; id Hippocrates innuit. Vbi nõ eſt acuta,inquiẽs,aut peracuta ſed longa,non coerceas ægrum a cibo,in initio,ſed dum venerit ad ſtatum,tũc ipſum abſtrahe. Quod ſi illũ volueris per initia cibo abſtinere, non poterit per vires ad ſtatum venire. In ſtatu cibo interdicito, vt vacet natura, ad expellẽdos humores, & non concoctionem ciborum.

APHORIS. XXII.

AEſtimandum etiam colligendumq; eſt, an æger poſſit eo victu quem præceperis,obdurare ad cõſiſtẽdi uigorem vſq; ægrotationis. & illene potius deficiat, nec durare poſſit ea ipſa uictus ratione, an morbus ante deficiat atq; hebeteſcat.

Vt cautum faceret pro ratione quam ſuperius diximus,addidit. Æſtimandũ eſt,an çger poſſit obdurare,hoc eſt,an æger præ nimia debilitate nõ ſuffi

ciat tolerare inediam, egeſtio ipſa denunciat. Si fortis fuerit, & obdurare poterit, neceſſe eſt, morbum prius deficere & hebeteſcere, hoc eſt declinare, & decreſcere, & vinci, & naturaliter victoriam obtinere. Quia vero recolligunt ſe vires, attendere debet medicus, vt ſciat an fortes ſunt, & ſi poſſint, vſq; ad ſtatum, mo[illegible]bum ſuſtinere. Nam tunc tenuem atq; exiguum victum adhibere oportet. Si aūt debiles ſunt, neceſſe eſt nos ipſos ægrotantes reficere, & id eſt ob quod debemus ſcire, quando ſunt debiles, vel quādo fortes. Si quidem & in prognoſticis perfectiſſime ipſas agnitiones expoſuit, vt attendas excremēta, hoc eſt vrinas, & deiectiōes. Quod ſi ſunt cōcoctæ, cognoſces virtutes naturales validas eſſe. Similiter & pulſus ſi ſunt fortiores, & reſpirationes thoracis rationabiles, ſcies virtutes cordis fortes eſſe. Pari modo, ſi memoriam vel cogitationem integram habet æger, vel facillime in lecto mouetur, vel ſurgit ſine animi defectu, cognoſces virtutes animæ valētes exiſtere. Et per hæc ōia deprehendes, poterit ne tolerare morbum, an non. At quia, ſi volumus virtutes nutrire, ſimul nutrimus & humores, melius eſt continere virtutes, & nutrire affectū vſq; ad ſtatum, ne ante ſtatū deliciatur virtus, verbi gratia, Aliquis domū ſuam nutantem ſtatuit deiicere, ſed artifices qui hic conſuluntur, ſubiiciunt ei fulcimina, atq; ſic tuti domum tollunt. Nam ſciunt continere. Sic itaq; & medicus debilem naturā nutrit cibo, & ſic molitur præſidia.

APHORIS. XXIII.

Qvibus igitur ſtatus morbi continuo accedit, iis tenuis victus continuo præcipiendus eſt.

Quibus acutus eſt morbus, ↄtinuo habent ſtatũ Tenuis autem victus præcipiendus eſt.

APHORIS. XXIIII.

QVibus aũt ſtatus poſtea futurus eſt, his cibo ſubtrahẽdũ eſt. Tẽpora aũt ſupio re vberius agẽdũ eſt, vt æger ſufficiat.

Quibus longus eſt morbus, longum habent ſtatum, Iſtos autem abſtinere cibo non præcipias, ſed refice propter virtutes, ne deficiant. Ante ſtatum autem abſtinere conuenit, ne ſubminiſtrẽt naturæ ad concoctionem ciborum, ſed vacent ad expellen dos humores. Superiore autem tempore ſolutoq; morbo, propter virtutem refice vberius, vt poſsit ſufferre is qui poſt tantum laborem ad ſuam priſtinam properat ſanitatem.

APHPRIS. XXV.

IN acceſsionibus abſtinendum eſt. Aſſumere enim cibum nocuum eſt. Et quibus per circuitum veniunt acceſsiones his in ipſa acceſsione abſtinendum eſt.

In hoc Aphoriſmo multi multa dixerunt, aliqui vt nihil faciat alii vero alia. Galenus excerpens diuerſorum dicta, ſuam tandem ſententiam protulit in hunc modum. Conuenit ſubtrahere cibum & curam adhibere. Nam tunc indiget aliquis auxilio, quãdo ab hoſte ſe vinci viderit, Sic natura indiget auxilio medicinæ, quãdo ſe ſuperari viderit ab humoribus Amica eſt enim medicina naturæ, cuius illa indiget auxilio, quando inimicum ingruentem viderit. Cibi enim ſi accepti fuerint non corpus reficiunt, ſed morbum protendunt. Merito dixit, aſſumere enim cibum nocuum eſt. Quippe tunc inimicum eſt & malum, quando infeſtatur natura maxi-

me ab humoribus. Et quibus p circuitũ veniunt acceſsiones, vt eſt in tertiana, quotidiana, & quartana vel omnibus quæ periodis intenduntur, his in ipſo acceſſionis die, abſtinendum, ideſt, hi nullo modo reficiendi ſunt. Merito in hoc aphoriſmo, tum in ſecundo eadem repetiit, quia maius peccatum ægrotis naſcitur ſi ſe refecerint, non ſolum in acceſsionibus ipſis, ſed & paulo ante etiam, quũ hora ipſius venturæ cõſtet. Solicitus ergo ſis, vt ieiunus vel vacuus ægrotus, ad acceſsionis horam veniat.

APHORIS. XXVI.

Acceſsiones conditioneſq; a morbis indicantur, & anni temporibus atq; etiã circuituum ſucceſsiuis incrementis, ſiue quotidie, ſiue vno interpoſito die, ſiue etiam per interualla ampliora eueniant. Nec non per ea quæ ſuperueniunt, iudicium accipi poteſt, verbi gratia, in morbo coſtali, ſi ſcreatio purulenta ſtatim inter initia extitit, breuem fore ægritudinem oſtendit, ſin poſtea puruit, longam. Quinetiam vrina, aluus, ſudor morbos aut difficile, aut facile, aut nullo pacto, iudicari finiri ve poſſe, aut longos, aut breues fore, ſignificabunt.

Tanquam rogatus Hippocrates, quomodo cognoſcamus longos vel acutos morbos, reſpondit, dicens, Indicantur acceſsiones & conditiones, hoc eſt declarant & oſtendunt. Conditiones vero nominauit ſpecies vel agnitiones morborũ. qui quales ſint, vel quomodo agnoſcat oñdunt. Siue enim quotidie, ſiue die interpoſito, acceſsio eſt, tertiana eſt, & velociter ad ſtatum feſtinãt. Quod ſi eiſdem

horis, die quidem interpoſito, acceſsio ſuadat, vera tertiana eſt. Si autem quotidie veniat, quotidiana eſt, & prolixitatem habet ſi vero interpoſito biduo venerit, quartana, eſt & valde longa, tardáq;, & ſtatum diu habebit, vel poſt longum tempus. Nec minus valet id quod dixit, Anni temporibus atq; etiã circuituum ſucceſsiuis incrementis, ſiue quotidie, ſiue vno interpoſito die, ſiue etiam per interualla ampliora eueniant. Nimirum quartana & quintana, hoc eſt, qui per circuitum acceſsiones experiuntur. Quos commemorauit Hippocrates ſe multoties vidiſſe in libris quos alii epidemia, alii demia vocauerunt. Sed & tempora anni oſtendunt morbũ longum aut breuem fore, hoc eſt, quia æſtas velociter facit tranſire morbos, & ver. Nam calor addit illis acumina, hyems vero vel autumnus, tardos vel lentos facit, ꝓpter frigora. Sed & ea quæ ſuperueniunt, vult Hippocrates caute nos obſeruare, quia portendũt de his quæ ſequunt, vt in pleuriticis. Et ſciendum, ſigna pleuriticorum quatuor eſſe, quibus ſi vnum deſit pleuriticus dici non poteſt. Sũt autem illa, tuſſis, reſpiratio difficilis, febris, & dolor acutus. Et quare dolor acutus? Qua membrana coſtas ſuccingens, turgida intentaque, cum latere quod græce dicitur pleura confricatur, vnde nomen acceperunt pleuritici. Sputum ſi continuo per initia apparuerit, breuis eſt, ſi vero nõ apparuerit, prorogatur. Sputũ quoq; in quatuor partes diuiditur, aut enim aquoſum erit, aut ſanguinolentum, aut rubrum, aut nigrum. Rubrũ ſi eſt collectum in initio, bonum eſt. Sanguinolentum ſi eſt collectum in initio, non eſt malum, vnde frequenter venam incident. Aquoſum ſi eſt tardum & nigrum, malum eſt. Ob quã cauſam? Quia ſignificat nobis vir-

tutem debilem, quæ illud non potuit maturare, & expellere. Nam quicquid nigrū in interioribus partibus decurrit, ſi ad pulmones migrat, mortem infert. Quod vero dicit, vrina vel aluus, ſciendum qd' ſolidæ atq; principales virtutes trifariam diuiduntur. In naturalem: ſpiritalem, & animalem. Naturalis eſt quę omnes ægritudines ſignificat per vrinas aut aluum. Spiritalis vero, quę in pulmonibus vel reſpiratione eſt. Animalis autem in capite. Quæ virtutes oſtendunt initium mortis, aut vitæ. Semper vna duas vincit, aut duę vnā. Sed non ſemper quę vnam, vt naturalis virtus ſi valida fuerit, & aluū reddiderit cohęrentem, vrinas vero concoctas. Sin autem debiles fuerint ſpiritalis & animalis, vt non recte æger loquatur aut intelligat, ſpes tamen vitæ ſupereſt. quia aliquando naturalis virtus propriam habet effectionem, aliquādo peregrinam, quod eſt peſtiferum. Ergo quando ſupraſcriptæ duæ minantur mortem, & naturalis valida fuerit, erit ſpes vitæ. Si vero naturalis debilis fuerit, tunc vincūt duę vnam, & moritur æger. At ſi ſpiritalis, naturalis, & animalis, fuerint robuſtæ, ſemper bonum eſt.

APHORIS. XXVII.

SEnes facillime ieiunium telerāt, mox qui firma ætate ſunt, minus pueri, minime omnium infantes.

Interrogandus hic venit Hippocrates, Quare quum de ætatibus agat, prius protulerit ſenes, q̄ infantes, aut iuuenes, quū niſi infans fuerit, ſenex eſſe non poſsit. Sed bene Hippocrates prius ſeniorem dixit. Nam omnis finis initium habet, nō omne initium, finē. Probe ergo Hippocrates prius nominauit ſeniorem, vt cōtinuo omnes ſignficaret ætates.

Cur autem ſcribit ſeniores facillime ieiunium ferre? Quia frigidum habent corpus, & non exercitantur. Etenim quanto frigidiorem craſsionemq; humorem habent, tanto minor eſt illis appetitus, vt q ex ipſo humore nutriantur. vnde ſi amplius illis offeras, quàm poſsint ꝯcoquerere, ex ipſo extinguuntur. Quemadmodum lucerna quæ ſolet oleo ſuppetente lumen clarum facere, ſi plus olei immittas, quàm conuenit, cõtinuo claritas luminis extinguitur. Mox q firma ętate ſunt. Eos intelligit qui ſunt iuxta ſeniores. Pueri quare minus? Nimirum quod vt iuuenes calidi ſunt natura, & quum exercitio incaleſcunt, tunc calor calori additur. quicquid ergo acceperint, facilius conſumunt. Sed infantes cur omnium minime? Quia & humidi ſunt, & exercentur ſuo modo. deinde, qa ad cęteras ętates feſtinãt, & niſi adiectis cibis, creſcere nõ pñt. Vñ ĩfantes dĩcunt eẽ quales porcelli, q mox vt acceperint cibũ, continuo illũ cõcoquunt. Sed curnã infantes cibũ aſſumunt? Quia ſine hoc nullo modo pñt eſſe.

APHORIS. XXVIII.

Eorumque ipſorum qui animo ſunt propenſiones.

Quod dicit eorum ipſorum qui animo ſunt propenſiores, tale eſt, Maxime illi eorum vexantur, qui animo ſunt ad epulas propenſiores, vel qui multũ eſuriunt vel petunt. In iſtis vero multus feruor cognoſcitur, q eos exacuit, & corpora deſiccat, facitq; famem, & multi cibi appetitum. Merito igitur plus ipſi, q̃ alii vexantur ieiunio.

APHORIS. XXIX.

Qui increſcunt, plurimum caloris innati obtinẽt, itaq; plurimo cibo indigẽt.

Alioqui corpus abſumitur.

Sciens Hippocrates obſcurius ſe in pręcedente aphoriſmo loquutum, voluit hoc ipſum clarius exponere,& dixit. Quod omnes qui increſcunt,nempe infantes,plurimum caloris innati obtinent,ideſt, feruoris naturalis.plurimo ergo cibo indigēt.Alioqui corpus conſumitur.Sed neceſſarium eſt explicare,quomodo concipiatur infans, in vtero ex ſemine viri & mulieris commixto in vulua,vt intelligamus,quo pacto infantes qui humidi ſunt, feruorem habeant naturalem. Sed prius exponenda eſt compoſitio vuluæ.Ora ipſius græce dicunt pterogomata, medium vero nimphæa. habet etenim ceruicem,pectus,& fundum. At qua ratione in tali ſtructura,poteſt vſq; ad fundum pertingere ſemen? dum aliqui virorum penem gracilem habeant aliq breuem? Sciendum ſic matricē illud exugere,quēadmodum ceruus ad orificium cuniculi, appoſitis naribus,inde extrahit ſerpentem. Ergo Hippocrates compertū habens in talibus concauitatibus cōtineri infantem,neceſſario dixit,infantem dum ęditus fuerit,vſq; dum immutet ætatem,plurimum habere caloris innati,vnde & plurimo cibo indiget, qui adhunc ex vtero matris contineat calorem.Notandumq; quatuor eſſe virtutes,quæ ſiue dormientibus ſiue vigilātibus nobis ſemper ſuo funguntur officio.Nomina vero earū ſunt hæc, vna attractrix dicitur,quam græci ἑλκτικὴν vocant,& altera retētiua,quę continent cibum, græci καθεκτικὴν tertia alteratrix,quæ dicitur ἀλλοιοτικὴ quæ reſoluit illū quarta expultrix,cui nomen græcū ἀποκριτικὴ quę expellit illum.Hæ quatuor facultates, vbi non habuerint quod conficiant,ipſum corpus cōſummūt.

APHORIS. XXX.

SEnibus vero parum caloris ineſt,& ob eã rem paucis egent fomitibus, quippe qui a multis oppreſsi,extinguãtur.Hinc etiã febres non æque acutę ſenibus accidunt,corpus enim eorum frigidum eſt.

Bene Hippocrates cãdidi viri & humani officio functus;voluit ſingula exponere.Nã ſicut i ſuperiore aphoriſmo,ſermonẽ de infantibus habuit q creſcũt,ſic & nũc ordine de ſenibus inſtituit,parũ caloris eis ineſſe dicẽs,& ob eã rem paucis egent fomitib⁹,hoc eſt,modico cibo ſaciant.Et deinceps tanquam interrogatus,hanc reddit rationem. Quippe qui à multis oppreſsi extinguantur, ſicut antea diximus de igne.Merito ergo & febribus acutis non cõprehendunt,quia frigidum eis eſt corpus.Sed cur frigidũ? Nulla alia de cauſa, niſi propter calorem naturalem,quem habent exiguum ac modicum.

APHORIS. XXXI.

VEntres hyeme & vere natura calidiſsimi ſunt,& ſomni lõgiſsimi.Itaque p ea tpa cibi dari copioſius debẽt. Caloris enim natiui copia magna ineſt,vt cibus pinde plenior reqrat.Argumẽto ętates ſunt & athletę.

Rogandus nobis eſt Hippocrates, quum dixerit concoctionẽ nõ niſi calore fieri,quomodo nũc ponit,hyeme & vere multum nos appetere,multumque concoquere,qum tempus per ſe frigidum euaſerit. Et, quid ſomnus ad ventrem faciat. Bene autem Hippocrates hoc ſubiunxit, qui ſciret non ſolum ætates,ſed & tẽpora conuenire, docetque nos victus rationem. Etenim hyeme & vere plus appetitur

& concoquitur, quàm ęſtate vel autumno, quia calor naturalis in ventriculi concauitate, in qua maxime continetur, ſicut dictũ eſt, hyeme & vere plurimum abundat, eo quod hyems frigida ſit, & ver eſt ei vicinum, hanc ob rem neceſſe eſt, vt cauernæ illæ inuiſibiles, quas poros appellant, concludãtur & omnino conſtipentur. Atq; hinc feruor noſter naturalis nõ inuenit per quod exhalari & egredi poſſit. Continet ergo omne quod eſt intrinſecus, & celeriter obit ciborum cõcoctionem, ceu princeps & dominus qui cuncta diſponat. Merito ergo plurimum cibi appetimus eo tempore, quod, vt dictũ eſt feruor maximus vel ſpiritus vitalis intrinſecus abundet. Tum quia noctes prolixiores tunc ſunt, ſomnuſq; multus accidit. Eſt quidem ſomnus requies totius corporis, in quo conquieſcunt conſuetæ operationes. Ad quia in ſomno natura cum virtutibus obit concoctiones, vnde nutrimentum neceſſario accedit corpori ratio eſt pro his omnibus concoctionem ciborum magnam fieri. Et ſi quid ſuperfluum vel alienum in corpore noſtro permanſerit, in ſomno coquitur, vel deſiccatur. Nam, ſicut dictum eſt, natura cum virtutibus, in ſomno & quiete operatur ea quæ ad ipſam pertinent, ſicut in vigiliis, anima cum ſuis virtutibus. Et vt hæc vera teſter, exemplum vobis proferã. Sicut pueri & infantes, ob plurimum caloris innati feruorem, multum appetunt cibum, & cõcoquunt, Sic & ſeniores pro paruitate caloris facillime & libenter ieiunia ferunt. Sed & athletis exercitis creſcit feruor, & quicquid comedunt, in ipſo labore concidit conſumiturq;. Vñ ipſi plurimũ cibi appetũt. Pro hac re coactus ē Hippocrates addere, & ætatũ, & athletarũ teſtimonia, vt ſua in oibus vera teſtaret & ꝯfirmaret.

Aphoriſ.

APHORIS. XXXII.

VIctus omnibus febricitãtibus humidus proficit,ſed præcipue pueris, & his qui ita viuere conſueuerunt.

Quæſtio nobis oboritur in, initio Aphoriſmi, quare prius humida ad febrem præceperit? Nam quia febris calida eſt & ſicca, frigida potius dicere debebat, quod a cõtrario remedium eſt. Sed prçuidens Hippocrates, quod plus offendit extenuatq́; ſiccitas, quã calor, victũ præcepit humidũ, hoc eſt, oua ſorbilia, lactucas, ptiſanã, & cætera ſimilia. Puerorum vero ætatẽ ideo cõmemorat, quia plus ſiccitate moleſtantur. Cõſuetudinẽ quoq; requiſiuit, vt ſi quis dum ſanus eſſet, tali, verbi gratia, vſus eſt victu, hic maxime ipſi in febribus conuenit.

APHORIS. XXXIII.

ET quibuſnam ſemel aut bis aſſumendũ ſit, & plurane an pauciora, particulatim animaduertendum. Tempori etiam ætati, & regioni, & conſuetudini aliquid impartiendum eſt.

Subdit Hippocrates indagandã a medico conſuetudinem comeſtionis ſanorum atq; languentiũ, vt poſſit congruum offerre cibum. verbi gratia, aliquis ſolitus eſt comedere mane & veſperi, alius vero quater die, alius ſexies, alius decies, vt agricolæ. Idq́; intelligendũ quadrifariam, aut enim edit multum & rarius, aut multum & ſæpius, modicum & rarius, modicum & ſæpius, ſeruatis conſuetis horis, imminuta tamen quantitate ciborũ. Finge laborantem cauſone aut ſinocho, qui nõ habet declinationẽ, huic ſi volumus addere cibũ, ægritudinẽ auge-

mus,ſi non damus, virtutē minuimus.Quid ergo ſa ciendū eſt? Interrogemus quibus horis ſolitus ſit re ſici,& eadem hora eū reficiamus tenui cibo.Nā natura cū operationibus ſuis requirit cōſuetudinē, & cōſeruatur ab ea.Etenim quinq; res,ad cibum offerendum requirunt,cōſuetudo,virtus,concoctio,copia ciborum,& modus aſſumptionis. Exēpli gratia. Poma qui habet ad prandium,poſt oēs alios comedat cibos.Qui aūt fit vt in cœna prius aſſumātur? Nimirum vt acredinem ſuperius cōtractam temperent.Sic deniq; inquires,quo tpe ſit ægritudo,æſtate an hyeme,regionē,calidane ſit an frigida. Aetatem,iuuenis an ſenex.Cōſuetudinem, vt diximus, quibus horis ſolitus ſit refici.Nam conſuetudo altera eſt natura.Et cōſuetudo naturam,& natura conſeruat conſuetudinem.

APHORIS. XXXIIII.

Cibos æſtate & autumno difficillime ferunt,hyeme facillime,mox vere.

Controuerſia nobis hic cū Hippocrate oritur. Calor dixit concoctionē obit,nunc aūt æſtate nō concoquere nos ſcribit, hyeme vero facillimæ, quum æſtas calida ſit, humorq; calidus in ea præpollet, humor aūt frigidus tēpore frigido. Sic ipſe ſibi non conſtare videtur. Sed nos exemplo illius dictū confirmabimus,ne tantum talemq; virū naturæ & veritatis amicum mendacii inſimulemus. Pone æſtatem,ceu aquā frigidam,hyemem vero,calidam. Sic itaq; ſunt & corpora noſtra.çſtate omnis calor foras emanat,duobus modis. Vno,quia aperti ſunt pori. Altero,quia confugit calor ad ſimilem ſibi aerem. ſicut in Amphitheatro cū dimittūt ſimilē ad ſimi-

lem,ſemper alius ad aliū confugit.quia ſimilia ſimilibus gaudent. Hyeme.n.conſtipatio fit meatuū,& calor interiore parte concludit,& illic concoctionē maximam operatur. Autumnus ſimile aliquid habet cum æſtate,ver cū hyeme. Ideo hęc comparauit illis,quia ſibi inuicem vicina ſunt.

APHORIS. XXXV.

Qui per circuitus acceſſionum exacuūtur,his nihil eſt dandum,nec aſſumere quicquam cogendum, ſed adiectioni ſubtrahendum eſt ante iudicationem.

Circuitus ſpaciū eſt, qđ ab hoc ad aliud intercedit,vt eſt tertianus qui die interpoſito cōmouetur. Id ſibi vult qđ dicit Hippocrates, vt die cōmotionis,hoc eſt acceſſionis,cibū nō des,quia natura cōtendit.duobus.n.ſeruire non pōt,humori & cibo. vincit.n.potius,quā ipſa vincat. Subtrahere oportet,ſeu per nares,ſeu per ſudorē,ſeu per vrinam,ſeu per ſeceſſum,ſeu menſtrua. Adiectionem aūt vocat quantitatem ciborum,ante quā iudicatio fiat.

APHORIS. XXXVI.

Quæ iudicantur aut iudicata ſunt,pari dierum numero,non mouere,neq; nouare vel medicamentis,vel aliis incitamentis,ſed ſinere debes.

In hoc Aphoriſmo multi multa ſenſerunt. Alii quidem , quod in die decretorio cibum dari ,non iubeat Hippocrates. Alii vero diem parem dicunt, duo & quatuor. Nec ideſt quod author intelligit. Galenus enim exponit , cuius ſententiam veram eſſe credo. Parem rem dicit eſſe quando ſoluta fuerit,per ſolam naturam ægritudo . Vnde & vulga-

tis ſermo eſt. Parē habe tecū, hoc eſt, cōgruū & conueniētē dilige. Ergo ideſt qđ admonet, dum iudicata fuerit ægritudo, natura debilis inuenitur. Poſt talem ac tm̄ laborem nihil iubet fieri, ne forte ipſa ægritudo iteretur, neq; medicamentū aliquod excogitare, hoc eſt, noui aliquid, videlicet aut venæ inciſiōe, aut clyſtere, aut vomitu, aut potione calefactoria ad ſudorē, aut diuerſis purgare cauendū eſt, poſt criſim. Sed ſufficiat naturæ qđ per ſe effecerit. Nā plus eſt qđ facit natura, quā quod ars. Sinere.n. pręcipit, hoc eſt, quieſcere naturam permittere.

APHORIS. XXXVII.

QVæ euacuanda ſunt, eo duci debent, quo maxime natura commode tēdit. Deiectiones nō copia ęſtimādæ ſunt, ſed eo quod talia deiiciuntur, qualia deiici oportet, & facile ęger fert. Atq; vbi ad animæ defectionem vſq; ducendum eſt, ita agēdum; modo æger durare poſſit.

Intellectus Aphoriſmi eſt quę vacuāda ſunt euacuent̄ quo natura cōmode tēdit, dictū eſt, vt vnuſquiſq; humor per ſuū cōgruū locū deſcendat, vt ſi ad ventrē tēdat, per ventrē, ſi ad ſtomachū, per vomitū educat̄. Sic & alia. Copiam vero nō æſtimare oportet, verbi gratia, ingredit̄ gnarus medicus, exhibet auxiliū qđ p ventrē purget, purgat tres ſextarios. Nihil proficit naturæ, quia nō depoſuit cōtrariū humorē. Accedit.n. peritus medicus, & nō cōſiderat copiā quā purgauit, & iterat purgationem, & dat humori delinquēti propriū, vn̄ hemina deiicit̄, continuo facile fert natura, quia leuata eſt inimico. Ergo ideſt, quod dicit. Qualia deiici oportet talia deiiciantur, & facile æger fert. Videamus in quibus

& in qualibus morbis iubet vſq; ad defectũ inaniꝛ re corpus. Nimirum in tribus, in mediorũ tumore, cauſone febre, & dolore pedũ. Et cur in tumore mediorum? Quia ex putredine fit, ergo ad defectionẽ ducendum præcipit, quod ſignum eſt, abundantiã eſſe ſubtractam. In cauſone vero tam diu iubet venæ ſectione detrahi, vſq; dum animus deficiat. Galenus refert quendã hominem venam incidiſſe laboranti cauſone, qui dolore excruciabatur. Cui dixit Galenus, homo occidiſti febrem. In dolore pedum duobus modis prodeſt. Vno, quia ſubtrahitur materies, Altero, quia dum excruciantur, doloris obliuiſcuntur. Et hoc quoq; iubet fieri, ſi virtus valida fuerit. Si vero imbecilla, nullo modo.

APHORIS. XXXVIII.

IN affectibus acutis raro, & inter initia vtendum medicamẽto euacuatorio eſt, idq; adhibito diligenter examine faciendum eſt.

Hic Aphoriſmus ſuperiori iungit, & id ſibi vult, vt niſi in peracutis, id eſt, nimium acutis affectibus, per initia præſidium non adiicias. Nam in his ſi differre volueris, ad ſtatum non peruenïunt. Perſpectum enim hoc eſt. vt niſi quod natura exigit, nunquam purges, & nunquam in initio acutarum, ſed peracutarum.

APHORIS. XXXIX.

SI quale purgari oportet, tale purgat, prodeſt, & facile fertur, ſi contra, difficulter.

Intellectus huius Aphoriſmi talis eſt, vt ſi qualia oportet purgari, purgentur, commodum eſt. Si vero ſuperflua purgata non fuerint, contra.

LIBER SECVNDVS.

APHORISMVS I.

IN quocunq; morbo ſomnus laborem affert, letalis eſt. At ſi iuuat, letalis non eſt. Vbi ſomnus deliriũ tollit, bene eſt, vbi delirium affert, male eſt.

Interrogare Hippocratem poſſes. Quum ſomnũ laudauerit qđ totius corporis eſſe requies, cur nunc dicat ſomnum laborem adferre. Hoc reſponſum accipito. Non quod laborem ſomnus præſtet, ſed talis eſt dicendi modus hoc in loco, vt illud quod ſolet temperare ſæpiſſime laborem, & quo irrepente nõ meminit laboris ægrotus, quum diſcederet penitus à cõſuetudine, diceret adferre laborem. Morbum vero ægritudinem dicit. Si quis ergo in ægritudine cõſtitutus aut dolore imminente, aut in phrenitide dormierit, ac deinde ſomnus non imminuerit affectum, mortale eſt. Simili modo, ſi nõ dormierit. At ſi ſomnus acceſſerit, & imminuerit affectum, nõ eſt letale. Sic deniq; ſi decreuerit alienatio, & ſomnus accedens eam imminuerit alienationem, bonum eſt. Si vero fuerit ſomnus, & superuenerit alienatio, mortale eſt,

APHORIS. II.

SOmnus aut vigilia, ſi alterum modũ exceſſerit, letale eſt.

Rogare hic oportet Hippocratẽ. Si ſomnus malus eſt, & vigiliæ malæ ſunt, quid exiſtens bonũ ſit. Sed videamus, in quibus ætatibus ſomnus aptus

eſt,& cõtrarie vigiliæ,& in quibus vigiliæ cõmodę & ſomnus cõtrarius. Item diſquiramus certã rõne, an ſomnus ſecundũ naturã bene cedat,vltra naturã;male tutetur. Inſpiciamus quæ vigiliæ naturales ſint,quæ præter naturã. Sciendũ eſt,ſomnũ iuuenibus bonum eſſe, contrarias aũt vigilias. Vnde frequenter iuuenes phreniticos incurrunt affectus,nimio calore & ſiccitate. Senioribus aũt & infantibus cõtrarius eſt ſomnus. Vnde ſeniores ſæpius in puerilem memoriam,(vt dici vulgo ſolet) aut in obliuioſum lethargum,aut caron,aut coma,aut turpiter depilatum occipitiũ incurrũt. Omnia hæc mulieribus grauius & turpius contingunt. quia naturaliter plus ſunt humidæ quã viri. Quum enim nimis dormiunt,quod illis contrarium eſt, vetuli ac vetulæ, neq; exercentur neq; firmantur neruis,reſidente nimio humore,aut lacerantur ſæpe mente,aut deturpantur carnis ſuperficie. Infantes aũt qui humidã ſimiliter habent naturam, incurrunt in hæc mala. quia in interiore parte cerebri,detinet ipſe humor, & aliquando non niſi poſt multos annos loquunt. aliquando vero detinentur imaginationibus,vnde aliqui vociferantes dæmoniaci efficiuntur. Naturales autem vigiliæ ſunt conſuetæ, vt in illo qui con ſueuit vigilare & omne opus adimplere. præter naturam vero vigiliæ ſunt, vt in phrenitico affectu. Somnus vero vltra naturam eſt,aut in obliuioſo lethargo,caro,comate,& in cęteris ſimilibus affectibus. Secundum naturã,eſt ſomnus,vt ſi quis cõſuetis horis obdormit,poſt cibum,deinde vero ſurgẽs adimplet officia naturæ,cõcoctiones omnes & egeſtiones obit per ventrem,ſputum,vrinam & cætera ſimilia. Hippocratis enim ſermo fuit de eo quod naturam excederet.

APHORIS. III.

Non ſatietas,non fames,non aliud quic quam,bonum eſt,quod naturã excedit.

Scito naturam neq; maius neq; minus velle:ſed ſemper gaudere modo,& hoc dicit. Si ſatietas natu ram excedit,malũ eſt. Si fames,ſimili modo. Nõ ſo/lum Hippocrates de ſatietate dicit,aut fame:ſed oẽ quod ſecundum naturam non eſt malum eſt.

APHORIS. IIII.

Laſſitudines ſponte euenientes, morbos pronuntiant.

In hoc Aphoriſmo variant ſententiæ. Aliqui di/xerunt,ſpontaneũ eſſe,quod ex natura eſt. Alii alia ſenſerunt,Galenus exponens locũ iſtum.ſic ſcribit. Spontaneũ eſt,quum abſq; motu præcedente talis diſpoſitio oritur. Exẽpli gratia. Quum ægrotus me dico accedente,dicit. Sic doleo,quaſi centũ milia/ria emenſus eſſem,aut tanquam me fuſtibus aliquis cecidiſſet. Interrogat illum medicus. Nunquid per æſtum ambulaſti? Nunquid iter longum peregiſti? Aegrotus dicit,non. Medicus pronũciat. Manifeſtũ eſt hęc ſigna præcedere acutas febres. Nunquam enim diſpoſitio aliqua fit,niſi cauſa. Prçceſſit præ/ſſecerit dolor quem Hippocrates laſſitudinem ſeu laborem appellat:qui fit ex humoribus abundanti bus,& ſubſequitur affectio.

APHORIS. V.

Qvicunq; parte corporis aliqua laborã/tes laborem ipſum magna ex parte nõ ſentiunt,his mens ægrotat.

Rogare Hippocratẽ poſſis, qui teſtetur cærebrũ non pati, quomodo nunc dicat, his mens ægrotat,

quum in cerebro ſit mens, in mēte memoria, & per memoriam ſentiamus. Sciendum tibi eſt, Hippocrātis dicendi modum, quinq; modis capi. Hic figuratus eſt, vt à parte diceret totum, quum mentem nominaret. Notandumq; id, quod interpres de quodam philoſopho refert, cuius nomen honoris gratia ſubticuit, hunc, ait, phantaſia correptum, & ſenſum perdidiſſe, adeo, vt diceret diſcipulis ſuis, Mittite foras citharœdos, quid reſident in angulo domus meæ? At illi præuidentes phantaſia ipſum laborare. manibus foras ſe proiicere eos ſimulabant. Simili modo & Galenus in prognoſticis ſuis teſtatur, quendam ex nimio ſtudio memoriam & rationem perdidiſſe, adeo, vt adueniens Romam ad pōtem lapideum, in alicuius domum qui hoc detinebatur affectu, diuerteret. Lanarius illic pectebat lanam, qui foris erāt, dicebant ei, eiice nobis aliquid ac ille cœpit res ſuas per feneſtram proiicerere. Poſtremo dixit illis. Si vultis proiiciam vobis iſtum lanarium. Reſponderunt, Si habes, proiice. Et comprehenſum eiecit illum feneſtra, atq; ſic mortuus eſt. Comites eius, qui antea ridebant, in luctum poſtea conuerſi ſunt. His oſtenditur particulam cerebri pati. Sed reuertamur ad rem inſtitutam. Dolor tribus modis non ſentitur, aut paruitate, aut obliuione, vt in Heremitis qui obliuiſcuntur doloris, & nō illum continent. Vnde & aliquando dicunt, quum non dolent, oblitus eſt noſtrum deus noſter, aut nimietate, quādo in nō ſentientis corpore. mens ęgrotat, quum antea ſenſerit dolorem.

APHORIS. VI.

Quæ longo temporis ſpatio extenuant lētę reficienda ſunt, quæ breui, ibreuiter.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

In tria principalia corpus noſtrum diuiditur, in ſpiritum, humida, & ſolidas partes. Humida, ſunt humores, per quos nutrimur, Spiritus, per quem vi uimus. Solida, per quæ conſeruatur corpus atq; ſu‑ ſtentatur, id eſt arteriæ, nerui, venę, oſſa, & alia id ge nus. Videamus quæ ſit repentina extenuatio, quæ cito reparari poteſt? Subductione ventris multa cre braq; extenuantur, tanquam ſi triginta dies egro‑ taſſent. Hi quoq; cito reparantur, quia humida vir‑ tus depoſita eſt, ſolida cõſtant, & ſpiritus ſimili mo do. Ingredientes balneum, & nimium immorantes aëre, cum inutilibus ſimul & vtilia emanãt, hoc eſt, cum ſudore, & ſpiritus. Itidem deſcendentes in fri gidans ſolium, citius recreantur. Frigiditas enim aquæ condenſat ſuperficiem pororum, & coadunat ſpiritum, & ſubita erit refectio. Longa item ægritu‑ dine laborantibus omnia extenuantur: Itaq; tanto tempore reficitur ſpiritus quanto humores extenua ti ſunt, quanto arteriæ, aut venç, aut nerui, aut oſſa, que deſiccata atque extenuata ſunt. dum ergo iſta omnia reficiantur, longo tempore opus erit, & re‑ creari à morbo non ſtatim poteſt, ſed tardius.

APHORIS. VII.

SI quis a morbo cibum aſſumens non cor roboratur, plus cibi quam ſatis ſit, aſſumi ſignificatur. At vero ſi non aſſumenti ita eue nit, euacuatione opus eſſe ſciendum eſt.

Hippocrates cauſam exponens, curationem oſtẽ dit. Senſus vero iſtius Aphoriſmi ſignificat illos, q poſt ægritudinem conſaneſcunt. Bene igitur à mor bo dixit. Tribus nanq; punctis homines aut ęgro‑ ti, aut ſani fiunt. Prius enim ſanitas eſt, inde neu‑ trũ, poſt ęgritudo. Nunquam enim quis ęgrotus ęſt,

niſi prius à ſanitate per neutralem partem in morbum decidat, Nunquam ad ſanitatem reuertitur, niſi prius ab ægritudine, per neutrũ ad ſanitatem redeat. Id ſibi Hippocrates vult. Si quis à morbo cibum aſſumens non corroboratur, plus cibi quàm ſatis eſt, aſſumi ſignificatur. Virtus imbecilla ad cõcoctionem obeũdã, excretioni magis indulget, & quũ excretio maior fuerit, concoctio minima accedit. quumq; minima fuerit, nutrimentum naturæ non eſt. At ſi pauciora aſſumenti id euenit, euacuatione opus eſſe ſciendũ eſt. Euacuatio autem nullius rei alterius eſt, quàm repletionis.

APHORIS. VIII.

Corpora quæcunq; purgare libuerit, fluida ea facies.

Huius Aphoriſmi, varia eſt ſcriptorum interpretatio. Aliqui dixerunt fluida facere, eſſe abſtinere, vel ciere vomitum radicibus vel ſubducere ventrẽ, Alii alia. Galen⁹ vero iſtũ exponẽs locũ, ita ſcribit. Idcirco Hippocratẽ dicim⁹ ſuo adieciſſe ſmoni vbi quis purgare voluerit corpora fluida ea faciet. ac ſi dixiſſet ſiue p vomit⁹, ſiue p alui ſubductionẽ purgare velis, fluidũ faciens, optime purgabis. Manifeſtũ eſt igitur, ex verbis Galeni, Hippocratem de cathartico quod habet ſcammoniã, dixiſſe in hoc aphoriſmo. Sed quum ſcammonia calida ſit & ſicca, bilioſus quoq; humor eam habeat temperaturã, & ſimilia ſimilibus geudeant, quomodo ſimilis ſimilem ſibi deponere poteſt? & non potius contrarium expellit humorẽ? Ad quod reſpondendũ eſt. ſcammoniã ex præcedente humido victu vires accipere, vt quę eſt calida & ſicca, & ideo bili ſimilis, cõtraria qualitate victus, inuitet & educat humorẽ.

Nam ideo offerimus cibos humidos, id eſt, lactucas oua ſorbilia, & alia ſimilia, vt dum datum fuerit præſidium, eius qualitas cibi temperantia valeat. Titillat enim & deponit humorem. Sic item ex cõtrario, pituita calefit & educitur, melancholicus humectatur atque calefit. Sic nãq; eodem modo educuntur humores.

APHORIS. IX.

CORpora impura quo magis nutris, eo magis offendis.

Senſus huius talis eſt. Si quis putredine in ſe collecta, nutriri cibo cupiat, plus offenditur quàm nutriatur. Finge aquam turbidam, huic ſi multam immiſeris aquam, totam inficies, & in putridam conuertes. Item ſi aquæ limpidę modicam nigritudinẽ ſepiæ iniicias, corrumpitur illa, & nigra efficitur. Ita corpora humana ſunt. Si parua fuerit putredo, quã tuncunq; dederis cibum, totus in putridinem conuertitur, ideo innanitionem expoſcit.

APHORIS. X.

POtu quam cibo expleri facilius eſt.

Hic varia interpretes opinati ſunt. Sed ita hec exponenda ſunt. Si quis poſt ægritudinem vult refici, potu potius reficiatur quàm cibo. Quæres, quare potu magis quàm cibo? aut de quo potu dicit? quia & aqua potus eſt. Scito ſi volueris cibum offerre ad ſaturitatem, virtutem non eſſe quæ illum concoquat. Subtilior autẽ potus cibo eſt, & cito replet. Finge tres veſicas, in vnam mitte aquam, in alterã in oleum, & tertiam vinum, plus tenditur quæ vinũ habet quàm illa quæ aquã, plus illa quę oleũ, quã illa quę vinum. Et quia ipſum vinũ trifariam diuiditur, eſt enim albũ & tenue rubrum & mediũ, nigrũ

& pingue, Hippocrates modo nō tenue dari iubet, ſed rubrū. Quare nec illud, nec aliud? Quia tenue plus in vrinam trahitur, quàm ad nutrimentum, Nigrum tarde concoquitur. Rubrum vero iubet dari, quod Romani centria cauponis appellāt. Quid ita? Quod non in concoctione moratur, & nutrimentum corpori mediocriter miniſtrat.

APHORIS. XI.

Quæ per morbos relinquuntur a iudicatione, faciunt recidiuam.

Nunc Hippocrates admonet, Si quis poſt ægritudinem habuerit reliquias humoris, eū quoq; recidiuam morbi habiturum. Quęras forſan, Quomodo cognoſcere poſsimus morbum perfecte non eſſe iudicatum. Scito, Si fuerint ante criticum diem ſigna congrua præcedentia, ideſt, capitis dolor, & concoctio vrinarum. & alia ſimilia iudicata in critico die, ęgritudinē recidiuā non habere. Si uero iſte nō pręceſſerint, nō eſt ęgritudo perfecte iudicata, quāuis cognoſci poſsit & ex habitudine corporis, imbecilitate & virtute ægritudinis, aliiſq; ſignis, quæ oſtendunt reliquias morbi recidiuam facere, aut non.

APHORIS. XII.

Quibus iudicatio inſtat, his nox difficilis eſt, quæ acceſsionem præcedit, Subſequens autem nox facilior magna ex parte accidere ſolet.

Vult Hippocrates, vt par eſt, doctum eſſe medicum. In ſuperioribus igitur docuit de morbis & victu, nunc neceſſe illi fuit de iudicatione dicere eorūdem morborum. Accipiens iſtum locum Galenus, libros exinde cōmentus eſt. Hippocrates enim breuiter multa oſtendit. Roges, quare noctem dixit

difficilem & non diem, quum iudicatio pariter & nocte fiat, & die. Dicimus certam rationem, quia ſicut homo ceſſat ab operibus ſuis, ita etiam quodam modo à corporeis ſenſibus, noctis torpore ſimul & horrore occupatus, corporeorum ſenſuum exercitium non habet. Natura enim humana gaudet iis excitari, quorum exercitatione moderata ſolet plurimum foueri. Quum ergo acuta ægritudine aliquis detineatur, quomodo grauem noctem non habet, quum hinc ægritudine premitur, hinc vero torpet adiutorio ſenſuum? Neceſſe igitur eſt, vt nocte ſentiat æger moleſtiam, In die vero quamuis non operetur homo, tamen ſenſus vigilant, & alia officia naturæ. Iterum rogare queas, Quare ante criticum diem perturbatio fit? Nimirum, quia natura velut iudex reſidet in tribunali, ante quod duo litigantes accedunt, vnus ad alterum dicit, En vinco. Alter inquit, non vincis, ſed ego. At vbi ingreſsi fuerint, & ſilentium indictum, diſcernit iudex apud ſemetipſum, & ſic loquitur, ille vincit, Et quod antea fuit litigioſum poſtmodum efficitur quietum. Sic itaque & natura vt iudex conſtituitur, virtus & humores, cum affectu litigant, natura vero media eſt. dicunt humores, Nos illuc ingredimur quia noſtrum eſt. Virtus reſpondet, Ego aſſumo tanquam quod meum eſt. Si ſe iunxerit natura cum humoribus, vincitur virtus. Si vero ſe iunxerit cum virtute, vincũtur humores & affectus, & fit iudicatio ad ſalutem. Sic itaq; confidit virtus naturæ, quemadmodum ſi deprolatus homo habeat patronum bonum. Sed quando agnoſcitur iudicatam eſſe ægritudinem? Quando futura nox leuior ſuperuenerit. Magna vero ex parte dicit. Non ſemper enim id accidit, ſed aliquando.

APHORIS. XIII.

IN profluuiis alui, mutationes deiectionũ iuuant, niſi in praua mutentur.

Senſus huius Aphoriſmi talis eſt, Si cui reſponderit venter, iuuat. Nam plus eſt quod facit natura, quàm quod ars, niſi in praua mutentur, hoc eſt, ſubito ad dyſenteriam, de dyſenteria in lienteriam, & iſtud quoq; peſsimum eſt.

APHORIS. XIIII

VBi fauces ęgrotant, aut tubercula in corpore oriuntur, excretiones conſiderandę ſunt. Nam ſi bilioſæ ſunt, corpus ęgrotat, ſi ſimiles ſanis, corpus alere tutum eſt.

Videamus quid ſibi velint fauces, Indubie labia, palatum, & vua ſunt fauces, quæ duobus patiũtur modis, Qualitate aut quantitate. Qualitatē, quia palatum noſtrũ ſicut cælum eſt poſitum. Quātitate, quia immoderatus vapor humorũ ad inferiori parte aſcendit ſuperius, & intemperiem in faucibus facit, nutriri tunc atque tēperari debent per cibos. Si ergo fauces ægrotauerint, aut tubercula in reliquo corpore oriantur, excretiones conſiderandæ ſunt. Si bilioſæ ſunt, humorum abundantia eſt, & natura purgari deſiderat, Si vero ſimiles ſanis, exacerbatio eſt. Tuberculum corpori obortum cum valida natura, ſuperfluitatem in ſuperficiem iactauit vt liberaret vitalia loca. Atq; tunc non eſt neceſſe purgari, ſed nutriri corpus & tēperari, quia feſſa eſt tunc natura, quæ illud laborando expulit. Quum enim laborauerit natura, ſuperflua emittendo, ſi nutrimentũ in tempore nõ acceperit, auxiliũ amplius debilitat, & potius morti ſuccumbit, quàm vitam retineat. Quamuis ergo natura per tubercu-

la vlcerationem faciat cutis, tamen ſine periculo eſt mortis. Igitur conſiderandum eſt, qualis ſit excretio, ſiue bilioſa ſiue ſimilis ſanix.

APHORIS. XV.

V Bi fames eſt, laborandum non eſt.

Hunc Aphoriſmum varie interpretantur. Aliqui dixerunt famem eſſe defectum ciborum, alii ſalia, Galenus vero hunc exponens locum, dicit, Qui non ſunt reficiendi cibo, neq; illis aliquem laborem iniungere oportet, neq; lauari. Quia lauacrũ attenuationem facit, neq; vngi, neq; tunc facere aliquid, neq; abſtinere, ſed paulatim reficere.

APHORIS. XVI.

V Bi plus cibi præter naturam ingeſtum eſt, morbum id facit.

In hoc Aphoriſmo, aliud ſenſit Pelops, aliud Lycus. Alii dicebant. Qui plus cibi præter naturam, id eſt, menſuram ingeſſerit. Galenus eam ſententiã interpretatur. Inſpicienda eſt conſuetudo vniuſcuiuſq;, quid & quantum ſolitus ſit comedere, verbi gratia, Aliqui comedunt duas quartas, aliq quatuor alii plures, alii panem cibarium, alii ſpongiam. Is q ſolitus erat comedere ſpongiam, ſi aſſumat cibariũ; læditur. Sic item qui ſolitus erat comedere cibariũ, ſi veſcatur ſpongia offenditur. Tria vero obſeruanda ſunt, vnde proficiunt corpora noſtra, puta concoctio, excretio, & nutrimẽtum naturæ. Quoties ergo maior fuerit excretio, minor erit concoctio. Quoties concoctio maxima fuerit, excretio pene nulla eſt. Quum excretio minor eſt, nutrimentum naturæ maius eſt. Id Hippocrates innuit. Vnicuiq;, inquiẽs tantum offert, quantum concoquere ſufficiat. Nam poteſt fieri, vt multũ comedat homo, & plus excer-

nat,

nat,quã nutrimentum corporis proficiat. Vnde inueniuntur et aliqui qui multum comedãt,& tenues ſunt.Ergo tãtus neceſſarius eſt cibus vnicuiq;,quãtum ipſe concoquere valeat. Sin vero amplius ingeritur,morbos generat.

APHORIS. XVII.

MAnifeſta igitur curatio. Qui copioſe & celeriter aluntur, ii celeriter quoq; excernunt.

Hic Aphoriſmus ſenſum talem habet. Si quis comedit tantum, quãtum valet cõcoquere & excernere,& nutrimentum naturæ implere, bonum eſt. Si tamen & facilis ſit venter,optimum eſt,& argumentum eſt,ſalubre eum corpus habere.

APHORIS. XVIII.

ACutorum morborum præſagia non in omnibus ſunt certa, neq; ſalutis, neque mortis.

Quæſtio hic oritur. Quomodo Hippocrates,qui teſtetur in aliis ſcriptis,ſcienda medico præſentia, præterita,& futura,nũc dicit, non poſſe prædici, neq; vitam,neq; mortem. Videamus ergo quo argumento Hippocrates dicat,ne ipſum damnare videamur. Probe enim noſtis, ſupra nos expoſuiſſe, quod quadrifariam diuidãtur omnes ægritudines, hoc eſt, in acutas & peracutas, medias,& longas. Nũc autem de acutis dicit author & peracutis. Sed conſideremus, quas acutas dicat quæ cum febre ſunt,aut ſine febre,aut quibus locis innatas. Scienđũ de pleuritica & ſynãchica ipſum ſenſiſſe. Pleuritica paſſio,iuxta vitalia fit loca, quæ quum ſubito trahitur ad pulmonem,fit peripneumonia,& tranſfertur ex acuta ad peracutam,& propter iſtam mor

bilitatem. Hippocrates dubium voluit eſſe medicũ, ne in aliquo fallax inueniretur. Sic item angina eſt affectio, quæ fit in ipſo principio nutritorii loci, vel vitalis, quę dum emendari videtur, tunc recidit ad pulmones, & mortem infert. Et in mutatiõe de loco in locum dubium eſt. Ideo Hippocrates noluit prædicere medicum, neq; ſalutem, neq; mortem.

APHORIS. XIX.

Quibus iuuenibus adhuc aluus humida eſt, his ſeneſcentibus ſiccatur. Contra, quibus iuuenibus adhuc aluus ſicca eſt, his ſeneſcentibus humectatur.

Sæpe euenit, vt aliquis in iuuentute aſtrictam aluum habeat, & in ſenectute humidam. Sic item in iuuẽtute humidam, & in ſenectute aſtrictã. Ergo ſi habitauerit in regione calida & ſicca, & cibis talibus vſus ſit, quis ignorat talem eſſe iuuenẽ? Omnia ſiquidem talia ſolẽt aſtringere. Immutata vero ætate, neceſſe eſt, vt omnia immutentur, & humentem habeant aluum. Nam bilioſis ſiccus per immutationem ætatis victus, a frigida pituita temperatur, & humectatio ex ea tẽperatura fit, vnde alui ſolutio. Vt iuuenis vero ſolutum habeat ventrem, ſitu regionis accidit, & ciborum copia, quia a bilioſo inciſtatur contentiua virtus, & ſolutionem facit ventris. In ſenectute enim immutatio fit. quod pituita ſoleat conſtringere & conſtipare.

APHORIS. XX.

Quicunq; morbi ex repletione fiunt, vacuatione curantur. Quicunq; vacuatione, repletione. Eodemq; modo cæterorum contraria remedio ſunt.

Vult hic Hippocrates oſtēdere, quomodo apud eū ſit definita medicina, doceatq; morbos ex inanitione factos, repletiōe, & ex repletiōe creatos, inanitione tolli. Igitur ſi per omnia contraria eſt inanitio repletioni, & repletio inanitioni, recte & nos cōſentimus, q̄ ab Hippocrate amico naturæ & veritatis, bene ſit definitum. Et non ſolum hoc, ſed & omnia contrariis curabuntur auxiliis.

APHORIS. XXI.

Morbi acuti intra quartumdecimū diē iudicantur.

Vult Hippocrates per iſtū numerum qui ad medicinam pertinet, oſtendere criticum diem, ideſt, iudicationem ægritudinum: & in exemplum adfert acutam paſſionem, inquiens, quatuordecim diebus iudicari. Quærendum nobis eſt, quare hoc dixerit, quum nos offendamus acutam, qualis eſt pleuritica affectio, vſq; ad quadraginta dies protrahi. Diſcurramus ergo per iſtum numerum, vt poſſimus reperire rationem Hippocratis, & dictum. Sciendum itaq; quod primus dies quartum prænuntiat, quartus ſeptimum, & ſeptimus nonum, & nonus vndecimum, & vndecimus quartumdecimū, & quartuſdecimus decimumſeptimum, & decimuſſeptimus vigeſimumprimum, & vigeſimuſprimus vigeſimumquartum, & vigeſimuſquartus vigeſimumſeptimum, & vigeſimuſſeptimus trigeſimumprimū, & trigeſimuſprimus trigeſimumquartum, & trigeſimuſquartus trigeſimumſeptimum, & trigeſimuſſeptimus quadrageſimum. Et veniunt numeri quatuordecim, quos Hippocrates diſpoſuit, hoc eſt, vnum, & quatuor & ſeptem, & nouem, & vndecim, & quatuordecim & ſeptem decim, & viginti

vnum,& vigintiquatuor,& vigintiſeptem, & trigin ta vnum,& trigintaquatuor, & trigintaſeptē,& quadraginta. Hoc numero definiuntur ægritudines. A qua ratione videtur Hippocrates diſcrepare,quū ponit tantum decimumquartum. Aliud vero quia pleuritis poſt quartumdecimum diem dici nō pōt. Sed dicimus tantum Philoſophum recte hoc propoſuiſſe,nec a vero in ſuis dictis vllo modo diſceſſiſſe. Pleuritis enim tantum quatuordecim diebus hoc noīe iudicatur,quæ in ipſo quartodecimo die aut finitur,aut empyema fit. Hoc aūt in quadrageſimo die,aut ſoluitur,aut trāſit in phthiſin. Nō ergo ſic eſt intelligendū,vt quidā putant, quaſi in quartodecimo die poſſit definite & certiſſime oīs ſolui febris,ſed magis in quartumdecimum,qui extendit vſq; ad quadrageſimum. Sunt enim in acutis febribus,veri ſupra ſcripti dies critici.

APHORIS. XXII.

Septimum diem quartus pronunciat.

Perſiſtens in numeris oſtendere conatur, quem diem quis pronuntiet. Hæc quoq; Hippocrates,per ſubtilem rationem,ad inuerſionem refert, non ordinationem. Sed doctorum eſt iſta aliquando facere, vt per inuerſionem, rationem reddant, oſtendantq;,quemadmodum hoc in loco. Prius enim poſuit maximum numerū,ideſt ſeptimum,poſtea minorem,nempe quartum.

APHORIS. XXIII.

Octauus principium alterius ſeptimanæ exorditur.

Septimana ſeptem dies habet, vnde & ſeptenarius numerus maxime verſatur in arithmetico nu

mero,& criticis diebus,quia in ſe cõtinet parem & imparem,& intra denariũ ſolus neq; generat neq; generatur,quum alii aut generent aut generentur. cuius rõnem in arithmeticis pleniſſimã inuenies, vt puta,ſi dicas quatuor & tria ſeptẽ,fiunt tria autẽ & quatuor pares nõ inueniuntur.Item ſeptem & ſeptem,fiunt quatuordecim,inueniũ infra metas præſcripti denarii.Vides igitur quod neq; generat ſeptenarius neq; generatur.Sed quæſtio oritur. Quũ iudicatio ſemper in critico die,ideſt,impari fiat,cur in quartodecimo qui eſt par,non impar fieri dicat. Cui reſpondendum,quod ſeptem & ſeptẽ quatuordecim fiunt,qui vtiq; ſequeſtrati impares ſunt,hoc eſt, duæ ſeptimanæ. Octauus aũt principium alterius ſeptimanæ,id eſt ſequẽtis,exordiũ. Nam, quod manifeſtiſſimum eſt, finita ea quæ præceſſit,incipit quæ conſequitur.

APHORIS. XXIIII.

VNdecimus etiã conſiderandus eſt. Quartus enim ſecundi ſeptenarii eſt.

Vndecimum etiam diem notandum eſſe docet, qui alterius ſeptimanæ quartus, indubiam ægritudinis criſin demonſtrat.

APHORIS. XXV.

INſpiciẽdus eſt & quintuſdecimus dies. Hic enim tertiæ ſeptimanæ contẽplatorius eſt.

Finitis quatuordecim diebus,ideſt,ſecunda ſeptimana,ſi non fuerit iudicata ægritudo,erit inſpiciẽdus quintuſdecimus dies,qui eſt initiũ tertiæ hebdomadis,& a quatuor incipit numerari, quia quatuor vbiq; ſemper pronuntiantur. A quatuordecim enim vſq; ad ſeptimumdecimum,quatuor ſunt. Nã iſte numerus ſem p er procedit.

APHORIS. XXVI.

ITem decimuſſeptimus conſiderandus eſt. Quartus enim a quartodecimo, & ſeptimus ab vndecimo eſt.

Septimumdecimũ diẽ ſolertiſſime ſicut & alios criticos, iudicat eſſe conſiderandum, ſcilicet in quo ordine ſit cõſtitutus. Dicit enim eſſe quartũ a quartodecimo, & ſeptimum ab vndecimo.

APHORIS. XXVII.

COnſiderandus & vigeſimuſprimus, & vigeſimuſquartus, & vigeſimuſſeptimus.

Hi enim critici ſunt, in quibus indubie iudicant ægritudines, diſtincti quaternario, ſecundum Hippocratis diſciplinam.

APHORIS. XXVIII.

SImiliter vero trigeſimumprimum, trigeſimumquartum, trigeſimumſeptimum necnon quadrageſimumprimum, quadrageſimumquartum, & quadrageſimumſeptimum inſpicere oportet.

His ſummulis complentur, quatuordecim dies, quibus Hippocrates acutas ægritudines iudicari propoſuit. Et ne nimium grauetur quiſpiam huius diſciplinæ ſubtilitate, dicemus de ipſis criticis diebus manifeſtius, vt tãta ſubtilitas Hippocratis, quaſi de tenebris prolata eluceſcat. Sit naturalium numerorum ſeries ab vno vſq; ad quadragintaſeptem diſpoſita, vnum, duo, tria, quatuor, quinq;, ſex, ſeptem, octo, nouem, decem, vndecim, duodecim, tredecim, quatuordecim, quindecim, ſedecim, ſeptendecim, octodecim, nouendecim, viginti, vigintiunum, vigintiduo, vigintitria, vigintiquatuor, vi-

gintiquinq;,vigintiſex,vigintiſeptem, vigintiocto, vigintinouem,triginta,trigintaunum, trigintaduo, trigintatria,trigintaquatuor,trigintaquinq;,trigintaſex,trigintaſeptem,trigintaocto, trigintanouem, quadraginta,quadragintaunum,quadragintaduo, quadragintatria,quadragintaquatuor, quadragintaquinq;,quadragintaſex,quadragintaſeptem. Hác totam ſeriem diuidi oportet in quinq; partes. Sic inueniemus cur. Hippocrates in diebus criticis,qua ternariam differentiam faciat. Sit ergo prima pars quæ hos numeros contineat, vnum,duo,tria,quatuor,quinq;,ſex,ſeptem. Secunda vero hos, vndecim,duodecim,tredecim,quatuordecim, quindecim,ſedecim,ſeptemdecim. Tertia autem hos, vigintiunum, vigintiduo, vigintitria, vigintiquatuor, vigintiquinque, vigintiſex, vigintiſeptem. Quarta quoq; hos,trigintaunum,trigintaduo, trigintatria,trigintaquatuor,trigintaquinque, trigintaſex,trigintaſeptem. Quinta quoq; hos, quadragintaunum,quadragintaduo,quadragintatria, quadragintaquatuor,quadragintaquinq;, quadragintaſex, quadragintaſeptem. Quæ quinq; partes, a ſe quaternario diſtant. A ſeptenario enim qui eſt vltimus primæ partis, vſque ad vndecim, qui eſt primus ſecundæ partis, quaternarius differentiam facit. Atque ad hanc rationem cæteræ partes diuiduntur. In his etiam partibus ſingulis, tres criticos dies ineſſe videndum eſt: in hac, vnum, duo, tria, quatuor, quinque, ſex, ſeptem, initium criticorum habet vnnm: in medio loco, quatuor: in vltimo, ſeptem: omnes a ſe quaternario numero diſtinctos. Secunda pars in primo vndecim, in medio quatuordecim, in extremo ſeptēdecim. Tertia & quarta, & quinta ſimiliter. Illud quoq; notādum

eſt, quaternarium non vno modo differentiam fa- cere. Nam in ipſis partibus a præcedente numero incipit, inter ipſas vero partes abſq; præcedente numero procedit. Sic igitur quaternarius per omnem horum ſupputationem decurrit. At nouenarius qui criticus ſine dubio eſt, a Galeno non immerito additus eſt, non quod ab Hippocrate hoc ignoratum ſit, (nihil enim in hominis natura, tantum Philoſophum latuit,) ſed quod inter cætera, ab eo prætermiſſum ſit. Non enim quicquid prętermittitur, etiã ignoratur. In quo numero diſcrepat tantum quaternarii ſupra dicti concinnitas. Quum enim in ſuperiori naturalis numeri diſpoſitione, a ſeptenario vndenarius, quaternario numero diſtet, inter vtrũque a Galeno nouenarius collocatus; ibi ſolummodo in computatione, non in natura diſcrepantiam facit. A ſeptenario enim nouenarius modo tertius eſt, non quartus, a nouenario vndenarius ſimiliter tertius eſt, non quartus. Galenus quoq; hũc locum pertractans libros ædidit, quos de diebus criticis nominauit. Atq; hęc de criticis diebus dicta ſufficiant.

APHORIS. XXIX.

Quartanæ æſtiuæ breues magna ex parte ſunt. Autumnales longæ, præſertim quæ hyemem attingunt.

Abſoluens rationem criticorum dierum, hoc dicit, qui velit oſtendere eam in affectibus, & incipit a quartanis, hoc pacto, Aeſtiuæ quartanæ breues magna ex parte ſunt, autumnales vero longæ. Si cauſam quæras, Scito, ꝙ quartana ex melancholica fiat materia, & melãcholicus humor autũno creſcat. Si æſtate infeſtẽt quartanæ, ex billioſo humore

peruſto creantur. & quatuor quædam efficiunt vt breues ſint, vnum, quia ex bilioſo ſunt humore, qui cito iudicatur, aliud quia æſtate generantur, tertiũ, ſi fuerit ſanguis detractus, quartum ſi crapulis non indulſerit æger. Vt vero in autũno longę ſint, multę res conueniunt in vnum. Primum, quia ex melancholica fiunt materia, quæ (vt dictum eſt) autũno creſcit. Deinde ſi crapulis vacauerit ægrotus. Inde ſi venam non inciderit. Quartum ſi ſit in tali ætate. Poſtremo ſi hyemem attingant. vnde & alię venientes ad hyemem, non ſic ꝑcuſsionem patiunt quia inficitur ſiccitas & acquirit ex frigore humiditatem, & inde eſt commotio minor.

APHORIS. XXX.

Febrem conuulſioni ſuperuenire melius eſt, quàm conuulſionem febri.

Mirum eſt quod Hippocrates dicit, affectum curare affectum, & affectum affectui eſſe calamitatẽ. Videamus quid ſit ſpaſmus, aut vnde fiat, aut quomodo affectus affectum curet, & quando affectus affectui calamitas ſit. Spaſmus eſt motus inuoluntarius volũtaria obtinens loca. Fit autem aut ex repletione, aut ex inanitione, quoties ſenſus pręfocantur, & vires corporis cum ſanguine ad interiora refugiunt, & ad tempus opprimuntur. vnde & membra perfrigeſcunt, vtpote ſanguine deſtituta, & deficiunt. Omne enim quod in longũ tendit in alto eſſe non poteſt. Omne vero quod in alto eſt, in longo eſſe non poteſt. Scito enim, Sicut mulieres ordiuntur telas, & texunt, ſic & prouidam naturam habere in homine neruos & intextos muſculos & venas carnium, quę omnia, dum ſpaſmus occupat, obſtupeſcunt, & quaſi diſtenditur tela naturæ. Sed

ſi febris ſuperuenerit, agitatur corpus, & extenduntur nerui ſuper muſculos, & venæ reparantur per omnia. Affectus autem affectum curat, quoties ex nimia repletione fit ſpaſmus, & ſubſequitur febris, & perfunduntur nerui. Superueniens vero calor q frigori eſt contrarius, ſubtiliat, relaxat, & euaporat, & ſic medetur affectus affectui. Sed calamitas affectui eſt affectus, quoties ex nimia inanitione, multo tempore laborando febris extenuat, deſiccat, & debilitat, ſuperueniens vero febris & ſpaſmus magis occidit. Et in iſtis omnibus ſola natura non ſufficit, ſed morbus morbo calamitas eſt.

APHORIS. XXXI.

HIs quæ non ex ratione leuant, confidendum non eſt.

Senſus eſt, Si critico die non iudicantur ægritudines, aut præcedentia ſigna, quæ ſolent criſin futuram prænuntiare, non fuerint, non confidas, quia non eſt iudicatio, ſed remiſsio.

APHORIS. XXXII.

NEec admodum vereberis mala quę eueniunt præter rationem. plerunq; enim huiuſmodi ſunt incerta, & non diu permanere nec immorari ſolent.

Mala præter rationem euenientia dicuntur, quæ ex nimio aut inſolito ciborum appetitu malũ colorem membrorũ producunt, vt ſunt nautarũ & ruſticorum qui comedunt incompoſite & præter rationem, præterq; conſuetudinẽ, & nutriunt craſſos humores. Ergo de ipſis dicit, non vereberis quum incurrunt ęgritudinẽ, quia validi ſunt propter copiã illam ciborum, vnde & cito iudicantur eorũ morbi, & non debilitantur. Plerunq; autem, dixit, hu

iuſmodi ſunt incerta, & difficilis eorum cognitio. Vnde non dubitabit medicus exquirere eorum rationem & nationem. Refert Galenus, Marco Antonio imperante, Glauconem philoſophum ægrũ quendam viſitaſſe, cui nemo potuit ſuccurrere, ob quod Glaucon excruciabatur, quem quum Galenus viderit, rogat. Quid habes Glaucon? ille vero reſpondit hoc de ægro. Mox Galenus dixit, Si iubes ingrediar & viſitabo illum. At ille cœpit etiam rogare. Quum eſſet Galenus ingreſſus, interrogauit ægrum. Quæ tibi fuit vitæ ratio? Ille, ruſticus fui montanus. Iterũ Galenus, Quæ tibi cõſuetudo fuit cibi? Ille inquid, Erucas ęgreſtes ſolitus eram comedere. Ingreſſus Galenus hortum, collegit faſciculũ erucarum, & obtulit ei. Ille vt vidit, continuo facta re ſe de lecto voluit. Dixit ei Galenus, Non exſpectabis dum coquantur? Reſpondit, non, ſed tantũ crudas date obſecro. Et vt comedit, continuo ſanus factus eſt. Vnde nunquam pigeat medicũ, ſem per diſquirere originem cauſę, vt quod ars nõ prodit, interrogatio manifeſtet.

APHORIS. XXXIII.

FEbricitanti ſi per ſumma corpus perſtat, nec collabitur extenuaturq́, non eſt graue. Contra ſi magis conſumitur quam ratio poſtulat, graue eſt, Alterũ enim morbi longitudinem, illud vero imbecillitatem oſtendit.

Febris aut internas corporis partes tenet, aut externas. Quoties ergo externas occupauerit, ſignum eſt, nõ craſſos eſſe ęgros, & valida natura ſuperfluitatem ad ſuperficiem expellere. In his vero nõ moratur febris. Quoties vero interna cœperit, ſignum eſt craſſas eſſe habitudines, & obeſiores, & nimiam

pinguedinem conglutinationem facere pororum, & non dimittere calorem euaporari foras Habitu/do quę ſolida videtur, interius extenuat & occidit. Vnde hoc cognoſcitur ex ratione malum eſſe, quā tū pinguis eſt materia, & aliud, quia quāto interius detinetur calor, tanto maior accidit debilitas.

APHORIS. XXXIIII.

Qvum morbi incipiunt, ſi quid mouendum eſt moue, quum conſiſtunt & vigent, quieſcere melius eſt.

Dubites forſan, Quū ſupra dicat Hippocrates in initiis purgandū quō nūc dicit vſq; ad ſtatū ſinere melius eſſe. Quod in initio purgari iubet, de peracuta dicit ægritudine, quæ ad ſtatū peruenire non poteſt. Statum autem iubet expectari acutarū ægritudinum, tum quia initio dū moti fuerint humores eſt adhuc apprehenſa tota habitudo corporis, & ex ipſis non laborat tota natura, & idcirco deponendi ſunt humores. Si vero in augmento fuerit morbus, melius eſt vſq; ad ſtatum ſinere.

APHORIS. XXXV.

OMnia quum incipiunt & finiunt leuiora ſunt, quum conſiſtunt, grauiora.

Inſpiciamus cur leuiora ſint oia quū incipiūt & finiunt, in ſtatu vero grauiora. Sciendū, in initio turbatā eſſe virtutē, dū mouent humores è ſuis locis, vſq; dū apprehendāt totā habitudinē corporis. tūc enim humores & morbus cū virtute certant, vnde & virtus ſola debilitatur. Et tale qdem patit natura in initio per oia, quale patit ciuitas, dum eam ingreditur caterua militūm, turbatur, tumultuatur, vexatur. Vbi ↄſtiterit morbus, virtuti requies eſt quippe iam perfecta eſt affectio, & nō perturbatur natu

ra, neq; acrius certant humores. Natura itaq; affe/ctui obœdit, ob quod certans virtus non frangitur ſed ad finem peruenire contendit. Ideoq; natura poſt ſtatum cum functionibus & virtutibus ſuis eri git ſe, veluti querens inimicum foras expellere. Et poſt tantum laborem feſſa & debilis natura reperi/tur, ac tale quid in his nature accidit, quale venato ri in theatro. Qui dũ intus eſt ludit cũ vrſo, & tam diu fugit quouſq; ad poſticum veniat, at vbi foras egreſſus fuerit, angitur qui ante timore fugiebat ve lociter. Vnde dicitur. Timor addidit alas.

APHORIS. XXXVI.

SI cui ab ægrotatione bene aſſumẽti cibũ corpus nihilo ꝑficit, ſignũ & vitioſum.

Cui ab ægritudine, &c. Non dicit de illo qui à ſa nitate ad morbum venit, ſed qui ab ægritudine ad ſanitatẽ reuertitur. Tũ quod dicit, Si bene aſſumen ti cibum corpus nihilo proficit, graue eſt. Nã ſigni/ficat in illo putredinem eſſe, quæ refici corpus non permittit, ſed totum ad putredinem trahit.

APHORIS. XXXVII.

OMnes fere qui ſeſe male habent princi/pio bene aſſumẽtes cibum, nec quicquã proficientes, in fine inedia exigunt.

Perſiſtit Hippocrates in ratione victus, dicitq;, q peſsime habent, principio bene aſſumentes cibum nec quicquam proficientes, carnibus abſtineant. Iſte aphoriſmus ſuperiori iungitur.

APHORIS. XXXVIII.

QVi principio vehementer abſtinent, po ſtea paulatim ſe reficiẽtes, melius mor bo leuantur.

De peracuto loquit morbo monens vt in initiis abſtineat. Olim enim vſq; ad tertiũ diẽ nihil dabãt medici. Vnde & dia triton dies illi vocant. Sed ma le id, quia in oibus ægritudinibus agebãt. Et ſi erat diaria ab intemperie pfecta, magis vexabatur ęger excercebaturq;, & maius fiebat è paruo. Ergo admo net, vt initio abſtineant vehementius, & paulatim ſe reficiant, atq; ſic morbo citius liberabuntur.

APHORIS. XXXIX.

IN quouis morbo mente conſtare, & cibũ appetere, eſt bono, contrarium vitio datur.

Vult Hippocrates per omnia doctum eſſe medi- cum, & oſtendere conatur, qualis ſit mens ægrotan tium, inquiens. Si æger cibum appetit, bono eſt. Nã neceſſarii cibi ſunt aliqui, vt poſsit cognoſcere me dicus, vtrum conſtet mens, an non. Conſiderare ſemper debet medicus, qualis ſit ægrotans, aut qui bus delectetur rebus. Si eſt religioſus, apponere de bet illi diuinam ſcripturam, ſi tamen antea hanc amauerit. Si vero ludum literarium frequentet, fa- bulas Vergilii inſerere, breues tamen, quæ illum ad furorem non prouocet. Si fuerit adultus, Te- rentii fabulas & comœdias, & inde aliquid illi re- cenſere. Sic enim cognoſces an ſana mens ſit. Si enim hæc omnia apte ſuſceperit, tunc & medico ſe committet & quicquid ei offerre volueris prompte ſuſcipiet. Bene igitur mẽtem ſanam dixit eſſe, quod eſt principium corporis. Cibi autem ſunt, quicquid eſui offertur. Si hęc facile aſſumpſerit, bonum eſt. Si omnia hæc reſpuerit, cõtrarium eſt, eo quod ſignũ ſit mentem ægrotare. Deinde, quia medicum à quo debebat auxilium ſuſcipere, repudiãs, cibos nõ aſ- ſumit, & hęc omnia contraria ſunt.

APHORIS. XL.

PEr morbos minus periclitantur ii quorũ naturæ morbus conuenit, aut ętati, aut habitui, aut tempori quam quibus non cõ uenit aliqua ex his ratione.

Cõtrouerſia videri queat, Si regula eſt, ſimilia ſimi libus gaudere, & calorẽ calori augmẽto eſſe, item ſi æſtas calida eſt humor calidus, iuuenis calidus, iſtá omnia coeuntia, non faciunt à ſe alienũ morbũ, ſed magis augent calorem. Verum ſciendũ eſt, omnia hæc ſimul incidẽtia non efficere peregrinam ægri tudinem, ſed ſecundũm naturam. Nam etas ſecun dum naturam eſt, & humor, iuueniſq; in tali regio ne. Sed febris quæ naturæ non cõuenit, ideſt, acci dentaria, ſuperat omnes res naturales, quia à natu ra recedit. Omne enim quod ex calido eſt, cito mo uetur, & iudicatur. Si ſecundũ calorem non fuerit, malũ eſt, vt eſt iuuenũ ægritudo in hyeme, & ſenũ in æſtate. Atq; hi morbi naturæ nõ conueniunt, qui non in ſuo tempore veniunt, nec in propria ętate.

APHORIS. XLI.

IN quauis ægritudine partem vmbilici & immum ventrem eſſe pleniorem melius eſt, admodum extenuari atq; tabeſcere, vitioſum eſt. Ad inferas etiam purgationes, hoc tutum non eſt.

Hippocrates dum vmbilicum nominat, media corporis nobis oſtendit, hoc eſt, à parte totũ. Si qs ergo multo tẽpore confectus ęgritudine, media ple niora habuerit, quale ſignum eſt? Scias malum non eſſe. Quoniam illic epar, ſtomachus, & cor eſt, illic

operationes obeunt naturæ, Quædum omnia ſanã fuerint, quicquid accipitur, cito concoquitur, & nu/trimentum naturæ miniſtrať. Et quanuis longa fue rit ægritudo, extenuata corpora non ſunt, ſi vitalia & nutrimentalia bene habeant. Si vero extenuatũ corpus fuerit, veluti qbuſdam ſubſidet ſtomachus ita vt ſpina & uenter vnũ ſint, malũ eſt, teſtaturq; non longum vitæ ſpacium ſupereſſe, quia omnia extenuata ſunt, & tum, ꝙ nutrimentum non datur corpori afficiuntur ſimul principalia membra. Vn/de non vitę, ſed potius mortis erit expectatio.

APHORIS. XLII.

QVi ſalubri corpore, celeriter per eua/cuationes oppreſsi, diſſoluuntur atque etiam qui cibo prauo vtunť. Nãq cor pore bene conſtant, in purgatione laborant.

Hic Aphoriſmus hoc modo intelligendus eſt. Aliquib⁹ iubet fieri purgationẽ, aliqbus nõ. Videa mus quid ſit ſanitas, aut quare purgatio ſit cõtraria ſanitati. Nimirũ quia ſanitas eſt tẽperies naturæ cali di & humidi. Igitur ſi ſanitas tẽperies eſt, auxilium calidum & ſiccum vtiq; intemperiem facit. Sani er go ideo accepta purgatione grauanť, quia apti hu mores perturbãtur, & pro bonis mali eueniunt & emittunť boni. His vero qui malo cibo vtunť, hoc eſt, mala miſtura ciborum & humorũ laborant, ne/ceſſaria eſt purgatio, vnde & non lædunť, quia ma los humores vnde grauabantur eiiciunt.

APHORIS. XLIII.

POtus & cibus paulo deterior modo ſua/uior ſit quam qui melior ſed inſuauior, anteponendus eſt.

Roges,

Roges. Si potum & cibum aſſumere malum eſt, quid bonum? Videamus quot modis cibus intelligatur, quot item modis potus, aut de quo potu cibo ve loquatur. Indubie de pane & vino. Inſpiciamus igitur quot modis panis dicitur. Eſt appetibilis, vt muſteus. Conſuetus, quem comedere ſolent homines, & neceſſarius, vt ſpongia. Vinum ſimiliter cognoſci debet, quod quis, vel quo tempore, debeat bibere. Quod et a Galeno probatum eſt. Itaq; eſt vinum Siculum, Samuellum, quod potari debet hyeme, Surrentinum, quod conuenit in æſtate, Gaietum, Palmatium, & Leucanenſe. Sed reuertamur ad inſtitutum. Quare in periculo eſt, qui nihil aſſumere põt? Exempli gratia, Medicus ægroto iniungit ſuccum aliquem. Ille renuit accipere, immo ne audire quidẽ ſuſtinet. Rurſus medicus rogat, quid ergo tibi vis? ægrotus reſpondet. Si iubes, buccellam vino imbutam aſſumam. is ergo cibus ipſi ſua uior eſt, eumq; deſiderat. Qui vero etiam pauxillũ reſpuit, deterius habet. hoc ergo præuidens, & quia forſitan aſſumet poſt triduum ipſos cibos, conſidera virtutem & deſiderium, & concede illi pauxillum. Illud ſi acceperit, melius & ſuauius eſt. Si non acceperit, peius eſt, quia & virtus debilitatur, & appetitus non ſatis reſpondet. dabis ergo illi buccellas. Si roges, quales? aliquando ex ſpongia quæ pridie ante ſit decocta. Nam ſimila modicam aquam recipit, atq; diutius emollit, fermentum autem recipit. Ideoq; poſtero die exhibetur, vt quod humoris habet, abſumatur, plus aũt fermenti non acquirat. Sed & illud prius aqua frigida diluendum eſt. Vinum vero Leucanenſe accipere debet. Nam electum eſt ab authoribus. Si talis ſit locus vbi non ſit Leucanenſe, facies ex arte vinum quod vbiq; repe-

tiri põt, hoc eſt, hydromel, & concedes deſideranti, atq; hoc ſuauius recipit. quo modo dicitur apud Romanos. Quod bene datur, bene ſuſcipitur, bene concoquitur. Si vero volenti non dederis, inſuaue eſt, & inde deterius habet, quando non conceſſeris virtuti & voluntati.

APHORIS. XLIIII.

Seniores & iuuenes plerunq; pari modo multum ægrotant. Attamen illis longi morbi accidunt, & ſæpe eis commoriuntur.

Quæritur ex Hippocrate. Si ſenex multum ægrotat, & iuuenis item multum, vter minus ægrotat? Huic quæſtioni reſpõdens, iuuenes poſuit multum ægrotare, eo quod acutam nimium ſemper incurrant ægritudinem. Senes autem, quia quanto habent craſſiores humores, tanto longiore tempore protrahitur ægritudo. Et quod iuuenes breui tempore laborant acuta ægritudine, hoc ſenex multo tempore protrahunt, & reperiuntur ambo ſimiles. Ille longo tempore, qui acutam incurrere non põt. alius breui, qui repentinã, quæ cito debilitat. Adeo, vt ſenibus ad mortem vſq; durent morbi, & dicuntur conuiuæ, qui ipſis commoriuntur.

APHORIS. XLV.

Raucedines & grauedines maioribus ad modum natu concoqui nequeunt.

Vt ſuperius dictum eſt, quod ſenioribus aliquæ ægritudines commoriantur, id nunc denuo teſtatur. Quod raucedines & grauedines concoqui nequeant. Quid eſt raucedo? Nimirum quum fauces præfocationem a frigido humore ſuſtinuerint. Et quia calor in ſenibus minor eſt, quã vt illum relaxare poſſit, ideo in eis non concoquit, neq; relaxatur.

Grauedo eſt obſtructio meatuum naſi,qui a colādo ethmoides dicuntur,qui affectus eodem modo fit; & nō concoquitur,propter rationem quæ ſuperius dicta eſt,& hæ dicuntur conuiuæ ægritudines,quæ iam cum ipſis commoriuntur.

APHORIS. XLVI.

QVi ſæpe & multum exoluuntur ſine cauſa manifeſta, ii derepente moriuntur.

Notandum,niſi cauſa præceſſerit, affectum non oriri. Præcedit ergo offenſa,teſtaturq; morbū repentinum eſſe,qui cito mortem inferat. Si tamen nulla cauſa præceſſerit,hoc eſt,aut ventris fluxus,aut ſanguinis,qui poſſit debilitare,aut longi temporis inferre ægritudinem, aliaue ſigna quæ noxam ſolent afferre,derepente morietur æger.

APHORIS. XLVII.

APoplexia vehemens ſolui non poteſt,leuis,non de facili poteſt.

In præſenti Aphoriſmo diſquirendum eſt, quid ſit Apoplexia, aut quot ſint differentiæ, aut vnde gignatur, aut quis locus patiatur, aut cur alia non ſoluitur,& alia difficile curatur. Apoplexia,eſt omnium quatuor humorum exuberantia præter naturam,occupans ratiocinationem,memoriā, & imaginand: facultatem. In qua ventriculi meatus replentur humoribus.qui extendunt membranas cerebri. & ſine motu acceſſiōes facit,his qui patiuntur. Propriam tamen originem habet ex phlegmatico humore. Differentiæ aūt ſunt duæ, maior & minor,id eſt,Apoplexia & hemiplexia. Apoplexiæ leſio duobus modis fit. Nam qualis fuerit eius vis,talē facit læſionem. Sed quare nō curatur Apoplexia maior?

Demus exemplum, per quod poſſimus cognoſcere proprietatem eius. Pone eſſe in curru aurigam, vinctis quatuor equis & cinctis faſciolis per iugulum, aliis dextra & ſiniſtra parte, aliis per medium ductis. quod duobus modis, fit vno vt equos regat, alio vt ſe contineat. Sic prouida natura interius fecit muſculos. Iſte vero dum currum aſcenderit, & virtus illi fuerit circumiiciendi loris ora equorum, directo itinere equi pergunt. At dum vnus ex eis erumpit, victus tūc auriga & raptus, proiicitur quo non vult, & morti ſuccumbit. Sic itaq; & humores dum ſecundum naturam fuerint, conſeruant naturam, dum autem vnus ex eis exuberauerit, ægritudines gignit. Et ſi vnus periculum facit, quanto magis omnes quatuor, quum exuberauerint, & principium corporis obtinuerint? Sed interrogare poſſes Hippocratem. Quum dicit, Niſi corde affecto homo non moritur, in Apoplexia quo modo cor patitur, dum repentina fuerit affectio cerebri? Quibus id reſpondendum eſt. Quoniam ex cerebro nerui habent originem, pulmones qui ſunt cordis noſtri flabellū detinentur ab ipſis neruis, per quos & agitantur. Ergo dum cerebrum afficitur, nerui non mouentur, dum vero nerui non mouentur, pulmones non exagitantur, & cordi temperamentum non miniſtrant. & ſic in ſuo loco cor periclitatur, & mors euenit. Item cognoſcimus eſſe Apoplexiam, dum ſpumam ædit, & extenſionem molitur, & oppreſſionem. Hemiplexiam vero quæ ſolum extenſionem. vnde & aliquando curatur, quia minor eſt læſio. Ergo, vna totum corpus poſſidet, altera, partes aliquas relinquit. & hoc, quia maior ex omnium humorum ſuperfluitate conſtat, minor vero ex aliquorum ſuperabundantia.

APHORIS. XLVIII.

Qvi ſtrangulátur & exoluunt citra mortem,ſi ore ſpumant non reficiuntur.

Videamus quot modis fit ſtrangulatio, aut quare hi qui ſpumam ædiderint moriantur. Nimirum quia ſtrangulatio, quatuor modis, fit aut intrinſecus,aut extrinſecus aut cum voluntate,aut citra volũtatem.Intrinſecus,v in Apoplexia. Extrinſecus, vt quum cadens quis ipſe ſe opprimit.Cum voluntate,quum aliquis ſe laqueo ſuſpendit.Citra voluntatem,quum aliqui cruci applicantur, vel in foueã cadunt.Ergo vtroſq; dum inueneris ſpumãtes,iam nõ de vita ſperes.Spuma enim humor eſt,quem calor naturalis cum flatu & ſpiritu vitali ad fauces veniens,facit.Sicut in cacabo fit,vbi impoſitæ fuerint carnes, aut legumina.Ex calore fit flatus, ex flatu ſpuma,& ea tam diu fit, quouſq; flatus amittatur. Sic itaq; & in mari concepto flatu nimis exagitando ſpuma ad littus fit, vt ſi quis voluerit in lagenã, aut vtrem liquidum iniicere, celeriter ad os ſpuma eleuatur.Sic itaq; & natura dum ſpumam fecerit in ore,ſignificat calorem naturalem cũ flatibus & ſpiritu vitali relinquere oſſa interiora.nulla ergo ſpes eſt vitæ.Si quis roget.Epileptici dum ſpumãt,quare non moriuntur?Reddimus talem rationẽ. Quia ea ſpuma nõ eſt ex interiori parte, ſed ſolummodo ex palato & faucibus.

APHORIS. XLIX.

Qvi obeſi admodum ſunt ex natura,celerius moriuntur,quam qui graciles.

Queras forte,Cur Hippocrates dixerit neminem incraſſari poſſe niſi copioſe fuerit refertus, & ſanas habuerit facultates operatrices.dicimus quia nunc

ſupra naturam dicit craſſum,& gracilem ſecũdum naturam. Moritur enim celerius craſſus. Nam præfocantur venæ ſeu arteriȩ,& officium naturale nón poteſt perfici, & ſic præfocati moriuntur celerius, quam graciles ſecundum naturam. Contra,graciles præter naturam celerius moriuntur. Nam apertis meatibus ex nimia ſiccitate omnis calor euaporatur. Id nos docet vſus corii,quod dum ſiccatum fuerit,tranſlucet,imbutum autem perfuſumq; ſpiſſatur. Homo enim plures cauernas habet & maiores, quam cætera animalia, vt qui plus algeat, quam cætera animalia. Iuſſit quidam Perſidis Imperator, corium a quodam tolli, atq; inde aliquas vmbras tegumenti fieri. vnde probatur, patentiores texturæ cauernas hominem habere,quam cætera animalia.

APHORIS. L.

QVi morbo comitiali laborat,ſi iuuenis eſt, liberari mutatione potiſſimũ ætatis,loci,& victus munere poteſt.

Conſideremus,vnde fiat morbus comitialis, aut in quo iuuene fieri dicat Hippocrates. Comitialis morbus eſt affectus cerebri ſine ſenſu ac motu, qui ex meláncholico fit humore, quoties exuberauerit, & ad cerebrum conuenit. Aliquando ẽt ex pituita. Iuuenes dicit,a quartodecimo anno vſq; ad vigeſimumtertium,non autem vigeſimumquintum attigerint. Sanantur multis modis,vno, quia immutatio eſt humoris,deinde, quia immutatio eſt ætatis, & in termino hoc ætatis amputatur affectio, modo fuerit æger abſtinens a cibo & potu,quæ Hippocrates victum dixit. Si vero exceſſerint tempus iſtud, cum ipſis commoriuntur.

APHORIS. LI.

SI dolor geminus eodm loco infeſtat, qui vehementior eſt, alterum leuiorem obſcurat.

Succurrit quærere, quomodo in vno loco duo ſentiantur dolores. Videamus ergo quid ſit locus. Locus eſt pars vna, multa in ſe continens membra, vt eſt domus, multa in ſe habens cubicula, in vno cubiculo habet multos conſidentes hoies, deinde manus vna multos habens digitos, & digitus vnus plures habet iuncturas. Ergo ideſt, quod Hippocrates dicit. Si fuerit dolor in vno digito, & poſtmodū ſubſequutus fuerit dolor alius, plus vrget dolor poſterior. Nam ille prior iam tumet, tumor euaporat diſcutiturq; & minus habet doloris. Hic ergo qui poſtmodum venit, vehementior eſt, & illū minorē dolorem opprimit. Exemplum pone. Sicut ſi alicui moriatur proprius canis, & poſt caballus, magis dolet ob caballum, quam canem.

APHORIS. LII.

DVm pus conficitur, dolores ac febres accidunt magis, quam vbi confectum eſt.

Sanies in nullo loco eſt niſi vbi ſanguis aduenerit. Ergo ſiue ex pituita, ſiue ex bilioſo ſit tumor, ſiue ex melancholia, niſi ſanguis aduenerit, nūquam fit ſanies, quia omne quod putreſcit, niſi calidū & humidum fuerit, (qualis eſt ſanguis) putrefieri nō pōt. Dolor igitur fit, quia extenditur locus. Febris vero duobus modis fit, vel quia pus ex ſanguine eſt, qui eſt calidus & humidus, vel quia vbiq; ſunt nerui, & arteriæ, & venæ, quæ aggrauata, principia febris quia patiuntur, prouocant: & ideo confecto pure fugiunt magis febres, quam antea.

APHORIS. LIII.

IN omni corporis motu quum fatigari inçœpit,ceſſaſſe:protinus laſſitudinis leuatio eſt.Qui aſſueuerunt ferre labores,etiamſi inualidi ſunt,aut ſenes, facilius ferunt, quam qui non ſunt aſſueti,quamuis robuſti & iuuenes. Quæcunq; longo tempore aſſueta ſunt, etiã ſi deteriora ſint,minus infeſtare ſolent,quam quæ inſueta ſunt.

Abſoluens ſermonem Hippocrates de apoplexia, morbo comitiali,& pure, inſtituit hic de exercitio diſputare,ob qđ quærendum nobis eſt,Quod exercitium vniuerſaliter mouet,& quod particulatim,aut de quo exercitio Hippocrates in præſenti loquatur.Quum enim ſiue pedibus, ſiue manibus quilibet exercetur,toto corpore commouet,vtputa ſcriptor manibus exagitatur,& totum corpus laborat,fullones pedibus laborant,& totum exagitatur corpus:qui vero currunt pedibus laborant, & totũ exagitatur corpus.Sunt & alia multa quæ nunc nobis neceſſario ſunt exponenda.Veniamus ergo ad propoſitum.Sciendum Hippocratem nunc de opere loqui,quod non ſolum corpus totum verũetiam memoriã exagitat,& humores extenuat,& ad priſtinam reuocat ſanitatem. Sed & ipſum aliquando fit particulatim, quum hos qui pro conſuetudine manu aliquid eiiciũt,facimus modice reſpitare,aliquando ẽt vniuerſaliter, quum poſt ægritudinem volumus alios exercitare, & ſpatiũ illis dictamus. iſti id experti dolent,dum requieuerint,definit dolor,& quia ceſſauit cauſa,ceſſat & affectus. Hippocrates itaq; ponit duos,vnum conſuetum,& alium

inconſuetum, in quibus qui conſuetus eſt non tantum lęditur vel laborat, quãtum qui cõſuetus nõ eſt. Pone eſſe duos facientes iter vnum ſolitum ambulare triginta miliaria, & alium qui nunquam iter agreſſus ſit, hic qui conſueuerat perficere triginta miliaria, ſi ſibi addat & alia decem, non multum lęditur. Ponit igitur & iuuenem & ſenem, altq; Senex facilius fert laborem quàm iuuenis. Quare ergo potius poſuit Hippocrates, ſenem tolerare laborem quàm iuuenem? quum hic tam exercitio & ciborũ copia quàm calore naturali vegetior ſit, ſenex vero nec exercitium, nec laborem, nec ciborum copiam, nec virtutem in ſe habet. quomodo ergo magis ſuſtinet laborem. Huic quæſtioni ita reſpondetur. quia ſenex conſuetudinem habuit, iuuenis non item. Nam idem ipſe Hippocrates dicit, Conſuetudo conſeruat naturam, & natura conſeruat conſuetudinem. Aliter, Corpus noſtrum tribus dimenſionibus conſtat, longitudine, altitudine, latitudine. Senex oĩa tria in ſe habet, Iuuenis vero ſi duo habet, tria habere nõn poteſt. Propter iſtam itaq; rationem Hippocrates poſuit, ſenem magis ferre laborem, quam iuuenem.

APHORIS. LIIII.

AD inſueta igitur mutaſſe neceſſe eſt. Nimis, repenteque euacuare, implere, calefacere, refrigerare, quoue alio modo corpus mouere tutum non eſt. deniq; de alio tranſire in alios preſtat.

Quæſtio oritur hic, Quum ſuperius conſuetudinem laudauerit, & illam dixerit ſecundum eſſe naturam, cur nunc ipſam immutari deſiderat? Sed vi-

pinguedinem conglutinationem facere pororum, & non dimittere calorem euaporari foras Habitu/do quę ſolida videtur, interius extenuat & occidit. Vnde hoc cognoſcitur ex ratione malum eſſe, quã tũ pinguis eſt materia, & aliud, quia quãto interius detinetur calor, tanto maior accidit debilitas

APHORIS. XXXIIII.

QVum morbi incipiunt, ſi quid mouendum eſt moue, quum conſiſtunt & vigent, quieſcere melius eſt.

Dubites forſan, Quũ ſupra dicat Hippocrates in initiis purgandũ quõo nũc dicit vſq; ad ſtatũ ſinerę melius eſſe. Quod in initio purgari iubet, de peracuta dicit ægritudine, quæ ad ſtatũ peruenire non poteſt. Statum autem iubet expectari acutarũ ægritudinum, tum quia initio dũ moti fuerint humores eſt adhuc apprehenſa tota habitudo corporis, & ex ipſis non laborat tota natura, & idcirco deponendi ſunt humores. Si vero in augmento fuerit morbus, melius eſt vſq; ad ſtatum ſinere.

APHORIS. XXXV.

OMnia quum incipiunt & finiunt leuiora ſunt, quum conſiſtunt, grauiora.

Inſpiciamus cur leuiora ſint oĩa quũ incipiũt & finiunt, in ſtatu vero grauiora. Sciendũ, in initio turbatã eſſe virtutẽ, dũ mouent̃ humores ẽ ſuis locis, vſq; dũ apprehendãt totã habitudinẽ corporis. tũc enim humores & morbus cũ virtute certant, vnde & virtus ſola debilitatur. Et tale qdem patit̃ natura in initio per oĩa, quale patit̃ ciuitas, dum eam ingreditur caterua militũm, turbatur, tumultuatur, vexatur. Vbi ꝯſtiterit morbus, virtuti requies eſt quippe iam perfecta eſt affectio, & nõ perturbatur natu

ra,neq; actius certant humores. Natura itaq; affe-ctui obœdit,ob quod certans virtus non frangitur ſed ad finem peruenire contendit. Ideoq; natura poſt ſtatum cum functionibus & virtutibus ſuis eri git ſe,veluti querens inimicum foras expellere. Et poſt tantum laborem feſſa & debilis natura reperi-tur,ac tale quid in his nature accidit,quale venato ri in theatro. Qui dū intus eſt ludit cū vrſo, & tam diu fugit quouſq; ad poſticum veniat, at vbi foras egreſſus fuerit,angitur qui ante timore fugiebat ve lociter. Vnde dicitur. Timor addidit alas.

APHORIS. XXXVI.

SI cui ab ægrotatione bene aſſumēti cibū corpus nihilo ꝓficit,ſignū & vitioſum.

Cui ab ægritudine,&c. Non dicit de illo qui à ſa nitate ad morbum venit,ſed qui ab ægritudine ad ſanitatē reuertitur. Tū quod dicit,Si bene aſſumen ti cibum corpus nihilo proficit,graue eſt. Nā ſigni-ficat in illo putredinem eſſe,quæ refici corpus non permittit,ſed totum ad putredinem trahit.

APHORIS. XXXVII.

OMnes fere qui ſeſe male habent princi-pio bene aſſumētes cibum,nec quicquā proficientes,in fine inedia exigunt.

Perſiſtit Hippocrates in ratione victus,dicitq; q peſsime habent,principio bene aſſumentes cibum nec quicquam proficientes, carnibus abſtineant. Iſte aphoriſmus ſuperiori iungitur.

APHORIS. XXXVIII.

QVi principio vehementer abſtinent, po ſtea paulatim ſe reficiētes, melius mor bo leuantur.

De peracuto loquit morbo monens vt in initiis abſtineat. Olim enim vſq; ad tertiũ diẽ nihil dabãt medici. Vnde & dia triton dies illi vocant. Sed ma le id, quia in oĩbus ægritudinibus agebãt. Et ſi erat diaria ab intemperie ꝑfecta, magis vexabatur æger excercebaturq;, & maius fiebat è paruo. Ergo admo net, vt initio abſtineant vehementius, & paulatim ſe reficiant, atq; ſic morbo citius liberabuntur.

APHORIS. XXXIX.

IN quouis morbo mente conſtare, & cibũ appetere, eſt bono, contrarium vitio datur.

Vult Hippocrates per omnia doctum eſſe medi- cum, & oſtendere conatur, qualis ſit mens ægrotan tium, inquiens. Si æger cibum appetit, bono eſt. Nã neceſſarii cibi ſunt aliqui, vt poſsit cognoſcere me dicus, vtrum conſtet mens, an non. Conſiderare ſemper debet medicus, qualis ſit ægrotans, aut qui bus delectetur rebus. Si eſt religioſus, apponere de bet illi diuinam ſcripturam, ſi tamen antea hanc amauerit. Si vero ludum literarium frequentet, fa- bulas Vergilii inſerere, breues tamen, quæ illum ad furorem non prouocet. Si fuerit adultus, Te- rentii fabulas & comœdias, & inde aliquid illi re- cenſere. Sic enim cognoſces an ſana mens ſit. Si enim hæc omnia apte ſuſceperit, tunc & medico ſe committet & quicquid ei offerre volueris prompte ſuſcipiet. Bene igitur mẽtem ſanam dixit eſſe, quod eſt principium corporis. Cibi autem ſunt, quicquid eſui offertur. Si hęc facile aſſumpſerit, bonum eſt. Si omnia hæc reſpuerit, cõtrarium eſt, eo quod ſignũ ſit mentem ægrotare. Deinde, quia medicum à quo debebat auxilium ſuſcipere, repudiãs, cibos nõ aſ- ſumit, & hęc omnia contraria ſunt.

APHORIS. XL.

PEr morbos minus periclitantur ii quorũ naturæ morbus conuenit, aut ętati, aut habitui, aut tempori quam quibus non con uenit aliqua ex his ratione.

Cōtrouerſia videri queat, Si regula eſt, ſimilia ſimi libus gaudere, & calorē calori augmēto eſſe, item ſi æſtas calida eſt humor calidus, iuuenis calidus, iſta omnia coeuntia, non faciunt à ſe alienũ morbũ, ſed magis augent calorem. Verum ſciendũ eſt, omnia hæc ſimul incidētia non efficere peregrinam ægri tudinem, ſed ſecundum naturam. Nam etas ſecun dum naturam eſt, & humor, iuueniſq; in tali regio ne. Sed febris quæ naturæ non cōuenit, ideſt, acci dentaria, ſuperat omnes res naturales, quia à natu ra recedit, Omne enim quod ex calido eſt, cito mo uetur, & iudicatur. Si ſecundũ calorem non fuerit, malũ eſt, vt eſt iuuenũ ægritudo in hyeme, & ſenũ in æſtate. Atq; hi morbi naturæ nō conueniunt, qui non in ſuo tempore veniunt, nec in propria ętate.

APHORIS. XLI.

IN quauis ægritudine partem vmbilici & immum ventrem eſſe pleniorem melius eſt, admodum extenuari atq; tabeſcere, vi tioſum eſt. Ad inferas etiam purgationes, hoc tutum non eſt.

Hippocrates dum vmbilicum nominat, media corporis nobis oſtendit, hoc eſt, à parte totũ. Si qs ergo multo tēpore confectus ęgritudine, media ple niora habuerit, quale ſignum eſt? Scias malum non eſſe. Quoniam illic epar, ſtomachus, & cor eſt, illic

operationes obeunt naturæ, Quædum omnia ſana fuerint, quicquid accipitur, cito concoquitur, & nutrimentum naturæ miniſtrat. Et quanuis longa fuerit ægritudo, extenuata corpora non ſunt, ſi vitalia & nutrimentalia bene habeant. Si vero extenuatū corpus fuerit, veluti qbuſdam ſubſidet ſtomachus ita vt ſpina & uenter vnū ſint, malū eſt, teſtaturq; non longum vitæ ſpacium ſupereſſe, quia omnia extenuata ſunt, & tum, q nutrimentum non datur corpori afficiuntur ſimul principalia membra. Vnde non vitę, ſed potius mortis erit expectatio.

APHORIS. XLII.

QVi ſalubri corpore, celeriter per euacuationes oppreſsi, diſſoluuntur atque etiam qui cibo prauo vtunt. Nā q corpore bene conſtant, in purgatione laborant.

Hic Aphoriſmus hoc modo intelligendus eſt. Aliquib⁹ iubet fieri purgationē, aliqbus nō. Videamus quid ſit ſanitas, aut quare purgatio ſit cōtraria ſanitati. Nimirū quia ſanitas eſt tēperies naturæ calidi & humidi. Igitur ſi ſanitas tēperies eſt, auxilium calidum & ſiccum vtiq; intemperiem facit. Sani ergo ideo accepta purgatione grauant, quia apti humores perturbātur, & pro bōnis mali eueniunt & emittunt boni. His vero qui malo cibo vtunt, hoc eſt, mala miſtura ciborum & humorū laborant, neceſſaria eſt purgatio, vnde & non lædunt, quia malos humores vnde grauabantur eiiciunt.

APHORIS. XLIII.

POtus & cibus paulo deterior modo ſuauior ſit quam qui melior ſed inſuauior, anteponendus eſt.

Roges,

Roges. Si potum & cibum aſſumere malum eſt, quid bonum? Videamus quot modis cibus intelligatur, quot item modis potus, aut de quo potu cibo ve loquatur. Indubie de pane & vino. Inſpiciamus igitur quot modis panis dicitur. Eſt appetibilis, vt muſteus. Conſuetus, quem comedere ſolent homines, & neceſſarius, vt ſpongia. Vinum ſimiliter cognoſci debet, quod quis, vel quo tempore, debeat bibere. Quod et a Galeno probatum eſt. Itaq; eſt vinum Siculum, Samuellum, quod potari debet hyeme, Surrentinum, quod conuenit in æſtate, Gaietum, Palmatium, & Leucanenſe. Sed reuertamur ad inſtitutum. Quare in periculo eſt, qui nihil aſſumere põt? Exempli gratia, Medicus ægroto iniungit ſuccum aliquem. Ille renuit accipere, immo ne audire quidẽ ſuſtinet. Rurſus medicus rogat, quid ergo tibi vis? ægrotus reſpondet. Si iubes, buccellam vino imbutam aſſumam. is ergo cibus ipſi ſua uior eſt, eumq; deſiderat. Qui vero etiam pauxillũ reſpuit, deterius habet. hoc ergo præuidens, & quia forſitan aſſumet poſt triduum ipſos cibos, conſidera virtutem & deſiderium, & concede illi pauxillum. Illud ſi acceperit, melius & ſuauius eſt. Si non acceperit, peius eſt, quia & virtus debilitatur, & appetitus non ſatis reſpondet. dabis ergo illi buccellas. Si roges, quales? aliquando ex ſpongia quæ pridie ante ſit decocta. Nam ſimila modicam aquam recipit, atq; diutius emollit, fermentum autem recipit. Ideoq; poſtero die exhibetur, vt quod humoris habet, abſumatur, plus aũt fermenti non acquirat. Sed & illud prius aqua frigida diluendum eſt. Vinum vero Leucanenſe accipere debet. Nam electum eſt ab authoribus. Si talis ſit locus vbi non ſit Leucanenſe, facies ex arte vinum quod vbiq; repe-

tiri pōt, hoc eſt, hydromel, & concedes deſideranti, atq; hoc ſuauius recipit. quo modo dicitur apud Romanos. Quod bene datur, bene ſuſcipitur, bene concoquitur. Si vero volenti non dederis, inſuaue eſt, & inde deterius habet, quando non conceſſeris virtuti & voluntati.

APHORIS. XLIIII.

SEniores & iuuenes plerunq; pari modo multum ægrotant. Attamen illis longi morbi accidunt, & ſæpe eis commoriuntur.

Quæritur ex Hippocrate. Si ſenex multum ægrotat, & iuuenis item multum, vter minus ægrotat? Huic quæſtioni reſpōdens, iuuenes poſuit multum ægrotare, eo quod acutam nimium ſemper incurrant ægritudinem. Senes autem, quia quanto habent craſſiores humores, tanto longiore tempore protrahitur ægritudo. Et quod iuuenes breui tempore laborant acuta ægritudine, hoc ſenex multo tempore protrahunt, & reperiuntur ambo ſimiles. Ille longo tempore, qui acutam incurrere non pōt. alius breui, qui repentinā, quæ cito debilitat. A deo, vt ſenibus ad mortem vſq; durent morbi, & dicuntur conuiuæ, qui ipſis commoriuntur.

APHORIS. XLV.

RAucedines & grauedines maioribus admodum natu concoqui nequeunt.

Vt ſuperius dictum eſt, quod ſenioribus aliquæ ægritudines commoriantur, id nunc denuo teſtatur. Quod raucedines & grauedines concoqui nequeant. Quid eſt raucedo? Nimirum quum fauces præfocationem a frigido humore ſuſtinuerint. Et quia calor in ſenibus minor eſt, quā vt illum relaxare poſſit, ideo in eis non concoquit, neq; relaxatur.

Grauedo eſt obſtructio meatuum naſi,qui a colādo ethmoides dicuntur,qui affectus eodem modo fit, & nō concoquitur,propter rationem quæ ſuperius dicta eſt,& hæ dicuntur conuiuæ ægritudines,quæ iam cum ipſis commoriuntur.

APHORIS. XLVI.

Qvi ſæpe & multum exoluuntur ſine cauſa manifeſta, ii derepente moriuntur.

Notandum,niſi cauſa præceſſerit, affectum non oriri. Præcedit ergo offenſa,teſtaturq; morbū repentinum eſſe,qui cito mortem inferat. Si tamen nulla cauſa præceſſerit,hoc eſt,aut ventris fluxus,aut ſanguinis,qui poſſit debilitare,aut longi temporis inferre ægritudinem, aliaue ſigna quæ noxam ſolent afferre,derepente morietur æger.

APHORIS. XLVII.

Apoplexia vehemens ſolui non poteſt,leuis,non de facili poteſt.

In præſenti Aphoriſmo diſquirendum eſt, quid ſit Apoplexia, aut quot ſint differentiæ, aut vnde gignatur, aut quis locus patiatur, aut cur alia non ſoluitur,& alia difficile curatur. Apoplexia,eſt omnium quatuor humorum exuberantia præter naturam,occupans ratiocinationem,memoriā, & imaginandi facultatem. In qua ventriculi meatus replentur humoribus.qui extendunt membranas cerebri. & ſine motu acceſſiōes facit,his qui patiuntur. Propriam tamen originem habet ex phlegmatico humore. Differentiæ aūt ſunt duæ, maior & minor,id eſt,Apoplexia & hemiplexia. Apoplexiæ leſio duobus modis fit. Nam qualis fuerit eius vis,talē facit læſionem. Sed quare nō curatur Apoplexia maior?

Demus exemplum, per quod poſſimus cognoſcere proprietatem eius. Pone eſſe in curru aurigam, vinctis quatuor equis & cinctis faſciolis per iugulum, aliis dextra & ſiniſtra parte, aliis per medium ductis. quod duobus modis, fit vno vt equos regat, alio vt ſe contineat. Sic prouida natura interius fecit muſculos. Iſte vero dum currum aſcenderit, & virtus illi fuerit circumiiciendi loris ora equorum, directo itinere equi pergunt. At dum vnus ex eis erumpit, victus tūc auriga & raptus, proiicitur quo non vult, & morti ſuccumbit. Sic itaq; & humores dum ſecundum naturam fuerint, conſeruant naturam, dum autem vnus ex eis exuberauerit, ægritudines gignit. Et ſi vnus periculum facit, quanto magis omnes quatuor, quum exuberauerint, & principium corporis obtinuerint? Sed interrogare poſſes Hippocratem. Quum dicit, Niſi corde affecto homo non moritur, in Apoplexia quo modo cor patitur, dum repentina fuerit affectio cerebri? Quibus id reſpondendum eſt. Quoniam ex cerebro nerui habent originem, pulmones qui ſunt cordis noſtri flabellū detinentur ab ipſis neruis, per quos & agitantur. Ergo dum cerebrum afficitur, nerui non mouentur, dum vero nerui non mouentur, pulmones non exagitantur, & cordi temperamentum non miniſtrant. & ſic in ſuo loco cor periclitatur, & mors euenit. Item cognoſcimus eſſe Apoplexiam, dum ſpumam ædit, & extenſionem molitur, & oppreſſionem. Hemiplexiam vero quæ ſolum extenſionem. vnde & aliquando curatur, quia minor eſt læſio. Ergo, vna totum corpus poſſidet, altera, partes aliquas relinquit. & hoc, quia maior ex omnium humorum ſuperfluitate conſtat, minor vero ex aliquorum ſuperabundantia.

APHORIS. XLVIII.

Qvi ſtrangulātur & exoluunt citra mortem, ſi ore ſpumant non reficiuntur.

Videamus quot modis fit ſtrangulatio, aut quare hi qui ſpumam ædiderint moriantur. Nimirum, quia ſtrangulatio, quatuor modis, fit aut intrinſecus, aut exrrinſecus aut cum voluntate, aut citra volūtatem. Intrinſecus, v in Apoplexia. Extrinſecus, vt quum cadens quis ipſe ſe opprimit. Cum voluntate, quum aliquis ſe laqueo ſuſpendit. Citra voluntatem, quum aliqui cruci applicantur, vel in foueā cadunt. Ergo vtroſq; dum inueneris ſpumātes, iam nō de vita ſperes. Spuma enim humor eſt, quem calor naturalis cum flatu & ſpiritu vitali ad fauces veniens, facit. Sicut in cacabo fit, vbi impoſitæ fuerint carnes, aut legumina. Ex calore fit flatus, ex flatu ſpuma, & ea tam diu fit, quouſq; flatus amittatur. Sic itaq; & in mari concepto flatu nimis exagitando ſpuma ad littus fit, vt ſi quis voluerit in lagenā, aut vtrem liquidum iniicere, celeriter ad os ſpuma eleuatur. Sic itaq; & natura dum ſpumam fecerit in ore, ſignificat calorem naturalem cū flatibus & ſpiritu vitali relinquere oſſa interiora. nulla ergo ſpes eſt vitæ. Si quis roget. Epileptici dum ſpumāt, quare non moriuntur? Reddimus talem rationē. Quia ea ſpuma nō eſt ex interiori parte, ſed ſolummodo ex palato & faucibus.

APHORIS. XLIX.

Qvi obeſi admodum ſunt ex natura, celerius moriuntur, quam qui graciles.

Queras forte, Cur Hippocrates dixerit neminem incraſſari poſſe niſi copioſe fuerit refertus, & ſanas habuerit facultates operatrices. dicimus quia nunc

ſupra naturam dicit craſſum,& gracilem ſecūdum naturam. Moritur enim celerius craſſus. Nam præfocantur venæ ſeu arteriȩ,& officium naturale non poteſt perfici, & ſic præfocati moriuntur celerius, quam graciles ſecundum naturam. Contra, graciles præter naturam celerius moriuntur. Nam apertis meatibus ex nimia ſiccitate omnis calor euaporatur. Id nos docet vſus corii, quod dum ſiccatum fuerit, tranſlucet, imbutum autem perfuſumq; ſpiſſatur. Homo enim plures cauernas habet & maiores, quam cætera animalia, vt qui plus algeat, quam cætera animalia. Iuſſit quidam Perſidis Imperator, corium a quodam tolli, atq; inde aliquas vmbras tegumenti fieri. vnde probatur, patentiores texturæ cauernas hominem habere, quam cætera animalia.

APHORIS. L.

QVi morbo comitiali laborat, ſi iuuenis eſt, liberari mutatione potiſſimū ætatis, loci, & victus munere poteſt.

Conſideremus, vnde fiat morbus comitialis, aut in quo iuuene fieri dicat Hippocrates. Comitialis morbus eſt affectus cerebri ſine ſenſu ac motu, qui ex melāncholico fit humore, quoties exuberauerit, & ad cerebrum conuenit. Aliquando ēt ex pituita. Iuuenes dicit, a quartodecimo anno vſq; ad vigeſimumtertium, non autem vigeſimumquintum attigerint. Sanantur multis modis, vno, quia immutatio eſt humoris, deinde, quia immutatio eſt ætatis, & in termino hoc ætatis amputatur affectio, modo fuerit æger abſtinens a cibo & potu, quæ Hippocrates victum dixit. Si vero exceſſerint tempus iſtud, cum ipſis commoriuntur.

APHORIS. LI.

SI dolor geminus eodm loco infeſtat, qui vehementior eſt, alterum leuiorem obſcurat.

Succurrit quærere, quomodo in vno loco duo ſentiantur dolores. Videamus ergo quid ſit locus. Locus eſt pars vna, multa in ſe continens membra, vt eſt domus, multa in ſe habens cubicula, in vno cubiculo habet multos conſidentes hoies, deinde manus vna multos habens digitos, & digitus vnus plures habet iuncturas. Ergo ideſt, quod Hippocrates dicit. Si fuerit dolor in vno digito, & poſtmodũ ſubſequutus fuerit dolor alius, plus vrget dolor poſterior. Nam ille prior iam tumet, tumor euaporat diſcutiturq; & minus habet doloris. Hic ergo qui poſtmodum venit, vehementior eſt, & illũ minorẽ dolorem opprimit. Exemplum pone. Sicut ſi alicui moriatur proprius canis, & poſt caballus, magis dolet ob caballum, quam canem.

APHORIS. LII.

DVm pus conficitur, dolores ac febres accidunt magis, quam vbi confectum eſt.

Sanies in nullo loco eſt niſi vbi ſanguis aduenerit. Ergo ſiue ex pituita, ſiue ex bilioſo ſit tumor, ſiue ex melancholia, niſi ſanguis aduenerit, nũquam fit ſanies, quia omne quod putreſcit, niſi calidũ & humidum fuerit, (qualis eſt ſanguis) putrefieri nõ põt. Dolor igitur fit, quia extenditur locus. Febris vero duobus modis fit, vel quia pus ex ſanguine eſt, qui eſt calidus & humidus, vel quia vbiq; ſunt nerui, & arteriæ, & venæ, quæ aggrauata, principia febris quia patiuntur, prouocant: & ideo confecto pure fugiunt magis febres, quam antea.

APHORIS. LIII.

IN omni corporis motu quum fatigari in-cœpit, ceſſaſſe protinus laſſitudinis leuatio eſt. Qui aſſueuerunt ferre labores, etiamſi inua-lidi ſunt, aut ſenes, facilius ferunt, quam qui non ſunt aſſueti, quamuis robuſti & iuuenes. Quæcunq; longo tempore aſſueta ſunt, etiã ſi deteriora ſint, minus infeſtare ſolent, quam quæ inſueta ſunt.

Abſoluens ſermonem Hippocrates de apople-xia, morbo comitiali, & pure, inſtituit hic de exer-citio diſputare, ob qđ quærendum nobis eſt, Quod exercitium vniuerſaliter mouet, & quod particula-tim, aut de quo exercitio Hippocrates in præſenti loquatur. Quum enim ſiue pedibus, ſiue manibus quilibet exercetur, toto corpore commouet, vtputa ſcriptor manibus exagitatur, & totum corpus labo rat, fullones pedibus laborant, & totum exagitatur corpus: qui vero currunt pedibus laborant, & totũ exagitatur corpus. Sunt & alia multa quæ nunc no bis neceſſario ſunt exponenda. Veniamus ergo ad propoſitum. Sciendum Hippocratem nunc de ope re loqui, quod non ſolum corpus totum verũetiam memoriã exagitat, & humores extenuat, & ad pri-ſtinam reuocat ſanitatem. Sed & ipſum aliquando fit particulatim, quum hos qui pro conſuetudine manũ aliquid eiiciũt, facimus modice reſpitare, ali-quando ẽt vniuerſaliter, quum poſt ægritudinem volumus alios exercitare, & ſpatiũ illis dictamus. iſti id experti dolent, dum requieuerint, deſinit do lor, & quia ceſſauit cauſa, ceſſat & affectus. Hippo-crates itaq; ponit duos, vnum conſuetum, & alium

inconſuetum, in quibus qui conſuetus eſt non tantum lęditur vel laborat, quãtum qui conſuetus nõ eſt. Pone eſſe duos facientes iter vnum ſolitum ambulare triginta miliaria, & alium qui nunquam iter agreſſus ſit, hic qui conſueuerat perficere triginta miliaria, ſi ſibi addat & alia decem, non multum lęditur. Ponit igitur & iuuenem & ſenem, altq;, Senex facilius fert laborem quàm iuuenis. Quare ergo potius poſuit Hippocrates, ſenem tolerare laborem quàm iuuenem? quum hic tam exercitio & ciborũ copia quàm calore naturali vegetior ſit, ſenex vero nec exercitium, nec laborem, nec ciborum copiam, nec virtutem in ſe habet. quomodo ergo magis ſuſtinet laborem. Huic quæſtioni ita reſpondetur. quia ſenex conſuetudinem habuit, iuuenis non item. Nam idem ipſe Hippocrates dicit, Conſuetudo conſeruat naturam, & natura conſeruat conſuetudinem. Aliter, Corpus noſtrum tribus dimenſionibus conſtat, longitudine, altitudine, latitudine. Senex oĩa tria in ſe habet, Iuuenis vero ſi duo habet, tria habere nõ poteſt. Propter iſtam itaq; rationem Hippocrates poſuit, ſenem magis ferre laborem, quam iuuenem.

APHORIS. LIIII.

AD inſueta igitur mutaſſe neceſſe eſt. Nimis, repenteque euacuare, implere, calefacere, refrigerare, quoue alio modo corpus mouere tutum non eſt. deniq; de alio tranſiſe in alios pſtat.

Quæſtio oritur hic, Quum ſuperius conſuetudinem laudauerit, & illam dixerit ſecundum eſſe naturam, cur nunc ipſam immutari deſiderat? Sed vi-

deamus quam conſuetudinem dicit, propriam ne an accidentariam. Nimirum non propriam, quā laudauit, ſed adiectitiam reprobat. Pone ruſticum eſſe qui deliciis ſe tradiderit, hic dum ægrotauerit, ad conſuetudinem propriam reuocatur per immutationem accidentariā. Sic enim refert Galenus, quendam ægrotaſſe ex familia ſplēdida, ſub Marco Antonio imperatore, & iſte nullo mō poterat ſanari, donec conſuetos cibos aſſumeret. Ergo in his non conſueta mutantur, ſed magis ad conſueta reditus eſt, donec ſani fiant. hoc ergo ipſum Hippocrates dicit in præſenti Aphoriſmo, & præcipit à contrario, vt quæ inanita ſunt, per copiam repleantur, & quę repleta ſunt per inediam inanianrur, quæ vero refrigerata, recaleſiant, ita tamen vt non nimiū repetat, ſed paulatim. Nam ex multo offenditur natura, mediocri autem gaudet.

APHORIS. LV.

SI quum omnia ratione feceris, nō id prouenit quod ratio poſtulat, noli in aliud trāſire, dū maneat quod principio viſum eſt.

Hippocrates per omnia vult doctum eſſe medicum, dicens, Si tibi viſum fuerit adhibere auxilium vtputa in podagrico affectu, adhibe, ſi auxilii congruum fuerit tempus, & virtus apte, & regio talis. quod ſi id non profuerit ſtatim, non eſt mutādum continuo aliud præſidium, quia tunc magis læditur ægrotus. Pone hominem laborātem bilioſo humore, cui exhibeo medicamētū quod deponat illū humorē, idq; pōdere vnius drachmę. Inde non timēdū eſt, neq; aliud ɔtinuo adhibēdū pręſidiū, ſed poſt paucos dies tantū illi reddere id ipſum. Si ne

ſic quidē pfecerit, nec inde afficior, ſed conſidero epar naturā igneam habere. ergo ante horam qua illi offeram medicamentum, do illi oua ſorbilia, aut aliud tale, vt epar téperet & adiuuet præſidiū, quo humores purget. Sic & in curatione ſtomachi facimus. Curamus triduo, & intermittimus duos dies, & denuo curamus. Curatio enim ſtomachi trib⁹ modis fit, aut minime, aut mediocriter, aut maxime. ſicut & calor minor, medius, & maximus. Minor vt fomētū quod poros ad ſudorē prouocat, & euaporat, Medius, vt cataplaſma quod relaxat, Maximus vt Mallonis & Ortomilæ medicamenta, quæ deſiccant. Ergo dum omnia ſecundum rationem prçui deris, non continuo aliud offeras medicamentum.

APHORIS. LVI.

Quorum aluus humida eſt, hi quā diu iuuenes ſunt melius degunt, q̄ quibus ſicca eſt, ac in ſenectute deterius. Siccatur enim aluus magna ex parte his qui ſeneſcunt.

Hippocrates laudat iuuenem qui ſolutum ventrē habet, quia crapulis vacat. Solutio enim ventris inanitionem ſuperfluorū molitur. Si enim quis obeſior ſit, quomodo niſi educto malo humore extenuabitur? Quare in ſenecta deſiccant? Ratio huius Aphoriſmi cum illo conſentit, qui habet quibuſcūque iuuenibus adhuc aluus humida eſt, his ſeneſcētibus ſiccatur. Cauſam illic expoſuimus.

APHORIS. LVII.

Magnitudo corporis in iuuenta quidem formam liberalem adfert: nec inſucundam: ſed in ſenectute vſu difficilis eſt, atq; deterius quod procerius eſt.

Magnitudo corporis dicit ab Hippocrates, quã in iuuentute ſubito acquirimus, ſed iniucunda eſt. ideſt, incommoda. Sepius enim tali prędíti citius occidunt, & ante annos legitimos moriuntur. Sicut enim ante tempus ad integrũ excreſcunt, ita & ante tempus intereũt. Quod enim intempeſtiuum venit, intempeſtiuũ recedit. Videamus nũc quot modis dicat magnitudo, quam Hippocrates in iuuene laudat. Trifariam enim accidit pulchritudine, forma, poſitione. Iuuenis enim etſi non omnia, vnũ tamen ex his tribus habebit, Senex autem nihil horum habet, ſed marceſcit ipſius caro, curuuſq; & inutilis fit. Sed queritur, cur incuruatus ſenex ambulat? Sciendum, quod natura fecit muſculos quatuor, quorum nomina in anatomicis ſcripta ſunt, duo ante & duo poſterius ſunt, qui etiam noſtrum dirigunt corpus. Ergo in ſenibus illi interius deſiccantur, & tabeſiunt, & curuantur. Modicos autẽ dixit vel ſtaturæ minoris, eo qđ firmiores ſæpiſsime fiant, vel infantes, qui etiamſi inutiles ſint, accedente etate melioreſcunt. Senex autem in peius magis quàm in bonum decidit.

APHORIS. I.

TEmporum mutationes potiſsimũ pariunt morbos.

Abſoluta atq; digeſta ſecunda parti cula de affectibus, ideſt, de apoplexia, vel aliis ſignis nunc quoq; introducit phyſicam rationem breuiter, & ventorum ac temporum immutationem. Videamus igitur quot modis fiat immutatio. Quinq; nimirum, ideſt natura temporum, natura inuiſibilium, natura corporum, ætatum humorum. Summatim ita fit, particulatim & menſium & dierum, & horum, & locorũ. Sed quia nunc de temporũ immutatione nobis ſermo eſt videamus, quot modis fiat eorum immutatio. Trifariam, aut quum naturaliter frigida temporibus calidis corrumpuntur, aut naturaliter calida frigidis inficiuntur, aut naturaliter media in aliquod contrarium vertuntur. Quod etiam bipertito fit. Quod enim tepidum eſt, aut calore ſuperatur, aut frigore vincitur. Horũ ergo temporum immutationibus maximæ immutationes humorũ noſtri corporis fiunt. licet ĩmutationes fiant, vt iam dictũ eſt, non ſolũ temporibus, ſed etiam ætatibus, locis humoribus, & cibis. Sciens ergo Hippocrates temporibus ſubiecta eſſe corpora noſtra, dixit in his immutationibus temporum, maxime generari morbus, quia per iſta nutriuntur corpora noſtra eiſdemq; inficiuntur.

APHORIS. II.

MAgnæ temporum mutationes, aut frigoris, aut aut ęſtus, & reliqua ex ratio

ne grauius incidunt. Et naturarum aliæ ad æſtatem, aliç ad hyemem bene maleue ſe habent. Eodem modo ætates ad tempora, loca, & victus genera.

Exempli gratia, Si çſtate contagium luis alicuius ſit, aliquando æſtus, aliquando frigus, morbos ſignificat. Nam ſunt çtates & corpora, quibus magis eſt contrarium. Nam alicui iſta imperant, & alicui nō. Hi autem qui ſubſtinent, nec multum læduntur in æſtate, vt ſunt fabri ærarii aut ferrarii, qui conſueti ſunt ad ignem laborare, & credũt ſe ſemper in çſtate eſſe, ſicut & phthiſicus, qui quũ ſine calore nunquam ſit, oblitus eſt ſe ſanum fuiſſe Hyeme quoq; non læduntur ruſtici, aut hi qui cōſueti ſunt in ſyluis morari. Ideo dixit, Aliqui in æſtate bene, aliqui male, aliqui hyeme bene, aliqui male, ſciens non omnes homines vnam habere temperaturam. Victum bene addidit. Nam ſunt qui ferunt ieiunium ſunt qui non ferunt, aliqui ſuſtinent labores, alii qui non, Alii contenti ſunt pauco cibo, alii etiã appetunt multum. Ætates vero dicit temporibus, regionibus victu, bene aut male conſiſtere, quia ſi çtatibus hæc apta fuerint, çtates ſe bene habent. Si autem incommoda vel inconſueta, male. Vides enim ſeniores laborem non ferre, nec infantulos ieiuniũ. Quorum ratio ſuperius eſt oſtenſa.

APHORIS. III.

PEr tempora, quoties eadem die modo frigus, modo æſtus exiſtit, morbos autũnales expectari oportet.

Quare hic autumno potius quàm alio tempore morbos expectandos ponit? Quia dies tunc im-

mutantur maxime. Ergo mane quando debet eſſe frigidior aër, ſi æſtus fiat, & iterum meridie quando debet eſſe æſtus, ſi frigidior ſit aër, iſta intemperies, ſi in vno eodemq; die fiat, aut dies ſecundum tempus horarum naturam ſuam non cuſtodit, imitatur intemperiem autumni. Vbi propter frigus & ſiccitatem morbi eueniunt mortiferi. Bis aëriam intemperiē ſignificat, & tunc dicit expectandas ęgritudines, quia quanto maior eſt intemperies, tanto magis creſcit contagium.

APHORIS. IIII.

AVſtri hebetant auditū, caliginem oculorum obducunt, corpora diffundunt pigrioraq; faciūt, caput aggrauant. Vbi tēpeſtas ita pręualuerit affectus eiuſmodi exiſtūt.

Ventorum nobis qualitatē introducit Hippocrates, oſtenſurus quo modo corpora noſtra ſuſtineāt immutationes eorū. Sed quū iſtud in rerū naturaliū ratione, ſit breuiter tamē quantum ad medicinam pertinet locum conſiderantes, non omittamus. In præſenti ergo Aphoriſmo requirendum eſt, quot ſint venti, & quot ſint naturæ eorū, vel vnde oriantur. Deinde vtrum vēti tempera immutent, an tempora ventos. Sciendū aliquos philoſophorū duos dixiſſe ventos, aliquos quatuor, aliquos duodecim. hi q duos dixerunt, ſm orientalem plagam & occidentalem hoc voluerunt, vt ab oriente eſſet ſubſolanus, ab occidente eſſet fauonius. Hi vero q quatuor dixerunt, ſm plagas cæli voluerunt, vt a meridiana ſurgat auſter, à ſeptentrionali boreas, ab oriēte ſubſolanus, ab occidente fauonius, vt ſcriptum eſt. Hi autem qui duodecim dixerunt, ſecundum quatuor temporū duodecim menſes quatuor ven-

tos principales voluerunt, vt vnuſquiſq; in ſe duos alios contineat, & vnamquáq; plagam tres occupent, verbi gratia, Boreas vnus duos habet alios, q cum eo vergunt & conſentiunt, quũ vernũ tempus & cum hyeme propinquitatem habeat & cum ęſtate. Sic & de cæteris. Sed que ſint nomina, vel naturæ eorum, in phyſiologorum libris latius dicitur. Oriuntur autem venti à quatuor lineamentis mundi, vnde & oriunt Sol & Luna, & alia ſigna. Quorũ natura aut eſt calida, aut frigida, aut mixta. Natura etiam eorum talis eſt qualia tempora, vnde & in temporibus ſuis vnuſquiſq; dominatur ventus. Si quidem ſi ſecundum ſuam naturam fuerint tempora, non immutantur, ſed venti tempora immutant, & temporibus deſeruiunt. Sed cur prius oculorum caliginẽ, deinde auditus hebetudinem ponit, quũ ſimul viſus & auditus ex cerebro procedant? Hæc non poſſunt agnoſci leuius quo modo inde habeant principium, quàm ex officio ipſorum. Ergo dũ auditus & viſus minor fuerit, tũc intelligo cerebrũ reſolutum quidem eſſe, ſed euaporari nõ poſſe. Hoc autem incommodum duobus modis fit, vno, quia craſſa reſoluit calor venti, quæ euaporari non poſſunt, & alio, quod humiditas humiditati augmentum eſt. Ergo quando hic fuerit ventus, ipſas pręcedit futuras ægritudines. Auſtrinus vero calidus eſt & humidus calor diſſolui, humectatione replet.

APHORIS. V.

SI tempus aquiloniũ eſt, tuſſes faucis, alui durę, difficultates vrinæ, dolores horrifici coſtarũ & pectorũ accidũt. Vbi ita tẽpeſtas exuperarit, affectus eiuſmodi expectato.

Naturam huius venti frigidam & ſiccam oſtendit, vt

dit,vt tuſſim faucium dicat. Notandum tuſſim duobus naſci in locis,aut in altitudine, quod & tuſſis vocatur,aut in ſuperioribus, quod in faucibus vuā titillat, & tuſſicula nominatur. hanc Hippocrates tuſſiculam vocauit,ideſt,modicam tuſſim. Ventres quoq; duros facit,& ſiccos, & vrinā difficilē. vnde multi ex frigore moleſtantur;& ſtranguriam patiuntur, horrificos quoq; dolores laterum & pectorum frigus facit, quia quam maxime in concauitatibus dominatur is ventus. Ergo dum iſtud ,cognoueris eſſe,ea prædices.

APHORIS. VI.

Quoties æſtas fit ſimilis veri, ſudorū copiam in febribus expectare oportet.

Finito ſermone de diuerſis efficaciis ventorum, quem interpoſuit, nunc ad ipſam temporum diſputationem,quam ſuperius cœperat, redit. hoc ergo dicit. Si infecta fuerit æſtas,& ſimilis facta verno tēpori,ipſo anno febris qualiſcunq; fuerit,per ſudorē finitur. Quia natura quoties tēperata fuerit, calida eſt & humida,& ex ipſa tēperie gaudet natura. Deinde quia calidum & humidum celerius putreſit, humectatio euaporat,calor deſiccat.

APHORIS. VII.

Per ſqualores febres acutæ fieri ſolēt. Et ſi magna ex parte talis ſit annus,qualē fecerit conditionem,morbos quoq; expectare magna ex parte oportebit. In temporibus naturæ legitimis,cumque tempeſtiua tempeſtiue redduntur,morbi conſtantes, ſynceri,& faciles veniunt. at vero iniquis,inconſtantes,& iudicatu difficiles exiſtunt.

Hippocrates temporū nobis dat cognitionem, dicens. Si annus fuerit talis conſtitutus, vt æſtas ſecundum ſe calida & ſicca non ſit, nec æqualitates temporum, æqualitas corporum ſeruari non poteſt, niſi quum fuerit rata temporū qualitas pro natura ſua. tunc qualis fuerit annus, tales erunt ægritudines. Si vero æſtas ſimplex fuerit, æſtiuales morbi orientur, iiq; ſecundum tempus, qui non diu vigēt, ſed ſoluuntur finiunturq;, quia naturales ſunt, non peregrini.

APHORIS. VIII.

PEr autumnum morbi acutiſſimi atq; exitioſiſſimi accidunt magna ex parte. Ver ſaluberrimum eſt, minimeq; exitioſum.

Autumno ægritudines acutæ & mortales fiunt, quia hoc tempus per ſe duplici qualitate aeris variat. Aliquando enim frigus mane eſt, in medio æſtus, & veſpere iterum frigus, aliquando mane æſtus, in medio frigus, & veſperi iterum æſtus. quod malum eſt. Quoties ergo æſtus mane fuerit, multis modis læditur homo, vel quia ſe minus veſtit, & frigus adueniens penetrat illum, vel quia calor aperit, & frigus ingreditur. Vnde aere geminus dicitur autumnus. Item malum, quia materia melancholica creſcit in eo tempore. Vernum autem ideo melius dixit autumno comparatum, quia ægritudines quæ ex ſanguine fiunt, leuiores aliis ſunt. Et rurſus, quoniam tempus temperatum eſt, in quo & ipſa gaudet natura.

APHORIS. IX.

AVtumnus tabidis malus eſt.

Sæpius Hippocrates autumnum vituperat, tanquam ſi aliquis de inimico ſuo loquatur. Dicimus

enim, non quod vt inimicum eum vituperet,ſed quod humanis corporibus quã cætera tempora deterior ſit. Videamus quid ſit phthiſis, aut in quo loco afficiatur aliquis,aut quare huic autumnus malus eſt. Sciendum phthiſin ſecundum Athenienſes nihil eſſe aliud,niſi vlceratione͂ & tumorem in pulmonibus,vnde & phthiſicus vocatur. Phthiſis dicitur conſumptio totius corporis, quæ fit duobus modis. Aliquando enim pręcedit vlceratio, & tumor in pulmonibus naſcitur, & ſic fit conſumptio. Aliquando vero primario fit tumor,& poſtea vlceratio,& ſic conſumptio. Autumnus aũt phthiſicis malus eſt,vel quod ſiccitas ſiccitate͂ auget,vel quia innatum calorem,vnde corpus viuit occidit.

APHORIS. X.

Quod ad temporum attinet rationem, ſi hyems ſqualida & aquilonia fuerit, ver pluuium,auſtraleq; febres acutas fieri æſtate neceſſe eſt,& lippitudines,& inteſtinorum difficultates, maxime mulieribus & iis qui humidam habent naturam.

Inſtituit hic Hippocrates temporum qualitates permiſcere,& oſte͂dere quid ex iſtis euenire poſſit. Ait enim,hyemem vitiatam ſiccitate, & carere humectatione,vt dicat illam frigidam & ſiccam, quæ ex natura antea fuit frigida & humida. Vernum autem tempus inquit vitiari ab hyeme,vt ſit frigidum & humidum,quum ex natura ſit calidum & humidum. Ergo hiſce temporibus vitiati ſunt humores craſſi ac humidi, ſicut & ipſa ſunt vitiata tempora. quod apparere in ipſis non poteſt,ſed aduenienter æſtate reſoluuntur,& erũpunt hæ ægritudines,febres, & dyſenteriæ. Quia vero dyſenteriæ

mentionem fecit, dicendum eſt quid ſit, aut vnde fiat, aut in quibus locis conſiſtat, aut quot ſint differentiæ. Sciendum itaq; nihil aliud eſſe, quã continui diuortium, ideſt, vlcerationem inteſtini, hoc enim continuum eſt. adueniens autem bilioſus humor radit inteſtinum & exulcerat. Fit aũt duobus in locis, in tenuibus inteſtinis, & in craſſis. Vnde vlcera mucoſa videntur deiicere. Eſt dyſenteria hepatica & cruenta. Hepatica eſt ab hepate, quum roſaceum ægri reddũt ſanguinem. Cruenta aũt, quum ex inferiori parte fluxerit abundantia ſanguinis, ex inteſtino maiore, diuerſi coloris, nigri, ſub pallidi, & craſſi. Sed hæc ex accidentario ita nominatur. Proprium enim dyſenteriæ eſt, habere diuiſionem continui, ideſt, vlcerationem. Et ſi ex bilioſo ſit humore, talis eius ratio eſt. Materies illa quæ per anni tẽpora colligitur, vitiatur calore æſtatis, & ſit ſalſa, ſalſedo exaſperat, & vlcerationem parit. Vnde regula eſt, nihil aliud dyſenteriam eſſe, quam vlcerationẽ inteſtini. Lienteria aũt fit ex conglutinatiõe ipſius humoris. ac dicitur in qua cibus nec retineatur, nec mutetur in ventriculo. Accidit id quã maxime mulieribus, & his qui humidi ſunt, propter ipſum glutinoſum humorem.

APHORIS. XI.

SEd ſi hyems auſtralis, tepida, & pluuia fuerit, ver ſqualidum aquilentumq;, mulieres quarum partus iuxta ver properant, abortum ex qualibet cauſa facient.

Tres qualitates in hyeme fieri dicit, auſtralem, hoc eſt, calidam, tepidam, hoc eſt tranquillam, pluuialem, hoc eſt, humidã, vere enim dicit omnibus modis immutari naturam, vt qui fuit calidus & hu

midus, poſtea fit frigidus & ſiccus. Mulieres quarũ partus iuxta ver properant abortum ex qualibet cauſa facient. Sed inſpiciamus cauſam. Sciendum, quomodo ſeſe habuerit aer, ſic ſe habitura & corpora noſtra, vitium aeris corrumpit & obtundit corpora. ob quod matrix afficitur, quæ eſt inferior pars corporis, quumq; partum ſuſtinet, os eius clauſum eſt. Quia vero aer penetrabilis adeo eſt vbiq;, vt quoties aliquis refrigeratur, doleat ventre & inteſtinis, quanto magis omne tempus veris ſentit celerius? Ergo dum frigus penetrauerit penitus, infans aerem frigidum ſentit, extenditq; manum aut pedem vndiquaq;, & rumpit ſecundas quæ ipſum continent, & proiicitur foras. Abortus enim multis fit modis, quoties mulieres aut clamant, aut currunt, aut abſtinent, aut foueam tranſiliunt.

APHORIS. XII.

Quæ autẽ pepererint, imbecilles ac morbidos ædent infantes, ita vt aut ſtatim pereant, aut tenues atquæ valetudinarii viuant.

Si enim abortum non fecerint vitio temporis, & pepererint mulieres, fœtus aut ſtatim moriunť, aut nõ vitales, morbidi, & imbecilles erunt. Vnde dñr naturales ægritudines, hoc eſt, iam inde ab vtero cõceptæ. aliquando ſcabies, & alia quam plurima illis obueniunt, atq; inde moriuntur.

APHORIS. XIII.

Caeteris difficultates inteſtinorum, & lippitudines aridæ accident. Senioribus vero deſtillationes, quæ cito interimant.

Temporibus vitiatis, ipſoq; inde humore, hæ ob oriunť affectiones. Dyſenteria enim fit ex ipſo glutinoſo humore vitiato, qui in ſalſedinem cõuertiť. Sed quõ in ſene, ſi defluxio, catarrhus diciť, ex frigido eſt humore, & ſenex frigidus natura, celerius recedit? Huic quæſtioni ita rñdetur, quod ipſa materies vitiata eſt calore. vnde & ſalſa effecta ſubtilior quidem eſt, & ideo celeriter recedit.

APHORIS. XIIII.

SI æſtas ſqualida aquilentaq; fuerit, autumnus pluuius auſtrinuſq;, dolores capitis, tuſſes, raucedines, grauedines, per hyemem exiſtunt, Tabes etiam nonnullos inuadit.

Aeſtatem ſcribit aliquádo poſſe a ſiccitate & frigiditate vitiari, vt relinquat calorem. Autumnum vero perdere ſiccitatem & acquirere humiditatem, hoc eſt, ſi æſtas ſit ſimilis autumno, & ſimilis hyemi autumnus, capitis dolores erũt ex frigiditate, ſicut & tuſſis, & raucedines, ex eo temporis vitio fiunt. grauedinem vero nunc pituitam dicit, quæ meatibus colatoriis obſtructis fit.

APHORIS. XV.

AT ſi aquilonius ſit & ſiccus, viris natura humidis, & mulieribus proderit reliqs accidẽt lippitudines aridæ, & febres acutæ, & grauedines, nõnullos ẽt atrabilis vrgebit.

Aquilonium dicit frigidum & ſiccum, qui conuenit mulieribus, & viris natura humidis, quia ſiccitas humiditati cõtraria eſt. ergo aliis, ideſt, qui non ſunt humidæ naturæ, lippitudines aridas facit. febres ẽt acutas ſiccitas parit, & grauedines ex frigiditate fiunt. Item atram bilem excitat, & ideo diu-

turna erit ipſa propter hoc, quia vetus hic frigidus & ſiccus eſt, ſicut & illa ex qua fit melancholicus. Naturaliter enim atrabilis frigida eſt & ſicca.

APHORIS. XVI.

Conditionem anni ſqualores (quod in totum dixerim) ſalubriores quam imbres minuſq; mortiferi ſunt.

Si tẽporũ annua ſiccitas fuerit, ſalubrior erit, qa minus inficiunt corpora, & magis deſiccant, vel ſi ægritudines ipſo anno natæ fuerint, nõ ſunt malæ.

APHORIS. XVII.

Morbi per imbres magna ex parte conſiſtunt, febres, alui fluores, putredines, attoniti, comitiales, anginæ.

Magna ex parte, dicit, febres prolixæ ideo fiunt, quia humectatio aeris conſtipat ſuperficiem. & euaporari calor non põt, ſed magis geminatur. Fluxus alui ex humiditate fit, quia humida reſoluũt. Putredines nutriunt humido, vt quod plus putrefaciat quã ſiccum. Comitialis morbus nũc ex humiditate fit. Apoplexia eodem modo, ſicut & angina.

APHORIS. XVIII.

Per ſqualores, tabitudines, lippitudines, articulorum dolores, ſtillicidia vrinæ, difficultates inteſtinorum, fiunt.

Siccum tẽpus lippitudines aridas facit. Sed quõ articularis morbus in ſicco tempore fit, qui ex humido humore eſt? Hic quæſtioni ita reſpondendũ, quia morbus ille multis modis contrahitur, ex humore, & ſiccitate. & deinde, quia vitium hoc alterius temporis eſt. Dyſenteria enim ex ipſo tempore eſt. Stranguria vero ex ſiccitate fit.

APHORIS. XIX.

Conditionũ quotidianatũ, aquilones cor pora cõſtipatiora, cõtẽtiora, mobiliora, coloratioraq; faciũt, auditũ ẽt adiuuant, ſed aluum ſiccant, oculos mordent, & ſi in pecto re dolor aliquis præeſt, acrius excitatur.

Aquilonem hic commendat ante reprobatum, ſed hoc nomine quod condenſet corpora, hoc eſt, confirmet. vnde facit homines fortes, & facilitatem auditus, deſiccans humiditatem cerebri. Colores enim ideo bonos facit, quia deſiccat humida, deſic catis excitat calorem, & rubicundi efficiuntur ho mines. Quæras forte, quomodo duo contraria ope rentur in vno tempore, vt ventres ſiccentur, & ocu lis lachrymæ oboriantur. Quod ita accipiendum. Siccitas ventrem conſtringit, ſicut & in febricitanti bus. Ipſa quoq; ſiccitas interiora prẽmit & lachry mas excitat. Sicut ſpongia, ſi plena fuerit ſupra modum, deſtillat, ſi mediocriter, continet, quæ ſi in manum viri fortis detur, humorem reddit. Do lores laterum facit & pectorum, quia ſemper in cõ cauitatibus dominatur hic ventus. Exempli gra tia. Si quis in concauitatibus ſteterit, inter duo ho ſtia, amplius illi ventus obuenit. vnde & in valli bus magis ſpirat. Si antea fuerint dolores in pecto re, quamuis mediocriter ſpirauerit iſte ventus, tunc increſcunt dolores illi.

APHORIS. XX.

Avſtri corpora diſſoluunt & humefa ciunt, caput aggrauant, auditum obtun dunt, vertigines mouẽt oculis, & corporibus afferunt tarditatem, aluos etiã humefaciunt,

Naturam auſtralium repetit,eo quod per eos plu ra incōmoda fiant.Natura vero ipſorū calida eſt & humida,& diſſoluūt corpora,ſicut marmora videmus reſudare in tali aere,& cætera quę i terra ſunt. His ɔtrarius eſt ſeptētrionalis,eo qđ ab illis omnino qualitatibus ɔtrarius recedat. Quātū ergo ſeptē trionalis deſiccat,tm̄ auſter humectat. Capitis itaq; grauedinem auſter facit,quia cerębrū noſtrum frigi dum eſt & humidū.Humectatio aeris,humidū auget,vnde parit grauedinē.Vnde & auditū obtundit,hoc eſt difficilem facit.Vertiginem vero in ocu lis affert,quia ſicut ventus ſeſe eleuans & puluerem in ſublime rapiens circuitum molitur, ſic & vertici noſtro arteriæ & venæ ventos ex reſoluta humecta tione miniſtrant,& tūc oboritur in oculis girus, & videtur eſſe vertigo.Hinc corpora ex his humectā tur,quia humida humidis reſoluuntur.

APHORIS. XXI.

PEr tempora anni, pueri & qui ætate his proximi ſunt,vere atq; prima æſtate opti me degunt,& maxime valent.

Oſtēdit Hippocrates duo tempora, & duas item ætates,inquiēs,in fine veris,& initio æſtatis,pueros & iuuenes bene valere. Videamus quare. Nimirum quia ver vbi finem habet,ęſtas incipit. Sic finita ęta te puerili,iuuenilis initium habet congruæ ſunt ęta tes ad tempore. Simili modo humores ſuaues peri culum facere nō poſſunt.Itē bene valent, quia etiā ſi ægrotent,cito finiuntur ægritudines eorum.

APHORIS. XXII.

SEnes æſtate & autumno aliquandiu, reli quo autumni tēpore,qui media ſunt ęta te melius valent.

Sicut iuuenis & puer in ſuo tēpore ſani ſunt, ſic q trāſeunt à iuuētute in ſeniū, fine autumni & initio hyemis ſani ſunt, quia ſicut tēpus eſt, ita & ætates.

APHORIS. XXIII.

Morbi omnes quidē temporibus omnibus accidunt, ſed nonnulli certis quibuſdam & oriuntur & irritantur.

Hoc docet in preſenti, oēs ægritudines in omnibus fieri temporibus. Tamen qui in tempore ordinatim fiant, Paulo inferius eſt dicendū. aliter, Oēs ægritudines dicit in omnibus tēporibus, hoc eſt, in continuatione temporum fieri, id eſt, non omnes in ſingulis temporibus, ſed aliquas in aliquibus.

APHORIS. XXIIII.

Vere enim atræ biles. furores, comitiales, profuſiones ſanguinis, anginæ, tuſſes, grauedines, raucedines, lepræ, impetigines, vitiligines, puſtulæ vlceroſæ plurimæ, tubercula, articulorum dolores.

Supra Hippocrates cōmiſcuit tempora, æſtatem, hyemē, & autūnū, cū vere, & docuit quæ potuiſſēt euenire ægritudines, quod ī ſuperioribus probe explicatum eſt. Nunc quoq; conatur oſtendere quid ſecundū ſe faciant tempora, ſed ante quàm incipiamus, quæramus de vere, cur dū ſæpius illud laudaſſet, & præpoſuiſſet cęteris tēporibus, nunc tantas taleſq; ęgritudines in ipſo fieri denūtiet. Huic quęſtioni reſpondendum eſt audacter. Omnia non eſſe ex eodem tempore, ſed ex aliis etiam hic prodire. quod enim colligitur in autumno & hyeme, vere ſe prodit. Nam craſſa calor veris reſoluit, & ſuggerit ægritudines non ſolū ex poſteriori, ſed etiam

præcedente tempore, quia vnum tempus duobus finitimum eſt, vt veris initium propinquum eſt hye mi, finis autem ipſius æſtati. Ergo proprium non ha bet niſi vnum menſem, qui in medio eſt conſtitutus. Sic & æſtas, & omnia quatuor tempora. Vbi enim finitur æſtas, autumnus incipit, vbi vero autum- nus finitur, hyems exorditur, vbi hyems termi- natur, ver initium habet. Videamus ergo quæ ęgri tudines ſunt ex autumno, quæ ex hyeme, & quæ æſtate, quæ vere prodeunt. Et quę propriæ veris ſunt? Inſania, morbus comitialis & melancholia, quia ex atrabilari materia fiunt. Sed ſi ex vna ſunt materia, vnoq; loco, quomodo differentes ſunt hæ paſsiones? Huic quæſtioni ita reſpõdemus. Omnis læſio tribus modis eſt, aut nimia, aut media, aut ma xima, ſicut nunc ex vna materia ſunt tres affectus, & ab vno principio, ſed diuerſis locis. morbus co- mitialis in imaginatione, melancholia in ratione, inſania in memoria eſt. Sed cur nõ magis inſania in ratione quã in memoria? Qua ratio memoriæ mini ſtrat. Dicit enim illud maius eſſe, qđ ꝯgregat in me moria, q̃ quod ĩ ratione, ideo fortior læſio eſt ĩ me- moria, q̃to ergo imaginatio minor eſt illis, tãto ha- bet minorẽ offẽſam morbus comitialis, adeo vt ali qbus poſt duos menſes, aliqbus poſt ſex eueniat, ſi tamẽ ſe bene gerant, etiã poſt vnũ annũ. Melãcho- lia enim fortior eſt morbo comitiali, nam quotidie cõmouetur quũ rationẽ obtinet. Inſania remiſsio- nem non habet. ideo & dementes ſemp ſunt, oẽs tamẽ tres principia occupãt cerebri. Sanguinis ve- ro fluxus ex verno eſt tẽpore. Item angina, & quæ ẽ ſanguine fiunt, grauedo vero ex hyeme eſt, quæ ẽ craſſo humore naſcitur, quum meatus narium colatorii obſtructi ſunt. Raucedines ex humectatio

ne ſanguinis fiũt, adeo vt quicqd humidi æ diderit ſonitũ nõ reddat. Tuſsis ex hyeme eſt, Lepræ & impetigines ex ſanguine pituitoſo oriunt̃, hoc eſt, pituita ſalſa. Lepra enim dicit̃ quũ in toto corpore excoriatio fuerit, & inflãmationes, in circuitu ſquamę & in medio rubor. Atq; hæc ex hyeme ꝓdeũt. Vitiligines dicit, quæ aliquando ex pituita, aliquando ex melancholico humore fiunt. Item puſtulas dicit, vt eſt putredo & ſcabies quæ ex ſanguine & melancholico humore eſt. Articulorũ dolores ex hyeme ſunt, qui ex pituitoſo humore contrahuntur.

APHORIS. XXV.

AEſtate nonnulli ex his, ac febres continuę & ardores, & tertianæ plurimæ vomitiones etiam, alui profluuia, oculorum & aurium dolores, oris vlcera, genitalium putredines, & ſudamina.

Aeſtate enim accidunt aliqua ex vere, aliqua ex ęſtate, vt ſunt febres acutæ. Continuæ enim febres ſunt, cauſon, & ſynochus, & continua febris. Cauſon enim incendium dicitur. Fit ex bilioſo humore aliis intermixto. Item tertianæ hoc tempore potiſsimum ſubnaſcuntur, adhæc vomitus. Alui profluuia ex bilioſo humore ſunt, qui ad excretionem titillat. Oculorum item dolores ex illa materia cõſtituuntur, vnde & ſicci ſunt. Tum aurium dolores, quia per has excrementa feruntur, & dum craſſa fuerint obturationem faciunt. Oris autem vlcera ipſa acredo bilioſa concitat. Putredines genitalium adiunxit, quia loca ſunt calida & humida, ſuperueniẽs illis bilioſus humor celeriter putreſcit. Sudamina hoc tempore plurimum erumpunt, quia bilioſus humor celeriter euaporat.

APHORIS. XXVI.

Autumno magna pars æſtiuorum, atq; etiam febres quartanę & erroneę, lienes aquæ īter cutē, tabes, ſtillicidia vrinę, lęuitates inteſtinorū, coxēdices, anginæ, anhelationes, volųuli, comitiales, atræ biles, furores.

In fine æſtatis, & autumni initio febres fiūt quartanæ. Nam aliquando ex bilioſo peruſto fit melancholicus, vnde contrahitur quartana. Erraticæ autē fiunt febres, quia aeris qualitas dupliciter euariat. Hydrops quoq; à liene fit, quum ignari medici tumorem in ſplene deprehēdētes, dicūt ſe poſſe illū per cataplaſma reſoluere, ille in aquam conuertitur & fit hydrops. Phthiſis vero ex ipſius temporis ſiccitate & frigore contrahitur. Stillicidia vrinæ ſunt quum aliquis guttatim mingit. Vnde dicitur Gręce στραγγουρία fit autem ex frigore ipſius tēporis. Lienteria quoq;, hoc eſt, læuitas inteſtinorū, ex Glutinoſo humore & hyeme contrahitur. Coxendix ex pituita fit, quum deſcendit per recta oſſa in cōmiſſuras, & fit ibidem conglutinatio. idq; ex hyeme eſt. Angina ex pituita naſcit̃, ſicut & anhelationes. Volųulus dicit̃ affectus, qui ꝑpter vehementiam doloris tale accepit nomen. Fit autem pituitoſo humore reſoluto in flatus, vnde aliquando torquet̃ inteſtinū. Morbus comitialis, inſania, & melancholia ex ipſo tempore fiunt. Articulorum dolores ex pituitoſo humore fiunt, quod etiam eſt ex hyeme.

APHORIS. XXVII.

Hyeme, coſtales, pulmonię, grauedines, raucedines, tuſſes, dolores laterū, pectorū, lūborū, dolores capitis, vertigines, attoniti

Pleuritis multis modis cauſisq; accidit, aliquan do ex calore, aliquãdo ex frigore. Vnde aliquibus ſanguinẽ dimittimus, aliquibus nõ aliis lanã oleo calentem imponimus, vt ęſtate, quãdo fit ex bilioſo humore qui adurit membranã illã coſtas ſuccin gentem, vbi fit proprie pleuritica affectio. Aliquoties medicamina calida & vnguẽta adhibemus, vt in hyeme, quũ fit ex frigore humore. Bilioſus adurit & tumorẽ facit, pituita aggrauat, ac p hoc vtraq; tumorem faciunt, Tumor extendit membranam illas coſtas ingentem, & confricatur ad latera, quæ pleura dicunt, vnde & pleuriticus morbus eſt nuncupatus, dolores autem graues facit, quia molle cũ oſsibus cõfricat Raucedo quæ Branchos dicitur, ideſt, præfocatio thoracis, fit ex pituita. Item tuſsiculæ, & laterũ, & pectorum, & lumborum, & capitis dolores omnes inde contrahunt. Sicuti & apoplexiam diximus originem ex pituita habere.

APHORIS. XXVIII.

PEr ætates hęc accidunt, paruis & recens natis puerulis, vlcera oris, vomitus, inſomniæ, pauores, inflammationes vmbilici, humores aurium.

Exequutus temporum rationem, ad ætates deſcendit, oſtenſurus, que in quibus ętatibus euenire poſsint ægritudines. Sed quum ſæpius de ętatibus loquutus ſit Hippocrates, nunquam talem definitionem ętatum dedit, qualem nunc. Nam ſæpius ſex definiuit ętates, nũc mutato ordine plures enumerat, adeo vt ab his qui recens nati ſunt, incipiat diſputare. Sed quęſtio nobis eſt, vtrum de puęris tantum dicat, an de puellis. Sed nunquam re perimus de puellis eum diſputaſſe. Dicimus vero,

quia quũ omnía corpora noſtra medicinę ſubi e&a ſint, vtiq; de puellis ſimul cũ viris diſſerere. Ponit aũt vomitus, iactatiões manuũ, & vigilias. Sed quo modo vigilias in infantibus nuper natis adducit, quũ ſomnũ ex frigidate & humectatione fieri di- cat? Infantes autem tam ſunt humidi, vt & oſſa hu mentia habeant. huic quæſtioni reſpõdemus, Mul- ta in vnum conueniunt, vt è cotrario vigilias pa- tiantur. Sciendum infantem ab vtero per vmbili- cum pendere, per quem & nutrítur, & dum recens ędítur multis patet iniuriis, primo, quia abſcinditur illi vmbilicus, ſecundo qui ab aere vexatur, tertio, quia aduenientes mammę aperiunt illi os, recens ſuſcipit palatum, recens ventrem, recens virtutes operatrices. Hæc omnia de nouo ſuſcepta exacer- bationem præſtant, vt vmbilicus dolorem, dolor vigilias faciat. Vomitus patiuntur propter copiam lactis ingeſti, Iactationes manuum propter frigidí- tatem aeris. Vnde & colligantur a nutricibus, Idq; triplíci de cauſa, vna, vt directę ſint manus & pe- des, altera, ne iactitãtes contorqueanť, tertia quoq; vt conſtricti ab aere minime corrumpanť. minime enim corrupti minus dolenť auriũ humorẽ patiun tur, quia paruũ nutrimentũ accipientes, totũ ad cõ coctionẽ naturæ, transferunt, in cerebro vero con- coctio obitur, quũ in auriũ cauernis quatenus noui tas ſinit pinguis inuenić materia, quę in duritiẽ cõ cocta, tumorẽ auriũ facit, vnde humores procreanť Dicimus enim ipſum lac quod accipiunt cõcoctio- ni magis proficere quàm excretioni. Ideoq; humo ribus miniſtratur, qui adhuc indigent.

APHORIS. XXIX.

PAulo ætate progredientibus, quum den tire incipiunt, gingiuarum prurigines,

febres, conuulſiones, alui fluores, maxime quum caninos ędunt, & iis potiſsimũ pueris, q corpulẽtiſsimi ſũt, & aluos habẽt aſtrictas.

Diſcedens ad aliam ętatem quę eſt à ſeptem mẽſibus vſq; ad annum, ait, dum dentire incipiunt, affectuſq; commemorat. Et quoniam nobis ſermo de dẽtibus ortus eſt, videamus quot ſunt dentes, vtrũ naſcãť, an inſint naturę, & vtrũ oſſa ſunt, aut quid ſunt, ſi oſſa non ſunt, quare cadant & renaſcantur, aut quot differentię eorum exiſtant, aut aliqui eorũ quomodo nuncupẽtur. Sciendum, dentes oſſa eſſe qui propterea non apparent dum natus fuerit infans, quod inter gingiuas ſunt. & tale quidem accidit iſtis, quemadmodũ caballis, dum ordeũ adhuc comedunt. Poſt enim dum creuerint, dentes erumpunt, vnde & aliqui eorum cum dentibus naſcuntur. Differentię dentium ſunt tres. Anteriores, inciſorii nuncupantur, quia omne quod aſſumitur, ipſi primum incidunt, ideo debiliores ſunt radicibus. vt qui primum egrediantur, & quanto infirmiores radicibus, tanto & ſuperius ſubtiliores. Ab his, canini vocantur quatuor numero, duo in dextra maxilla, & duo alii in ſiniſtra. dicti autẽ quod canes ipſorum prę ſidio oſſa frangunt. Sic itaq; in hominibus eſt, quod inciſorii non poſſunt rumpere, illis traditur vt confringant. Poſt ipſos ſunt molares, qui inciſa atq; confracta ſubigunt, & molliunt. Hi poſtremi naſcuntur. Ideo autem renaſcuntur dentes, quia à radicibus remittuntur. ſicut ſępe in arboribus videmus. quum abſciſa talea, à radicibus germinãt frutices. Videamus ergo quomodo pariant gingiuarũ prurigines. Nimirum, quoniam ex alto pungunt ſuperficiem, titillatum excitant, febres aliquãdo inde naſcuntur.

naſcuntur. Spaſmum dicimus duobus modis fieri, aut ex repletione, aut ex inanitione. Nunc ex repletione eſt, quia febres reſoluunt craſſam materiã, faciuntq; tumeſcere muſculos. ſolutio enim vẽtris ex febre fit: Maxime iſta patiuntur, quãdo caninos eiiciunt dentes, quia maiorẽ excitant dolorem. & pueri qui craſſi fuerint, ventris conſtrictionem patiunt, propter ipſam craſſam materiam.

APHORIS. XXX.

ADultoribus iam tonſillæ, vertebræ in occipitio, ſiue luxatio in partẽ interiorem, anhelationes, calculi, lũbrici teretes, aſcaridæ, verrucæ, ſatyriæ, ſtrumæ, & reliqui abſceſſus, ſed præcipue quæ enumeraui.

Digreſſus hinc ad aliam ætatem ſe confert, ſcilicet, mediam inter pueritiã & pubertatem. Tonſillæ ex pituitoſo humore fiunt, quia in iſta ætate iam comedunt incõpoſite, & minus exercitantur, & propter hoc craſſos nutriũt humores. Vertebræ in occipitio vigintiquatuor ſunt ĩ nobis, ſex ceruicis, & duodecim ſpinæ, & ſex renum, quorum nomina & ratio in anatomicis dicta ſunt. Ceruicis vertebræ in iſta ætate interius ingrediuntur, & mouent præfocationem & anhelitum. vnde & in angina cucurbitulas ceruici apponimus. Intus autem ideo, quia nouiter ad ſarcinas applicantur; & tenues ſunt, & ideo intus merguntur. vnde & tunc in ceruice nihil poſſunt ferre. Deinde craſſus humor reſoluit illos, introq; inclinat. vnde & luxatio ipſa affectio nuncupatur. Calculos petras dixit, quæ in veſica fiunt, ex ipſa materia pituitoſa. Lumbricorum vero tres ſunt differentiæ, aſcarides, qui ſunt ſimiles cucurbitæ ſeminibus, rotundi, aliiq; longi, qui etiam quatuor cubitorum longitudine reperiri ſolẽt. Hæc

ergo ſunt corpora animata in corpore, quæ ex humoribus naſcuntur. Sed loci qualitas facit vt alii ſint rotundi, alii longi. Quare autem nõ dixit aſcaridas omnes? quia ſuis differentiis inter ſe ſeparantur. Aſcarides autẽ vocati, ex melancholia naſcuntur, qui rotundi, ex bile rufa procreantur, longi ex pituita ſunt. Verrucæ vero ſingulatim ſunt, ſatyriaſis vna excellẽs, & circa ipſam plures inueniuntur, tamen vtræq; ex pituita fiunt. Struma eiuſdem humoris congelatio eſt, reliquiq; abſceſſus, vt ſteatomata, ganglia, inde contrahuntur.

APHORIS. XXXI.

ADoleſcentibus iam & puberibus, magna eorum pars accidit, atq; etiam febres diutinæ potius, & ſanguinis e naribus profuſiones.

Confert ſe ad aliam ætatem, quæ iam ad iuuentutem tendit. hoc enim de adoleſcentibus & pubertibus dicit. Nempe febres acutas ipſis oboriri, ac id, quia ſanguis in ipſis abundat, & pituita. Sanguinis enim fluxus ex copia humoris accidit.

APHORIS. XXXII.

PLurimi vero affectus puerilis ætatis, iudicantur aut intra quadrageſimum diẽ, aut intra ſeptimum menſem, aut intra ſeptimum annum, aut quum ad pubertatem itur. Qui autem perdurarint, nec ſolui potuerint pubeſcenti, aut fœminæ quum menſtrua erũpunt, iis conſeneſcere aſſolent.

Oſtendit Hippocrates ſupra dictarum affectionum iudicationem, atq; ſolutionem. Dicit enim, aliquas intra quadraginta dies iudicari, vt pleuriti-

dem in peripneumoniam conuerſam, alias intra ſeptimum menſem, vt quartanam, alias intra nouem menſes, vt morbum comitialem in infantibus, alias intra ſeptimum annum, vt morbum comitialem in iuuenibus. Quæ enim his non finierint tempo ribus, cum ipſis conſeneſcunt. quæ vſq; in immutationem alterius ætatis perſeuerant, ſi puellæ fuerint, per menſtrua ſoluentur, ſi iuuenes, per ſanguinis fluxum. & mutatione ætatis aliquando iudicari ſolent.

APHORIS. XXXIII.

IVuenibus ſanguinis ſcreationes, tabes, febres acutæ, comitiales, & reliqui morbi, ſed præcipue quæ enumeraui.

Inde ad iuuenes tranſgreditur. Iuuenibus, incipiens, ſanguinis ſcreationes oboriũtur. Nam is potius ipſis abundat. Phthiſis quæ conſumptio dicit, iuuenibus celeriter euenire ſolet. Febres acutæ ex bilioſo humore fiunt. Morbus comitialis vitio alterius humoris eſt, & aliæ ſimiliter ægritudines, quæ in iſtis eueniunt ætatibus.

APHORIS. XXXIIII.

QVi hanc ætatem exceſſerunt, iis anhelationes, capitis dolores, coſtales, pulmonię, obliuiatii, deliria, ardores biliares, alui fluores longi, choleræ, difficultates inteſtinorum, læuitates inteſtinorũ, mariſcæ.

Hic exequitur ætatem, quæ iuuentuti ſuccedit, atq; hæc ei dicit accidere. Cephalæa fit ex bile in ſtomacho contenta cum flatu, cuius fumus petit

cerebrum,& dolorem capitis facit. Pleuritis & peri pneumonia quã maxime ex pituita fiunt. Peripneumonia eſt affectus pulmonũ peracutus. Lethargus & phrenitis affectus ſunt cerebri. Sed lethargus a phrenitide differt, quod ille ex pituita fit, & cum oppreſſione cerebri grauem ſomnum inducit. Hæc autem aliquando ex bile fit, vt dementia ſequatur, & exagitatio incompoſita. Cauſon autem ardens febris ex bile naſcitur. Cardiogmus quoq; dicitur ſtomachi vitium, licet nomẽ a corde habeat, quod nunquam afficitur, membrana autem ſeu inuolucrum ipſius & tumore & dolore afficitur. Cor autem ipſum nunquam patitur, quia duas aures habet, vnde egrediuntur duæ arteriæ. Illa quæ in ſiniſtram partem vadit plus ſanguinis habet, ideoq; ex ipſa parte venam incidimus; illa vero quę in dexterá, plus ſpiritus. Vnde & in dextera manu pulſum tangimus. Alui fluores ex eadem cauſa proueniũt. Item cholera fit quum ſupra infraq; bilis erumpit, & ab humore affectus nomen accepit. Difficultas inteſtinorum bilioſum quoq; humorem comitatur. Læuitas inteſtinorum, oritur ex glutinatione inteſtinorum, & debilitate contentiuæ virtutis. Mariſcæ ſunt venæ quæ egrediuntur ab hepate, & veniunt per dorſum deferentes melancholicum ſanguinẽ. Ergo hæc in iſta ætate fiunt quam maxime, vbi melancholicus humor abundat.

APHORIS. XXXV.

Maioribus natu, difficultates ſpirandi, diſtillationes, tuſſes, ſtillicidia vrinæ, difficultates vrinæ, articulorũ dolores, renum dolores, vertigines, attoniti, mali habitus, aſpredines totius corporis, inſom-

niæ,alui,oculorum, & aurium humiditates, hebetudines oculorum, glaucomata,grauitates aurium.

Hucuſq; Hippocrates ætates videtur perſequi. Hęc enim quam modo ponit vltima eſt. Sciendum itaq; calorem naturalem in ſenibus minime vegetum eſſe,quum frigidam & humidam habeat materiam. Eoq; tales in ipſis naſcuntur affectus,difficultas videlicet ſpirandi, quæ nimirum ex frigida materia conſtituitur, & ſicut araneæ intexunt telas,ita & intra arteriarum confinia fit obumbratio, vnde difficultas illa contrahitur. Diſtillatio & tuſſis eadem fiunt materia. Item ſtillicidia vrinæ,quæ guttatim emittitur,& difficultas vrinæ eodem modo gignuntur. Porro articulorum dolores, & renũ dolores ex pituita quoq; proueniunt. Vertigo autem quomodo fiat,aut ex qua materia,ſuperius dictum eſt. Apoplexiam etiam docuimus originem ex pituita habere, vnde & nunc fit. Malos habitus in ſenibus quam maxime reperimus. Tum aſpredines totius corporis,ex ſalſa pituita, quæ ſuperficiem petit, proficiſcũtur Sed cur vigiliæ torquent hanc ætatem,quum ſomnus ex humectatione fiat, & ſeniores humidi ſint natura? cur vigiliis,& non magis ſomno afficiuntur? Quibus reſpondendum eſt. Seniores,vigilias propter indigentiam patiuntur,humidi quidem ſunt, ſed humectatio partium in ipſis iam diminuta eſt. Nã ex humiditate fit ſanguis,quando mediocris fuerit. Ventris autem ſolutio,aut qualitate fit,aut quantitate. Qualitate ciborum,quum concoctio expedite obitur. Quantitate humorum,quum ex ipſorum glutinatione fit. Hic autem ex ipſa conglutinatione humoris fit. Item

oculorum & narium humiditas quammmaxime in ſenibus eſt,quia quicquid humidum eſt ſemper de-currit: Hebetudo oculorum per ætatem accidit. Glaucomata accidunt,quoties quatuor tunicę oculorum humectationem perpeſſæ fuerint, & opticus neruus apertior fuerit, & in tertia tunica infixus. Vnde procul nihil vident,prope autem vident. Grauitas quoq; aurium ex eadem fit materia

APHORISMVS I.

Mulierem vtero gerentem purgabis medicamento, ſi materia turget, quarto mẽſe,& ad ſeptimum vſq;, ſed eas minus, a recentiore autẽ & auctiore cauebis.

Huc vſq; tertia particula durat, in qua Hippocrates tam ventorum, quam temporum, ætatum, & ægritudinum nobis certam manifeſtauit rationem. Nunc incipiens quartam, de grauidis ſermonem inſtituit. Quum vero de purgationibus diceret, quæ ſunt tam virorum quam mulierum, bene mulieres grauidas introduxit. dicturus enim de earum purgationibus eſt, quarum corpora ſimiliter viris medicinæ ſubiecta ſunt. Et quia per omnia doctum voluit eſſe medicum, hoc addidit, vt dum repererit grauidas laborare acuta ægritudine, ipſis valeat ſuccurrere. Et præcipit a quatuor menſibus vſq; ad ſeptem fieri purgationem, a ſeptimo autem vſq; ad nonum,& donec enixa fuerit, non item. Quæras hic, cur a primo, vſq; ad quartum menſem, & a ſeptimo vſq; ad nonum, purgationem nolit dari, ſed in medio iubeat. Nimirum, quia ſubtilis eſt adhuc ipſa ſeminis coagulatio. In medio autem iubet fieri, quando iam veluti confirmatum eſt ſemen. In vltimo vero non iubet fieri, propter quãtitatem. quia & venæ & arteriæ plenæ ſunt,& matrix iam nimiũ repleta eſt, adeo, vt ſi vel graues odores ſenſerint, ipſa ſubſtantia deponatur.

Videamus quo modo fiat cõceptus, aut quid prius in vtero fingatur. Conceptus autem fit ex ſemine viri & mulieris poſt purgationẽ cõueniente ſimul in matrice. Sed matrix multa habet membra, habet labia, habet collum, habet pectus, habet latera, habet fundum. Quæ eſt ſimilis cucurbitæ medicinali. Nam non eſt ſimilis matrix matrici cæterorum animalium, vnde aliquando genitale viri fugit adeo. Nam mulieres quæ volunt viros ſuos deludere, decaclyſmare ſe faciunt, & matrix ſuo calore & flatu, ad ſe illud trahit. Et tale quid naturæ ipſius accidit, quale ceruo, qui appoſita nare ad orificium foraminis vbi eſt ſerpens, flatu ſuo extrahit illum. In vtero autem finguntur prius venæ & arteriæ. Sed quomodo, dum venæ ab hepate ſunt, arteriæ a corde, & principium per ſe non habent, fieri poteſt, vt ea quæ a principio procedũt, antea ſint? Pone eſſe hortum vbi cupit paterfamilias holus procreari, conſiderat autem locum eſſe aridum, & æſtate ſuperueniente ea quæ ibi ponuntur areſiunt. Et quid tunc? Pone eſſe foueam ante hortum, vnde aquam deducit per fiſtulas, ſed prius aquam colligit fouea in vnũ, qua collecta dirigit eam per fiſtulas ad hortum. Sic itaq; & natura in conceptu prius arterias & venas molitur. at vbi venerit ad principia ſua, habet per quod deportari poſſit, in toto corpore ad vnumquemq; locum. Nam in vtero venæ venis, arteriæ arteriis iunguntur. Vnde Hippocrates caute purgari præcipit.

APHORIS. II.

IN medicamentorum vſu ſi talia ducuntur ex corpore qualia vel ſponte exeant, vtile eſt, ſi contra, cohibendæ ſunt.

Sponte dicit, ex natura. Vult aũt vt medicus cõſideret, qualis in aliquo abũdet materies. Aut ſi antea vẽtris fluxũ ptulit aut purgatiõnẽ, vt ad ipſum humorẽ abundantẽ offerat auxilium. Quod enim contrarium eſt, cohibere iubet, ideſt non purgare.

APHORIS. III.

SI quale purgari oportet, tale purgať, prodeſt, & facile fertur Si contra difficulter.

Id dicit, Si purges qualia dominanť naturæ, facile fertur. Et quãdo ſciam facile ferre, & tolerare? Nimirũ vbi ceſſauerit affectus. Si autẽ aliud purges, quàm quod dominatur, congruum non eſt.

APHORIS. IIII.

AEſtate potius ſupra, hyeme infra, ducendum medicamentis eſt.

Superiora dicit eſſe purganda ęſtate, inferiora vero hyeme. quia ęſtate biliofus humor creſcit, qui leuior cęteris eſt, & ſuperna facilius petit duobus modis, vno quia ad ſimilẽ ſibi confugit aerem, alio, qa leuior eſt, veluti oleum, quod ſi volueris in vinum mittere aut in aquam, ſemper ſupernatat. Sic & bilis æſtate ſuperiora petit. Hyeme vero quum pituita abundat inferius illa purgari iubet. quia omnis calor naturæ, hyeme inferius eſt. Deinde quia craſſa, inferiora melius petunt. Nã ſurſum ſi volueris prouocare, multis modis lædit, vno quia conturbatur natura, & alio, quia ad peregrina loca nõ venit, deinde, quia debilem reddit virtutem. Nomine vero hyemis ſignificat etiam ver & autumnum.

APHORIS. V.

SVb cane & ante canem medicamentorũ vſus difficilis eſt.

Videamus quid ſint caniculares, aut quare Hip-

pocrates ante ipſos & poſt dicit, non autem in medio. Canis eſt ſtella quæ ſyrius dicitur, quæ adueniens æſtiuis menſibus, pene in medio centro cæli eſt. Sol vero ad eadem aſcendens loca, ſuper verticem noſtrum eſt hoc tempore. Et tale quidem natura patitur tunc, quum eſt caniculæ ſubiectus, quale ſcuto ſuppoſita lucerna, quã ſi ſubſcuto poſueris ſiue ad labiũ, ſiue in medio, ſemper ſcutũ ſup ipſam eſt. Canicula ergo quæ eſt peſtifera, à ſole ſubiecto inflammata, terram calore reuerberat, & ſuis vaporibus inficit. Nã terra cælo veluti punctum eſt. Ergo in eo tempore ſol in ipſa lineamenta aſcendens, ideſt ĩ quatuor, quæ ſunt inter tria & tria, vnde oriũtur venti, & ſol ſolſtitium facit, & canicula fricatur cum ſole ipſo, & calor eius eo duplicatur, quemadmodum æſtus, & diſſoluuntur corpora & euaporãtur, quia calor ad ſimilem ſibi aerem confugit. Vnde eo tempore moleſtæ ſunt purgationes. Ante & poſt dixit eſſe periculum, duobus modis, vel vt ſub intelligas in medio mortem, vel quia philoſophi extrema attingunt, vt media ſubintelligantur.

APHORIS. VI.

MAciletos ad vomitũ faciles purgãdos ſupra curabis, cauẽdo hyemẽ. Qui aũt ad euomẽdũ difficiles ſũt, & corpe mediocriter cõ ſtãt, ĩfra purgabis, cauẽdo æſtatẽ.

Macilentos dicit eos q graciles ſunt, qui bilioſa abũdãt materia. Et his ſi quãdo ↄſuetudinẽ habuerunt, antea vomere, quũ cauſa expoſcit purgationẽ æſtate, tunc ſuperiora iubet purgari, multis modis, vno, quia cõſuetudo fuit vomẽdi, alio, quia facilius hoc fuerit in æſtate, tertio, quia ſunt macilenti, qui bile ſcatent. Difficile autem vomentes, & qui me-

diocriter craſsi fuerint, hyemis tempore expedit inferius purgari magis quàm ſuperius, partim quia craſſa materia inferiora bilis petit, partim quia nõ eſt conſuetudo vomendi, tertio, quia nec tempus conuenit.

APHORIS. VII.

TAbidos caue vnquã ad ſupernas ducas euacuationes. At vero atrabile cõmotos plenius iſra, eadẽꝗ; ratiõe ꝯtraria afferes.

Tabidos dicit phthiſicos, hoc eſt tumorẽ habentes in pulmonibus, q ſi purgationẽ expoſcunt, inferius iubet purgari, ſicut & melancholicũ humorem qui ꝓpter frigiditatẽ ſuã inferius vergit. Sed poterat ſuperius purgari, niſi frigiditas eũ retraheret.

APHORIS. VIII.

IN valde acutis die primi vacuandum eſt, ſi materia turget. Superſedere enim in eiuſmodi, malo eſt.

In valde acutis quę vſq; in quartum diem durant, vt eſt angina, aut apoplexia, primo die purgatio debet fieri. Si morari volueris, malum eſt, quia morbus non expectat.

APHORIS. IX.

QVibus tormina circa vmbilicum fatigant, & labor atq; lumborum dolor infeſtat, nec medicamento, aut vllo alio modo ſolui cruciatus poteſt, iis in aquam inter cutem ſiccam decumbitur.

Hippocrates per omnia doctũ voluit eſſe medicũ, tanq̃ augurẽ. Hic enim niſi prçſentia, præterita, & futura prænuntiauerit, non meretur laudem. Huiuſmodi ergo medicũ voluit eſſe, vt affectus quos

in tẽpore nõ poteſt purgare,prędicat in quas ver/tant ipſi ęgritudines,ſicut & nũc docet. Si quis do lorẽ patiat vmbilici, & lumborũ, & multo tẽpore non ſoluunt, omnibus illis adhibitis præſidiis, & quę legit,& quę à magiſtro didicit, & nihil profi/ciatur,tunc prænuntiare debet hydropem.Interro ges,Hippocratem. Quũ hydrops ſiccus nunquam fiat,niſi hepar pertulerit, aut affectum ſimul fuerit, adeo,vt nihil aliud ſit hydrops ſiccus,niſi penuria ſanguinis,q per hepatis venas miniſtrat, quomo/do p vmbilicum læſum poſsit fieri,q ſub diaphrag mate eſt,& quomodo afficiatur hepar, aut condo/leſcat.Hoc reſpõſum habeto,quia flatus ipſe redũ/dat in iecore,ſit eius ꝯſenſus,vnde naſcit hydrops Vt aũt hydropẽ ſiccũ dicat qui aquæ repletio eſt, intelligẽdũ tres eſſe hydropicorũ differẽtias,Aſci/tem,qui vtris modo aqua repletus eſt,aliũ hypoſar ca,q totus tumet.Sarx enim gręce dicit caro,Ter/tium tympanitem,cui venter tinnit, vt tympanum qui minor eſt aliis, quem ideo ſiccum poſuit, quia quam maxime ex flatibus contrahitur.

APHORIS. X.

Quorum alui læuitate inteſtinorum infe ſtantur,hyberno tẽpore,eos ſupra pur/gare malum eſt,infra,bonum.

Læuitatem inteſtinorũ dicimus ex glutinoſo fie/ri humore,ergo dũ iuuenẽ talis cauſa exigit purga ri,purga inferius,q̃a glutinoſa eſt materia,quę infra decurrit.Et hyemis tẽpore per inferiora iubet pur/gari.Nam ſi id per ſuperiora tentes malum eſt.

APHORIS. XI.

Qui non de facili ſupra veratro purgan/tur,eorum corpora ante potionem hu/

ctanda ſunt cibo pleniore, quieteque.

Impræſentiarū Hippocrates veratri naturā oſtendit. Sunt aūt duo eius genera, albū & nigrū. Albū enim magis vomitum citat, quam ventrē purget. Nigrum vero amplius ventrem purgat, quàm vomitum citet. vtraq; tamen faciunt vtrunq;, ſed hoc magis, illud minus. Videamus ergo, quare albū vomitū moueat. Nempe quia leuius eſt, leuia purgat & ſuperiora petit. Nigrum quum ſit grauius, inferiora petit. Natura autem ipſorū calida eſt & ſicca. Peſtiferum autem medicamentum eſt. Sciens autē Hippocrates affectus ex parua temperatura eſſe, vt in ruſticis, aut morbo comitiali, aut elephantiaſi, auxilium adducit eorum, aut ordinem, quomodo ſine læſione id detur. Aitq; ante humectari corpora debere cibo, & ſic dari medicamētū hoc. Dabimus ergo aquā, quæ eſt frigida & humida? Non. Quia neruos infirmat, & medicamentū occidit potius q̃ iuuet. Quid igitur? Vinumne? Nō, quia inebriat & diſſoluit. Quid tandem? Ea nimirum quæ partim humectant, partim nutriunt, & auxilium in ſe recipientia temperant qualia ſunt, oua, lactucæ ptiſana & alia ſimilia. Vbi acceperint medicamentū hoc, exagitare eos iubet, ideſt voluere in terra & releuare, & iterū reponere. Quod ſi forſitan delicati ſunt, adhibeatur veluti nauigatio, vt cito concoquatur hoc præſidium. Nam motus exagitationem facit, & celerius concoquitur. Vnde qui nauigat, vomit propter exagitationem, & auram maris.

APHORIS. XII.

EVm qui veratrum biberit, ad corporis motiones magis, ad ſomnos quieteſq; minus, ducito. Motione corpus turbari,

indicio eſt nauigatio.

Id ſibi vult Hippocrates, Si dimiſeris antea dormire, q̃ egeratur, malum eſt, quia interius exulcerat.

APHORIS. XIII.

QVm libuerit, vt veratrum amplius ducat, corpus moueto. Contra, quum ſiſtendum cenſueris, ſomnum molitor, nec quicquam moueto.

Ordinem oſtendit, vt cũ inſtitueris vomitũ, moueas corpus, at vbi ꝯcoxerit, & voluerit dormire, dimitte. Scito enim ſomnũ, requiẽ eſſe totius corpis.

APHORIS. XIIII

VEratrum periculoſum iis eſt, qui corpore integro ſunt. facit enim cõuulſionẽ.

Hic vituperat, quod antea caute offerendum iuſſit. Dicit enim illud carnes ſanas exulcerare, quando datum fuerit, iis maxime quibus non conuenit. Conuulſionem quare facit? Conuulſionẽ diximus aut ex repletione, aut ex inanitione fieri. Nunc aũt ex inanitiõe fit, quia deſiccat muſculos, & neruorũ humectationem conſumit. & tale quid naturæ accidit, quale corio quod perfuſum eſt, ſi ad ſolem vel ignem poſitum eſt, deſiccatur & attrahitur.

APHORIS. XV.

SI quis nõ febriẽs inedia exigit, & cordis dolore, aut caliginoſa vertigine infeſtaẽ, ac oris amaritudinem ſentit, purgatione ſe egere parte ſuperiore ſignificat. Dolores q ſupra precordia infeſtãt, purgationem ſupra qui infra, infra requirunt.

Diuidit Hippocrates corpus noſtrum bifariam. Nempe in ſuperdiaphragma, & ſubdiaphragma.

ſuperdiaphragma ſuperiora dicit, vbi eſt epar, ſtomachus, cor, & alia ſimilia. Subdiaphragma inferiora dicit. Diaphragma enim dicitur interſeptum coſtarum, pectoris, & ventris. hoc diuidit nutritoria à vitalibus, & à medio corporis vſq; ad dextram læuamq; inguina tenet. Atq; ita inquit Hippocrates, Si ſuper diaphragma fuerit affectus, ſuperiorem expoſcit purgationem. Qui autem ſub diaphragmate, inferiorem, id eſt, clyſterem, vel purgans medicamentum, quod inferiorem purget ventrem.

APHORIS. XVI.

QVi in medicamentorum potione non ſitiunt cum purgantur, ſi non deſinunt prius, quam ſitiant.

Abſoluens Hippocrates veratri rationem, nunc ad conſuetudinariam purgationem deſcendit. Quicunque, inquiens, in medicamentorum potione multum per ventrem eiiciunt, & non ſitiunt, malum eſt. Item, ſi quis accepto medicamento deiiciat ſitiatque, malum eſt. Quæras, Si ſitis accedens malum, & ſi nulla accedens malum eſt, quid bonũ eſt? Reſpondemus hoc pacto. Quatuor res in vnum cõueniunt, vt deiiciat multum, & nõ ſitiat, & malũ ſit. Item quatuor aliæ cõueniũt, vt deiiciat, & ſitiat, & malum ſit. Quia quum ſitiunt, ſignificatur medicamentum calore ſuo interiora calefeciſſe. expectãdum eſt ergo donec calore ipſius calefactos humores deiiciat, & ſic incipiat ſitis ceſſare. Quum vero non ſitiunt, ſignificatur medicamentum necdũ operari. Expectandum eſt ergo donec humores ſoluẽdos calore illius calefaciat, & ſic eo calore calefacti ſitim inferãt. Item dico ſi fuerit hyems, materia

pituita,& ſenior q accipit,& locus frigidus, & multum ex medicamento deiecerit,& non ſitierit,malum eſt.quia craſſa materia remanſit,quę ſitim non faciat.Dandum eſt ergo tandiu,donec craſſa materia exeat,& ſic ſitiat.Item ſi fuerit biliosus humor, iuuenis qui accipit, regio calida, tempus calidum ille ante quàm deiiciat,ſitit.Nam qualitas illum ſitire facit, non purgatio. Tam diu ergo purgetur, donec humores deponantur,& ſitire ille deſinat. ergo tunc facile feret natura,quando proprium excreuerit humorem.In his ergo,ſicut ſuperius prædiximus,non deſinas,hoc eſt,non dimittas,ſed da denuo purgationem,donec aut ſitiant,aut non ſitiant,& ſuperfluum purgent humorem.

APHORIS. XVII.

SI tormina acciderint non febricitanti, & genuũ grauitas, & lumborũ dolor,purgatione infra opus eſſe ſignificatur.

Dicit, Si tormina, & genuum grauitas,& lumborum dolores, non febricitanti acciderint, ſub diaphragmate,hoc eſt,infra purgandi ſunt.Quum enim hec ſine febribus patiuntur ſine dubio, noxiis humoribus abundant. quum vero cum febribus, potius ex his huiuſmodi tormenta accedunt. Nam febris calor eſt extra naturam, quæ totam apprehendit habitudinem. Ideo dixit,ſine febribus.Et ſi ita fuerit, inferius illum purgari iubet,ideſt, per clyſterem, aut medicamen, aut purgationem quæ inferiorem purget ventrem. Nam ſi fuerit cum febribus, venæ ſectione vacuent ſe, quod eſt ſuper diaphragma.quia brachia ſup diaphragma ſunt.

Aphoriſ.

APHORIS. XVIII.

DEiectiones nigræ modo ſanguinis atri ſponte veniētes,ſiue cum febri,ſiue ſine febri peſſimæ ſunt.

Scito,quatuor eſſe elementa,& quatuor humores,& vnumquemq; ſuum elementum imitari. Sanguinem,aerem,bilem,ignem,melancholicum,terram,pituitam,aquam. Ergo ſunt quatuor humores ſicut quatuor elemntea,quæ cōſeruant corpora noſtra. Quæras,quintus ille humor quem deiectione ſignificauit,vnde,& vbi detinetur,quum ipſi quatuor humores in ſus permaneant locis? Reſpondemus,eum ex quatuor humoribus gigni,quem dicit nigras deiectiones. fit aūt ex fæce ſanguinis, aut ex bile putrefacta. Sed cur mortem infert? Triplici ratione. Primum,qđ incendat naturam,& loca vnde tranſit. deinde,quod debilitat. Tertio quoq; , quia viſcoſitatem ipſius ferre nō poteſt natura, adeo,vt vitalia feriat,& occidat. qui dum ægeſtus fuerit in terram ebullit,nec ferri poteſt odore donec in interiorem partem terræ decurrat.

APHORIS. XIX.

QVicunq; in initio,vel augmento acutorum,aliorumue morborū melancholicum vomuerint,eodem die moriuntur. Si vero in ſtatu,vel declinatione quicquā tale emiſerint,poſtridie morientur.

Interrogandus Hippocrates, quare ponat ipſo die vel poſtero morituros,quum Galenus dicat,infantes aliquos bile hac per vomitum reddita euaſiſſe. Subiicitur. Si quocunq; morbo incipiente,vel augeſcente,atra bilis infra vel ſupra redditur per vomi-

tum, ipſo die moriuntur, quia humores & affectus vincunt naturam. Si in ſtatu aut declinatione, poſtero die, quia natura iā in ſtatu aliquo mō quieſcit, & magis tūc valida eſt, nec ſic incitantur humores, & iō tardius, hoc eſt, poſtero die moriunt. Finge caſtrum alios intus occupare, alios foris obſidere, melius eſt lōgo itinere occurrere, quā prope pugnare. Sic & natura poſt declinationem habet ſpacium.

APHORIS. XX.

QVo plures ſunt praui colores, eo peius, ſed ſi ex medicamento tales egeruntur, bonum eſt.

Dicit, quando ex bile copioſa hmōi colores ſpōte eueniunt, malum id eſſe. Si vero ex medicamento, bonum, quia purgat inimicum naturæ.

APHORIS. XXI.

IN quocunq; morbo incipiēte, ſi atra bilis, vel ſupra, vel infra exierit, letale eſt.

Quia diximus illam eſſe viſcoſam, pernicioſam, peſſimam, acerrimam, adeo vt dyſenteriā excitet, qn̄ emanauerit, tunc ſignificat naturam iam cū vitalibus interius præfocari ab ipſis, quæ natura non vt ſuperflua reſpuit, ſed quod iam retinere nō valuit. Sed cur aliqui dicunt in ſtomacho bilem iſtā detineri? Nos in eo hoc dicimus non fieri, quia locus principalis alienum ſuſcipere non pōt. Sed occurrit non detineri a natura, quia cōtinuo mortem infert dum genita fuerit.

APHORIS. XXII.

QVicunq; ex morbis acutis, aut diuturnis, aut vulneribus, aut alio quouis modo extenuati, atram bilē ſanguini

atro ſimilē emiſerint,poſtridie moriuntur.

Scribit Hippocrates,quicunq; in ipſis acutis,vel longis ægritudinibus,vel quū diſcedunt extenuati,bilem nigram, vel ſanguinem nigrum, ſiue per os,ſiue per annum emiſerint, poſtero die eos morituros. Nam bilis nigra, quæ dicitur mater morborum, ſignificat ipſius humoris ſuperfluitatem. Sanguis vero niger, ſignat ſui corruptelam. Nam venæ corruptæ, aut effluunt, aut continentur, & ſanguis concreſcit; vnde etiam niger eſt. Et tribus quoque modis moriuntur, hoc, quia laborat natura, altero; quia ipſe ſanguis vnde habuit alimentum natura, emanat, tertio, quod locum vbi conſederit, occidit & debilitat. Quare poſtero die moriuntur? Nam primo eſt fluctuoſus pulſus iuxta pollicem, qui eſt vehemens & frequens, poſtea vermiculans, qui etiam eſt debilior priore,deinde formicans,qui proximam oſtendit mortem.

APHORIS. XXIII.

Difficultas inteſtinorum ſi ab atra bile incœpit,lætalis eſt.

Sciendum, Hippocratem ſuperiore Aphoriſmo de bile atra diſputaſſe,& qū mors exinde ſequeretur.Nunc ſi ex ea dyſenteria originē cœperit,mortale eſſe docet.Quia vero iam ſępius diximus quid eſſet dyſenteria,aut quot eius differentiæ, nunc repetere idipſum non debemus. fit autem ex atra bile dyſenteria, quæ eſt adeo acris vt in perniciem quęquam agat,præcedit cauſa,& ſequitur affectus, præcedit bilis quæ adfert initium mortis, ergo pōt facere dyſenteriam, quæ ſi ab initio, ab ipſa nigra

bilem initium habuit, omnibus modis mortal e eſt. Sed ſi prius fiat dyſenteria, & ſic ſubſequat atra bilis, vtrum mortem inferet, an non? Dicimus id aliquando, non ſemper accidere, quia iam affectus de bilis inuenitur, virtus autem fortior.

APHORIS. XXIIII.

SAnguis ſupra emiſſus qualiſcunq; eſt, malus eſt, infra autem, bonus eſt.

Videtur ſibi non conſtare, dicens ſi ſupra emanet ſanguis, malum eſſe. Nam ſæpe ſi ſurſum effluxerit, bonum eſt. adeo, vt per nariū fluorem multæ ægritudines determinentur, vt ſynochos, & continens febris, aliquando & cauſon. Idem anginam aliqñ ſoluit, & id totū contra Hippocratem opponitur. Sed dicimus tantum ac talem virum & amicum naturæ, nō eſſe mētitum. Nam de naribus nō dicit nunc, quod eſt particulare & conſuetū, verum per os emittere ſanguinem malum ſignificat, aliqñ enim mortale eſt, aliquando periculoſum, & ideo malum eſt, quia vniuerſalis eſt excretio. Nā ex ſanguine totum corpus nutritur, excretionem itaq; ſanguinis mors ſubſequitur. Inferius ideo bonum eſt, quia hæmorrhoides aliqñ elephanticos curant, aliquando quartanam, & merito, vt quæ ex melāncholico humore fiunt, & ex ſanguine hæmorrhoides. is ſanguis melancholicum aufert humorem, diminuta materia, recedit affectus.

APHORIS. XXV.

SI ex difficultate inteſtinorum laboranti, carunculæ exeunt, aut excretiōes nigræ, letale eſt.

Sæpius de dyſenteria loquutus eſt, q̄ nihil aliud eſt quā diuortium cōtinui, id eſt, vlceratio inteſtini,

ſed de hac nunquã loquutus eſt. Sciendũ inteſtina noſtra alio, & alio modo poſita eſſe, neruoſa tamen eſſe. Sunt & alia membra neruoſa, vt eſt ſtomachus & veſica, & quicquid neruoſum eſt, tum carnem in ſe continet, tum ex ſanguine nutritur. Natura enim noſtra ſeorſum habet neruos, & intextas pulpas, & muſculos. Vnde febrientibus muſculos præcipimus, ideſt, crura porcorum, quia fortiorem in ſe habent virtutem, quam aliæ carnes. Si quis nobis dicat, oſſa vnde oriuntur? Dicimus, ex humectatione. Nam amiſſa humectatione, in puluerem rediguntur, quomodo ligna ſicca quæ cariem ſentiũt. Ergo nullum membrum ſic poſitum eſt, quomodo inteſtina, quæ foris ſunt neruoſa, & intus carnoſa, & ſub carne glutinoſum habent humorem. idq; vt aſcendens accerrimus humor non raderet inteſtina, qui inde deſcendens excidit radendo, & ſic per naturam eiicitur, quod maxime in infantibus fit, vnde extenuantur. Ergo hoc Hippocrates innuit, Si velut ſanguis niger, aut quaſi caro eſt, mortale eſt. qa ſanguis effuſus de loco ſuo nigreſcit, & quanto magis nigreſcit, tanto periculoſior efficitur locus. Nã ex ipſo non nutritur ipſa ſubſtantia carnis, ſed corrumpitur, & ſi ipſa corrumpitur, quæ erit ſpes vitę? Vnde dicit Galenus, ꝙ cuidam ex iſta vlceratiõe, ipſum inteſtinum deciderit, vnde mortuus eſt homo. Ideoq; mala eſt dyſenteria quæ ex atra bile naſcitur. At ſi ſuperius fuerit, hepatica dicitur dyſenteria, ſi vero inferius cruenta.

APHORIS. XXVI.

QVibus per febres ſanguis alicunde large exierit, iis in recreatione alui humidæ redduntur.

In febribus,inquit, quũ cibi quos acceperit quis, detinent in ſtomacho,& non fit cõcoctio neq; excretio,ſed tantũ in ſubſtantiã pituitæ cõuertunt,& virtutes in his naturales tũc debiles ,concoctionẽ obire nullo modo valent,quũ cibi tantũ in pituitã cõuertuntur. vnde ſunt vẽtres humecti. Ergo in febribus ſi ſanguinis fuerit fluxus,vtile erit. Quia peſſimi humorum vapores per eum ſoluuntur.

APHORIS. XXVII.

Qvibus deiectiones bilioſæ exeunt, ſurditate ſuperueniente finiuntur. & quibus ſurditas præceſſerit,deſinit,ſi deiectiones ſequuntur bilioſæ.

Quid ſibi vult Hippocrates hoc ſermone. Surditas bile cõtracta,ſoluitur ſolutiõe vẽtris,& ſurditas nata ex ſolutiõe,retentiõe curat? quod abſurdũ vr. Sed ita intelligi debet. Bilioſo humore ſtomachũ occupãte,aut vapor ipſius cerebrum tãgit,aut ipſe humor ſuperiora petit & ſurditatẽ facit. ergo ſi ſolutio vẽtris infra illũ deiicit,ſupra minime aſcẽdit, & ſic ſoluit affectus. Si vero ſolutiõe vẽtris ſurditas natã fuerit,vel nimia inanitiõe, cõſtrictione curat. Ipſe enim dicit cõtraria cõtrariis eẽ remedia. vnde imperiti medici qñ ſolutio alui oboritur,quę curat ſurditatem,cõſtringunt eam, vnde affectus euadit auctior,& difficilius terminatur.

APHORIS. XXVIII.

Qvibuſcunque fæbricitantibus die ſexto rigores accidunt , iis difficulter iudicatur.

Superius nos docuit de veratro,& purgante medicamento,vel dyſenteria,ſeu bile atra,& aliis hu-

moribus, quidq; ſinguli efficerent, addidit. Nunc autem venit ad dies criticos, de quibus Galenus libros ædidit, quos de diebus decretoriis inſcripſit. Sed quia totum hic dicere non poſſumus, partem oſtendemus. Sciendum, tertiũ diem incipere quintum, & quartum, ſextum. Quintus vero dies ſeptimi initium eſt. Ergo quia horum dierum alter alterius indicationem ſignificat. (Nam tertius dies indicat quintum, & idem indicat ſeptimum, & ſeptimus indicat nonum) videamus nunc quando bona ſit iudicatio, & quando mala, ne omnibus modis intellectum nobis impediat. Tertius dies anginam iudicat. ſi vero illo die iudicata non fuerit, in quarto die ægri moriuntur. Item febris tertiana ſi tertio die perturbationem habuerit, quinto die moriuntur. ſed ſi augmentum affectus quinto die venerit, ſexto die ſoluitur, & iudicationẽ habet. Sexto autem die cur rigorem facit? aut quot res in vnum conueniunt, vt non ſit iudicatio bona, ſed ſit difficilis? Nimirum quia quatuor res in vnũ conueniunt, quæ hoc faciunt. Si natura fuerit infirma, ſi non fuerit concoctio vrinarum vel ventris, ſi fuerit vehemens affectus, ſi fuerit virtus debilitata die ſexto, malũ eſt. quippe hæc habitudo peſſima eſt. Et quare pares dies mortiferi ſunt? Quia fortiorem habẽt virtutem, & in diebus paribus morbus reficitur, dolet autem natura. Sciendumq;, ſi ſexto die frigus obortum fuerit, hoc eſt, febri ſuperuenerit, inſolubilis morbus eſt.

APHORIS. XXIX.

SI conuulſioni quartana ſuperuenerit, facile curatur. at ſi quartanæ conuulſio ſuperueniat, non facile curatur.

Hinc eſt quod dixit Hippocrates, morbum morbo mederi, vt ſi prius fuerit conuulſio, & ſuperuenerit quartana, curatur quartana. quia ſuperius diximus, conuulſionem fieri aut ex repletione, aut ex inanitione. Nunc ex repletione fit, quia motum naturalem non facit. ſuperueniens quartana adfert concuſſionem naturalem, motus calorem facit, calor aperire nouit meatus, apertio vero meatuū ſolutionem facit morbi neruorum. Sume in exemplum lagenam plenam melle, dum plena fuerit, non effluit aliquid, dum vero ad ſolem aut ad prunas poſita fuerit, craſſus humor reſoluitur, & deſtillat. quia calor mediocris relaxat mediocriter, & ad ſudorem prouocat, maximus, deſiccat. At ſi prius fuerint quartanæ, & ſuperuenerit conuulſio, non curat morbus morbū. quia materia melancholici humoris maxima eſt, vel quia affectio pigra curare maximam non valet.

APHORIS. XXX.

Qui per febres laſſantur, iis in articulos & maxillas potiſſimum abſceſſus decūbunt. Si vero ex abſceſſibus febres fiunt, eruptione ſoluuntur.

Hoc dicit. Si quis in febribus laborauerit, maxime illi abſceſſus naſcitur. Item dicit. Si quis ex abſceſſu febrierit, rupto illo, ſoluitur febris. Sed hoc quo modo accidit? Cur abſceſſus in articulos & maxillas decūbit? Quia natura humoris ſuperfluitatē in debilem locum iactat, ergo in articulos propter frigiditatem, tum quia mouentur & humidi ſunt. de maxillis ſimiliter. Articulos talos dicit, q calidi ſunt, & humidi, ergo quod in articulos decurrit, in talos iactatur, propter humiditatem & calorem.

Exempli gratia,commiſce ſimul ęs & plumbum,aurum & argentum viuum,& quid quo decurrit? At aurum,argentum viuum,ad æs,plumbum quod illi aptum eſt. Itaq; & humores,alii ad ſimilia decurrunt,alii ad debilia. Si vero fuerit abſceſſus,& inde febris,rupto illo ſoluitur febris,quia diximus ęgritudine ęgritudinem ſolui,& iudicari. ergo qui in febre abſceſſum experiuntur, per illum ipſis ſoluitur febris. His vero qui per abſceſſum febriunt, eo rupto ſoluitur febris.

APHORIS. XXXI

QVibus cōualeſcentibus a quauis ægritudine pars aliqua corporis labore vexatur,iis eam in partem abſcenditur.

Hic conatur oſtēdere, Si quis remanſerint reliquiæ humoris, non perfecte ſanātur,ſed adhuc male laborant,& male comedunt Continuo enim ad opus ſuū reuerti vult hoc quod remanſit,& quotidie augeť. Et quia natura ipſum iactauit, vt diximus,in locū debilem,continuo abſeſſus oboritur.

APHORIS. XXXII.

QVin & ſi prius quam ægrotaſſent,parte aliqua ſui corporis perdoluerint, eodem morbus decumbit.

Hoc eſt,quod docet, Si ante morbum fuerit dolor,& poſtmodum illuc iactatus fuerit humor,malum,quia augmentatur in loco humor,& quicquid ſuperflui habuerit natura,illuc proiicit.

APHORIS. XXXIII.

SI a febre detento, nullo tumore faucium ſtrangulatio ſubito accidit,letale eſt.

Vt hoc dicat, videamus quot ſint orificia,quæ

talē ſtrangulationē faciant. Certe tria, vnū quod dicit̄ œſophagus, qđ trahit cibū & potū, quod os vētriculi dicit̄, vnde totum corpus nutrit̄. Aliud dicitur ſpūs naturalis. Tertiū vero p ſpinæ medullam ad cerebrū pergit. Videamus vnūquodq; eorū quē ſitum habeat. Aſpera arteria ſubtilior eſt œſophago. Vnde qui ſubtilem habent vocē, aſperam arteriam ſubtilem habent, quare aliqui oua integra gluttiunt, quia inter aſperam arteriā, & œſophagū mēbrana eſt quę aperit & claudit. Sed qđ ex his mortis periculū adfert? Nimirum aſpera arteria & non œſophagus. Nam ſi non comedit homo per triduū viuit. at ſi vna hora non habet inſpirationē & reſpirationem aeris, eadē hora reddit ſpiritū. Et quomodo poſſumus cognoſcere iſtā ſtrangulationem? Quando tumor non fuerit in ceruice, neq; in faucibus, ſed neq; immiſſo digito tumorē inuenis, & ſubito facta fuerit ſtrangulatio, tunc crede factum eſſe tumorem in aſpera arteria, & mortē ſequuturā, eademq; hora ſtrangulatum, quando inſpirationem & reſpirationem aeris non habuerit.

APHORIS. XXXIIII.

SI febricitanti collum peruertitur, vt vix deuorare poſsit, ſine vlio tumore, mortiferum eſt.

Notandum œſophagū & aſperam arteriā muſculos in ſe habere, intus & foris, quia in ceruice, vt diximus, ſex habemus ſpondylos, & eo ordine poſiti ſunt, vt deſeruiant naturæ. Si vero vltra naturā aliquis eorum exuberauerit, tunc aut intro recipit̄, aut ſurſum, aut in dexteram, aut in læuam, quia natura ſic poſuit collum, vt ſiue ſurſum, ſiue deorſum, ſiue

in dexterâ,ſiue in lęuam circunferať. Quando aũt circunferri non potuerit,ſine colli tumore, tunc ſiue ſurſum,ſiue deorſum muſculi pergant, proprijs nominibus faciunt morbos,j deſt ſi foras petierint, lordoſin,ſi itro cyrtoſin. Et quia ſuperius diximus aſperam arteriam & œſophagum muſculos habere intus & foris,tale quidem accidit naturę in iſtis, quale accidit loculo, per quem ſi trahas corrigiam à foris,totum claudis. Nam in ipſo etiam tanquam vertebre ſubiunguntur. Ergo ſiue ſurſum aſcendat vertebra,ſiue inferius,ſiue in dextram,ſiue in ſiniſtram,ſtrangulat. Vnde mors ſequitur.

APHORIS. XXXV.

SVdores febricitãti ſi cœperint in critico die tertio,quinto,ſeptimo,nono, vndecimo,quartodecimo,decimoſeptimo, vigeſimoprimo,& tregeſimoprimo,hi morbos iudicãt,ſi aliter euenerint mortẽ ſignificãt vel dolores,vel lõgas ægritudines,vel recidiuas.

Quoniam docuit nos Hippocrates in ſuperioribus,aphoriſmis,ęgritudines quo modo debeamus cognoſcere,neceſſe habuit nũc iudicationẽ earum dicere. Quia vero quadrifariá diuidunť, in acutam, peracutam,mediam longam, ſciẽdum de acutis & quæ acutis ſubiunguně Hippocratẽ diſputare. Quęras, cur à tertio die incipiat,& non à primo vel ſecundo. Secundum Philoſophiã talis eſt ratio. quia primus & ſecundus numerari non poſſunt, tertius vero,numerus eſt,in quo inueniať par & impar. Secundum medicinam vero huius rei hęc eſt ratio. Tertio die omnes typicæ ægritudines, agnoſcunť vt eſt tertiana,quæ ſi primo die cõmouetur, & habuerit diem interpolatum,& tertio die cõmota fue-

rit,ſignificat tertianam. Sic & quotidiana quotidie demonſtratur. Quartana vero quæ vno die cōmouet, & duos dies interpolatos habet, ſignificat quo modo vnum tempus finitur, alterum initium habet Rurſus, Quare ſudores iſti per impares dies boni ſunt, & paribus mali aliquando & mortales? Nimirum, quia iſta ratio in aſtrologia continetur. Attamen particulatim dicimus, quia ſicut deus impari numero gaudet, ſic & natura. Sed ſciendum eſt, in iſto aphoriſmo, vbi dicitur tertius dies, illic inueniri ſcriptum, & quartum, & vbi ſeptimus, illic ſextū. Iterum. Quare quartus dies non nominatur, & ſextus? Dicimus, ſcritporem hic peccaſſe. dum enim inueniſſet tres & quinq;, & ſeptem, non dixit quatuor. quartus enim dies hic non eſt. Aliud vero, Quia quartus & ſextus non prædicunt. Sępe enim tertius quintum indicat, quintus ſeptimū, ſeptimus nonum, nonus vndecimum, vndecimus decimum quartum, & ſic ſe prænuntiant. Nā ſi fuerint aliqua ſigna tertio die, ideſt, aut parui ſudores, aut alia ſigna quinto die adueniente iudicatur ęgritudo. Eodem modo ſe ſubſequuntur dies critici.

APHORIS. XXXVI.

SVdores frigidi ſi cum febre acuta accidunt, mortem ſignificant.

Quęſtio nobis oritur, Si regula eſt dialecticorū, duo contraria, in vno tempore, in vno ſubiecto eſſe non poſſe, quomodo dicit, Hippocrates, acutam febrem quæ eſt calida, frigidos ſudores emittere? Domnus, Pelops, Lycus, & Rufus philoſophi locum hunc relinquunt, quanquam dixerint frigidum ſudorem a natura iam ceu alienum expelli. Galenus autē cui plane acquieſco, dicit febrem aliunde non

eſſe,q̃ aut ex habitudine corporis putrida, aut ex ſpiritu,aut humiditate,vt ſunt humores. Febris ergo iſta ex pituitoſo fit humore,qui dum motū agit in putredinem, febrem facit. Si parum putruerit, acutam facit febrem,ſi amplius,in frigiditatem conuertitur. Accipe in exemplum cadauer, quod dum proiicitur non calet nec fœtet dum modice putre factum fuerit, calet & fœtet. ſic itaq; & pituita. Ergo quamuis febris faciat ſudorem,tamen ex frigida materia eſt. Mortem vero quare facit? Quia pituita partem corporis tenet,vt in apoplexia caput occupat,& mortem infert. quanto magis quando totam habitudinem corporis tenuerit,mortem inducet?

APHORIS. XXXVII.

SI cum mitiore febre,longitudinem morbi indicant.

Hoc de ſuperiore ſudore ſcribit, quem maxime i lypiria febre dicit fieri,quę ex glutinoſo eſt,&ideo non citius ſudor euenit ipſis. Ergo tum prædicit lõgiorem fore ægritudinem.

APHPRIS. XXXVIII

ET quã parte corporis ſudor eſt,ibi morbum eſſe ſignificatur.

Nam ſi fuerit in pectore ſudor illic ſignificat,eſſe morbum. Sic & i quocunq; alio membro. Sudor autem aut vniuerſalis fit,aut particulatis. Vniuerſalis fit duobus modis,vno,quia eſt abundans materia,altero, quia non eſt virtus valida. Particularis item fit trifariam,primum,ſi eſt abundãs aliqua materia,deinde, ſi eſt ibi virtus debilis. Tertio, quia locus qui ſuſcipit,patitur. ſicut & nunc Hippocrates dicit, in quocunq; loco ſudor fuerit,illic morbum oſtendit.

APHORIS. XXXIX.

ET qua parte corporis frigor aut calor eſt ibi morbus eſt.

Deſideratur hic commentarium.

APHORIS. XL.

VBi in toto corpore mutatio fit, & modo corpus frigeſcit, modo caleſcit. aut calorẽ alium ab alio recipit, longitudo morbi ſignificatur.

Item hic.

APHORIS. XLI

SI per ſomnum ſudoris copia ſine cauſa manifeſta euenit, vſus cibi plenioris ſignificatur. Sed ſi non per cibũ id accidit, inanitione corpus egere ſignificatur.

Sudor aut ex repletiõe, aut ex inanitione fit. Ex repletione, aut cibi, aut humoris. Id nunc dicit, Si per ſomnũ aliquis ſudet, ſignum eſt, multum cibũ accepiſſe. Sed cauſam inſpiciamus. Dicimus ergo hominem qñ laborat, ſudare, eoq; magis quando virtutes operantur, exprimũt ſudorem. Si quis aũt abſtineat, & ſic ſudet, abundantiam ſignificat materiei. Ideo inanirionem dixit poſtulare corpus.

APHORIS. XLII.

SVdor multus, modo frigidus, modo calidus, aſſiduę, fluens, frigidus magis, calidus minus, morbum ſignificat.

Frigidus ſudor ex pituita eſt, & ideo longiorem ſignificat ægritudinem, propter ipſum humorem qui tarde extenuatur, calidus ex bilioſo eſt, ideoq; minorem ægritudinem ſignificat, eo quod celerius

finitur. Sed frigidum & calidum generaliter de ſudore dixit, quia aliter ſudor non fit, niſi aut frigidus ſit aut calidus.

APHORIS. XLIII.

QVæcunq; non intermittentes die tertii vehementiores reddũtur, magis periculoſę exiſtunt. ſed ſi quouis modo intermittunt, ſecuritatem ineſſe ſignificatur.

Præſenti ſermone oſtendit Hippocrates, ſi tertio die febris non minuit, periculoſam fore quia quã maxime typicę omnes in tertio die cognoſcuntur. Diaria vno die cognoſcit, in quo finẽ & initiũ habet. Si enim nõ finierit ipſo die, & ſequẽte maneat, tũc cognoſcit eſſe quotidiana. Tertio die maxime cognoſcitur tertiana, & quartana quarto die manifeſtatur, quo plus quoq; febriunt. Sed hæ omnes ſi tertio die non minuuntur, periculoſæ fiunt. Et vt quartanas, tertianas, quotidianas, difficiliores eſſe cognoſcas, accipe mihi in exemplum hominem facientem iter caballo miliaria centum, & ſi voluerit duobus diebus id facere iter, fatigat caballũ. Si vero vno die fecerit quinquaginta, & alio die pauſauerit, tertio die validius iterat alia quinquaginta. Sic natura ſe habet ĩ iſtis febribus, quę die intermiſſo, aut irermiſsis aliquot pauſauerint, tũc & natura qeſcit, & ægrũ nutrire magis poteſt, vt validior fiat & virtutes non deficiant. Vñ tertiana ꝓlixior & ſine periculo eſt. Quartana quoq; quãuis ex natura ſit mala, tñ quia duos dies interpolatos habet, quo amplius protrahitur, eo magis ſine periculo eſt.

APHORIS. XLIIII.

QVos febres lõgę exercẽt, iis vel abſceſſus in articulo, vel labores decũbunt.

Hoc eſt, Si in febribus tumor apparuerit, tunc oſtenditur ægritudinem abſceſſu finituram.

APHORIS. XLV.

QVibus aut abſceſſus in articulos, aut dolores decumbunt ex febribus lõgis, iicib o pleniore vtuntur.

Si quis inquid, febriens tumorem & dolorem articulorum patiatur, ſignum eſt, multo eum cibo vti & cruditas humoris nutritur, quę decurrit ad articulos & dolorem facit, ſicut oleum in marmore decurrit, & vbi inuenerit concauitatem, retinet ſe, ſic & hic crudi humores in articulis detinentur. Vnde podagricos & articularios arcemus à cibis.

APHORIS. XLVI.

SI rigor accidit per febrem non intermittentem, ægro iam debili, letale eſt.

Explicat ſigna quibus poſsit medicus prędicere vitã aut mortem. Quęras, cur quũ ſæpe videamus rigorem & in quotidiana, & in tertiana, non moriũtur ægri? Sed intelligas, Si febri ſuperuenerit rigor, & debilis fuerit ęger, tunc mortale eſt. Nam bilioſus humor iam vitalia penetrauit & occidit.

APHORIS. XLVII.

EXcreationes in febribus non interpellatis liuidæ, aut cruentę, aut fœtidę. aut bilioſę, omnes ſunt malę, ſed ſi bene excernuntur, ſalutares ſunt. Deiectiones etiam & vrinæ iuuant, quę comode exeunt. At ſi nihil commode per ea loca excernitur malo eſt.

Excreationes dicens, ſaliuam decurrere ſignificat. Nam aliud eſt excreatio, aliud tuſsis, aliud non excreare, & non tuſsire. Ergo ſi in febribus excreationes

tiones liuidæ fuerint,aut cruentæ,aut fœtidæ, aut bilioſæ,malum eſt. Quia vena aut corrumpitur,aut deſudat,aut vlceratur. Si rumpitur, & deſcendit in concauitates humor,& multo tẽpore illic detinet, occidit locũ,& mortem infert,multis modis. In primis,quia ex ipſo ſanguine nutritur corpus. Deinde, quia occidit locũ. Tertio,quia mortificat ægrotum. Liuidum ſignificat,ꝙ extra vas fit,cruentum,quod vena dirupta fit,odor grauis,ſignũ eſt, quia multo tempore locum putrefecit. Et ideo mortem operat. Nam quando vena rumpitur,nõ eiicitur,ſed in loco detinetur. Deiectiones & vrinas,ſignificat,excrementa ſecundum ſe facere, quia naturalis calor interius copioſior eſt,& ipſe locum putrefacit. ſicut & in æſtate carnes putreſcunt. Nam ſi tenes citrum in manibus diutius, quod antea bene olebat, ipſum poſtmodum fœtet. Ergo ſi extra naturam immutatum fuerit,tunc male eſt.quia infectionem habitudinis ſignificat.

APHORIS. XLVIII.

IN febribus non interpellatis ſi partes exteriores inalgeſcunt, interiores vruntur & & ſitiunt,letale eſt.

Interrogare poſſis Hippocratem cur hoc dicat, dum ſæpius vidimus in typicis febribus frigorem eſſe,ſitim, & ardorem,attamẽ nõ fuit mortale neqꝫ malum. Sed aliud ante acceſſionem,aliud poſt acceſſionem Hippocrates dicit fieri, quod ei opponeretur ſi ignoraſſet aut quotidianam aut tertianam. Nunc ergo regulariter loquitur,inquiẽs,& ſi antea fuerit febris & debilitas,iſtaqꝫ ſuperuenerint, malũ eſt,quod ſignum ſit mortis. quia in vitali loco adhuc natura luctat cũ humoribus,& naturalis calor

per locum patientem decurrit,& dum natura quæ rit liberare,ipſa potius occidit ægrotum, quam liberet. Frigidæ ideo ſunt partes exteriores,quia dere relinquit calor ſuperficiem,& interius(vt diximus) refugit. Et tale quidem tunc patitur corpus in iſtis quale Conſtantinopolis, cuius ciues concurrentes ad palatium quotidie, vbi ſenſerint domum ardere,currunt cum ſitulis vt liberent domum. Quum ergo ceſſaris incendium, abeunt, & rurſus augeri permittunt. Sic & natura vult liberare, ſed potius occidit quam liberet.

APHORIS. XLIX.

IN febre nõ interpellata ſi labrum,aut oculus, aut ſupercilium, aut naſus peruertitur, ſi viſus, ſi auditus defecerit, ægro iam debili,quicquid ex his accidit, mors in propinquo eſt.

Quãuis ipſa ſigna in ꝓgnoſticis latius declarata ſint, tamen ad hunc locũ quantum pertinet dicemus. Quæſtio aũt optima ſuccurrit,Quũ labrum dicat conuulſionẽ pati,ſæpius videmus in paralyſi labium torqueri & alia,non tamen mors ſequit. Quo modo ergo dicit nunc mortale eſſe? Sed regulam nũc tene,Si minuitur febris,aut debilis fuerit, & labiũ torqueatur,aũt oculus,vel alia ſigna fiant,principium patitur,vnde hæc effecta procedunt.

APHORIS. L.

QVibus in febre non interpellata difficultas ſpirandi cum delirio accidit,letale eſt.

Quæras & hic forſan,quid delirium ad ſpirandi difficultatem, dum in diuerſo corporis loco fiant,

Multi hic multa ſenſerunt,alia Pelops, alia Lycus Sed exponens Galenus iſtum locum, anatomicam hic reddit rationem,inquiens,Prouida natura tres muſculos deſcendentes fecit à dextro iugulo, ad dextram coxam,& alios tres à ſiniſtro iugulo ad ſiniſtram coxam,& duo qui in orbem circumeunt, circuli modo mittuntur,quorum alii aperiunt, alii claudunt,vt naturalem miniſtrent motum vel ſpiritum,nerui à cerebro procedunt, & communionem cum muſculis habent, & intexunt carnes. In his autem alienatio ſignificat iam muſculos a tumore præfocatos, & cerebrum eis compati. Et dũ duo principia,id eſt,cor & cerebrum patiuntur,quę erit ſpes vitæ.

APHORIS. LI.

Per febres abſceſſus,niſi primis ſoluat iudicatiõibus,morbi longitudinẽ indicat.

Si quis febricitans abſceſſum habuerit ante criticũ diem,ſignũ eſt,virtutem eſſe validã,quæ illũ expellit. Si eruperit,& à prima criſi nõ receſſerit ęgritudo,abundantiã ſignificat humoris,& longã ęgritudinem,quia tanta fuit copia humoris,vt abſceſſum moueret,quum ægritudo permaneret.

APHORIS. LII.

Qvibus in febribus, aut in aliis morbis oculi uoluntate illachrymant, nullum eſt malum. Sed quibus nolentibus, periculoſius eſt.

Hic ex lachrymis Hippocrates ſumit indicium, quæ duobus accidunt modis,aut volẽtibus,aut inuitis. Cũ volũtate, vt ſi quis viſitãs hominem fingat ſibi dolorem,vt plangat ſponte, vel ſi affectus corde lachrymas emittat, & iſtud malum non eſt,

quod voluntate accidit. Quibus autem inuitis fiũt, ſignificant cerebrum eſſe infectum aliquando, & ideo malum eſt.

APHORIS. LIII.

Quibus lentore dentes opplentur, iis febres incidunt vehementes.

Cupit Hippocrates per omnia doctum eſſe medicum, & tenere illum ſigna, quibus valeat mortiferarum ægritudinum euentum prædicere, tum earum quæ ſint tempore breui finiendæ, aut quæ longi temporis habeant productionem. Ergo omnis cognitio habebitur tribus modis, aut enim ſignis comprehendemus, aut cauſa cognoſcemus, aut interrogationibus apprehendemus. Signis, veluti his quæ ab Hippocrate dicũtur. Cauſa autem, veluti ſi aliqua præcedente, ſatis manifeſta, ſigna conſideremus. Interrogationibus vero, vt puta dũ ingreſſus fuerit medicus & inuenerit aliquẽ laborantem febre. Querit ergo. Nihil tibi ſentitur in ore aut amarũ aut dulce? Reſpondet æger. Non, ſed potius inſtar ſaponis aliquid ſentio. Tũc cõſiderat medicus glutinoſum humorem eſſe interius, qui facit lentorẽ in dentibus. ac tale quid naturæ accidit in his, veluti ſi quis nouiter cædat ligna e ſyluis, & apponat illis ignẽ, & dũ hæc ligna faciat fumũ, habet humectationẽ, vbi cõſumpta fuerit humectatio, velociter flãma efficit, & tñ fuliginem in ſuperficie relinquit. Sic itaq; & natura ex glutinoſo humore facit febrẽ, & ex ipſo humore quaſi fumũ in cerebro noſtro emittit, vnde & dẽtes noſtri inficiunt. quia in extremitate cerebri poſiti ſunt. & dum iſtud inuenerit medicus, tũc prædicit vehemẽtiorem & periculoſiorem febrem adhuc fore.

APHORIS. LIIII.

Qvibus tuſſes aridæ plurimæ & modicæ irritantur per ardores,ii non admodum ſiti afficiuntur.

Quæſtio nobis occurrit. Cur Hippocrates dicat. In febribus vrentibus tuſſientem non ſitire. Videamus in quibus locis naſcit̃ tuſſis, & in quibus ſitis. Itaq; ſitis duobus naſcitur locis, aut in pulmonibus,aut in ſtomacho. Quæ in ſtomacho,potu temperatur. Quæ in pulmonibus,potu incitatur. Febriẽtes vero homines ideo tuſſiunt, quia anhelant,& dum quærunt trahere aerẽ,tũc frigor nimius ingredit̃,& facit tuſſiculã, & ex ipſo aere tẽperatur ſitis. Non q aer ſitim tẽperet,ſed q ipſa ſiccitas quę tuſſim facit,tẽperat ſitim,quæ eſt in aſpera arteria, & in pulmonibus,quo nõ ingredit̃ potus,ſed aer. Illã vero ſitim quæ naſcit̃ in ſtomacho, potus tẽperat, quia fit ex acerbatione hepatis vel ventris, quo ingreditur potus,qui ſitim tẽperat,idemq; ſitim facit. Quoties enim in pulmonibus tuſſis fuerit, & bibãt ægri,extenduntur viſcera,& opprimitur aſpera arteria,& aer qui ingredi debebat non ingreditur,& plus excitatur tuſſis & ſitis. Item quæras. Quare dicit plurimę & modicæ tuſſiculæ? Plurimę,eo quod aſſiduæ ſint. Modicæ,quia ex faucibus ſunt, & non ex altitudine corporis.

APHORIS. LV.

Ex inguine febris,niſi diaria ſit,mala eſt.

Inguinum febris,aut ex qualitate eſt, aut ex humoribus, quoties putredo cum humoribus ad inguen deſcẽderit,quia loca ſunt ſubtilia & delicata. Mala ideo eſt huiuſmodi febris,quia tribus modis læditur natura,vno,quod fluxus ſit humoris,alio,

quod locus debilis, tertio, quod febris. Diarias autẽ febres dixit, quæ ſunt, aut ex percuſſu, aut ex uentoſitate, quæ inter diarias numerantur.

APHORIS. LVI.

FEbricitanti ſi ſudor accidit, febre non intermittente, malo eſt. Morbus enim prorogatʳ, pluſq; humiditatis i eſſe ſignificatur.

Febris principaliter tribus modis accidit, aut ex humoribus putridis, aut ex putredine, aut ex ventoſitate. Nũc ergo de humoribus loquitʳ, inquiens. Quod ſi ſit ex putredine humorem, febris, & ſuperueniat ſudor, febriſq; nõ iudicetur, ſignum eſt, craſſos humores in altitudine remanſiſſe, & tenues ad ſuperficiem expulſos. Vnde prædicet medicus longiorem, adhuc & periculoſiorem fore febrem. Item ſi fuerit ex putrida materia, & ſuperuenerit ſudor, & non imminuerit febrẽ, adhuc longior erit ipſa. Nam ſudor iudicationes ægritudinum moliri ſolet. Quia vero non iudicatur, per ſudorem, ſignificat abundantem eſſe materiam.

APHORIS. LVII.

QVi conuulſione, aut diſtentione tenetʳ, ſi accidit febris, morbum leuat.

Quum ſit conuulſio particularis, diſtentio vniuerſalis, quare illam prius poſuit? Nimirum, quia conuulſio genus eſt, diſtentio ſpecies. Conuulſio memoriam turbat & obumbrat, ſic vt reliqua membra motum aliquem non habeant, & diſtentio diuiditur in opiſthotonum & emproſthotonum, quæ accidunt conuulſioni. Neceſſe igitur fuit maius, primum explicari. Cæterum dictum eſt ſæpius, conuulſionem aut ex inanitione fieri, aut ex repletione, diſtentionem vero, quoties extenſum, vel incur

uatum, totum rigidum corpus eſt. Nunc autem ſicut diſtentio, conuulſio ex repletione fit. Generalis ergo affectus, generali indiget auxilio, quod eſt febris. Nam ipſe ſuperius docuit, febre ſuperueniente conuulſionem finiri.

APHORIS. LVIII.

Qui ardore tenetur, ſi rigor accidit ſoluitur eo malo.

Videamus quid ſit ardor, aut vnde fiat, aut quid ſit rigor. Ardor quem græci dicunt καύσονα, eſt febris ſine interpolatione, quod apud antiquos incẽdium exponitur. Fit autem ex bilioſo humore, ſed ſanguine vltra modum commixto. Eſt vero peracuta affectio, quæ vſq; ad ſeptem dies durat. Aliquando in ſeptimo die iudicatur. Rigor aliud eſt à frigore, hoc enim ex frigido humore eſt, ille ex bilioſo humore, quoties ad ſuperficiem venerit, & eroſionem moueat. Sed in febri ardente ſi ſuperuenerit rigor, ſoluit illam duobus modis, vno, quia ipſa bilis iam ad ſuperficiem venit & euaporat, alio quod frigus intro ingreditur, vnde calor euaporat.

APHORIS. LIX.

Febres tertianę exquiſitę ſeptenis circuitibus iudicantur, quod longiſſimum ſit.

Quum febrem tertianam exquiſitam dicit, nos intelligimus & non exquiſitã. Sed videamus quot modis cognoſcamus exquiſitã tertianã. Sex, Nempe materia, natura, tempore, regione, copia ciborum, temperie. Hæc omnia exquiſitam denuntiant tertianam, quod ſi aliquid ex his defuerit, iam non eſt exquiſita. Septem vero circuitus veniũt ad quatuordecim dies, quare eſt acuta affectio. Tantum

ergo durat, quantum ardens febris, quę durat ſeptẽ dies, tertiana quoq; ſeptem. Nam ad quartũdecimũ diem ſepties commouetur. Quæras forſan, ſi ardẽs febris ex bile, & tertiana ex bile fit, quare hæc interpellata eſt, illa non? Ideo, quod vna materies ipſius humoris tribus modis ſubſiſtat, aut enim minima eſt, aut media, aut maxima, ſicut billioſus humor. ex mediocri ergo ipſius humoris ſubſtantia, fit tertiana, & peruenit vſq; ad minimum & euaporat, & fit diſſipatio. Vnde eſt dies interpolatus, & alia die remouetur. Ardens autem febris ex maxima fit materia, vel ſi vſq; ad medium veniat ad minimum non pertinget. Et propterea non habet interpolationem. Deinde, quia bilis putrefacta ardentem febrem facit, adhuc, quia eſt intra vaſa, non eſt interpolata.

APHORIS. LX.

QVibus per febres aures obſurduerint, iis ſanguis e naribus fuſus, aut aluus perturbata, ſoluit morbum.

Si in febribus ſit auriũ ſurditas, bilis vapor aſcẽdit ad ſuperficiẽ & facit ſurditatẽ. ſi vero ſanguinis ſit fluxus, ſiue ventris, reſoluitur affectus, eo quod ipſa materies decurrat, ex qua fiebat ſurditas.

APHORIS. LXI.

FEbris niſi die critico deſierit, recidiuatio timenda eſt.

Galenus dicit, Sæpius vidi ac cognoui in critico die iudicatam febrem poſtea recidiuaſſe. Item vidi in critico die iudicatam non repetiſſe. quid ergo? Hippocrateſne mentitus eſt? Non. Videamus ergo quare hoc dixerit Galenus, ac talis eſt ratio. Si antea non præceſſerint ſigna concoctionis, ideſt,

aut capitis dolor, aut concoctio vrinarum, aut virtus valida in pulſibus, & adueniente critico die, natura aliquid eiecerit, non iudicat perfecte. nam certat natura & non valet expellere totam ſuperfluitatem, vnde non perfecte iudicat. quando vero ſupradicta ſigna præceſſerint, & in die critico, bona criſis fit, & perfecte iudicatur. Si enim in die critico nõ decreuerit, & ab alio die iudicata fuerit, tũc erit recidiua ęgritudinis.

APHORIS. LXII.

Quibus per febres morbus regius ante ſeptimum diem accidit, letale eſt.

Videamus quid eſt morbus regius, aut vñ fiat aut quare fiat ante ſeptem dies. Icteros græce dicitur cutis defœdata. fit autem ex melancholico humore, quoties exuberauerit aut qualitate, aut quantitate. Qualitate, quum per conſuetudinem habet acceſſus peruios, & per ſe excreuerit. Quãtitate quãdo tumet iecur, & exprimit illum, ſui ſuperfluitate redundãs ita, quia leuior eſt, ſuperna petit. Quæras, cur potius oculos tingat, quàm aliud membrũ. Indubie quatuor modis accidit, vno, quia humoribus opportuni ſunt, vt ab eis cito tangantur, & colorem acquirant, deinde, quia lenes ſunt & delicati tertio, quia ſubtiles & aquoſi, vnde & facilius huiuſmodi humore inficiuntur, quarto, quia cito apparet in ipſis quilibet color. Talis ergo color ante ſeptem dies, malum eſt. quia non natura ſuperfluitatem expulit, ſed quantitas vicit.

APHORIS. LXIII.

Quibus per febres quotidie frigus accidit, quotidie febres ſoluuntur.

Hic quàmaxime de typicis & interpolatis loqui

Quibus in febribus rigores fiunt quotidie, quotidie febres soluunt

tur,quia ſi quotidie rigores erunt,quotidie erit ſolutio,& diminutio caloris. Item ſi rigor aduenerit,ſignũ eſt ad ſuperficiẽ venire humorẽ,& refionẽ excitare,ac minuere febres,quia euaporat materies.

APHORIS. LXIIII.

QVibus per febres morbus regius die ſeptimo,aut nono,aut quartodecimo acciderit,bono eſt,niſi illa dextra obduruerint. Nam ſi hoc ita accidit,non bene eſt.

Nunc laudat morbum regiũ in febribus fieri,quia iam neutra eſt ægritudo, & natura validior eiecit ipſum humorem noxium ad ſuperficiem. vnde fit iudicatio febris.Morbus enim regius(qui & arquatus dicitur) aut ex qualitate fit aut ex quantitate. Ex qualitate fit,quoties abundãs fuerit biliosſus humor,& ſurſum tetenderit, vnde & colores eorum tinguntur . Ex quantitate , fit quoties tumor fuerit in hepate.tumor nanq; exprimit fel illud , iactatq; ad ſuperficiẽ. Vnde ſi ex duritia hepatis arquatus fiat,bonum eſt,quia relaxatio eſt aliqua. Si enim nõ fuerit arquatus,maius malum eſt.

APHORIS. LXV.

IN febribus ſi circa aluum calor vehemens ac dolor viſcerum infeſtat,mal e eſt.

In febribus ſi forte calor vehemens fuerit,aut viſcerum dolor malum ſignum eſt, bilem viciſſe naturam. Veniens enim ad ſtomachum, illic detinetur & excit mordicationem.Et quia ſtomachus vitioſus eſt, compatitur illi cerebrum,vbi eſt principium vitæ,& inde eſt malum totius corporis.

APHORIS. LXVI.

SI in febribus acutis,ventriculi morſus,& viſcerum dolor infeſtarit,malũ eſt.Quod

ſi ſuperuenerit morbus acutus, mortale.

Acutam febrem dicit, vt cauſonem. dum ergo facit morſum birioſa materies veniens ad ſtomachū qui duas membranas haber, neruoſas & carnoſas, in eum inter duas membranas ingreditur ipſa materies, & facit dolorem. & quum ventris & viſcerū dolor malum ſint, nulla ſpes vitæ, ſi acuta febri acuta ſuperuenerit affectio.

APHORIS. LXVII.

IN febribus ſi pauores per ſomnum aut cōuulſiones accidunt, male eſt.

Conſideremus quot modis fiat pauor. Quippe multifariam accidit. Primum euenit iis quibus applicatur gladius, aut quibus ſubito perturbatio aliqua animi oboritur, aliiſq; multis cauſis. Nunc pauorem vapor aliquis excitat, qui aſcendit ad cerebrum. cuius ſubſtantia eſt alba. dū enim tincta fuerit ipſo vapore, & inde læſa, tunc ſenſus hoīs quaſi in alienum ingrediuntur, non cognoſcentes ſe, alienatur mens, & fit pauor, & ideo malum eſt, quia patitur totius corporis principium. conuulſionem ſæpius dixit aut ex repletiōe aut eſt inanitione fieri hic ex repletione fit. & quia nerui à cerebro oriuntur, materia abundans in cerebro facit conſtrictionem ac retractionem neruorum, & fit conuulſio. Quid ergo aliud eſt ꝯuulſio niſi inuoluntarius motus, voluntaria obtinens loca?

APHPRIS. LXVIII.

IN febribus ſpiritus ſubſiſtēs, malo eſt, quoniam conuulſionem ſignificat.

Videndum quot modis ſpiritus ſubſiſtat. Tribus aut ex nimia & acuta febre, aut ex abundante materia, aut ex debilitate virium. Conuulſio vero ex de

bilitate nunc fit. Vnde malum dixit hoc eſſe Hippocrates. Aliquibus enim fit letale.

APHORIS. LXIX.

Qvibus vrinæ craſſe, grumoſæ, & paucæ ſunt non ſine febri, ſi tenues & copioſæ prodierint, proderunt, maxime vero tales exeunt iis qui ſtatim aut breui ſedimen habent.

Abſoluta ergo atq; digeſta ratione temporum & morborum, nunc vrinarum nobis profert rationē. Et quia vrinæ, totius corporis, vel ſanitatis, vel ægritudinis in ſpeculo demonſtrationes ſunt, neceſſario eſt dicendum quid ſit vrina, aut quot modis inſpectio ipſa conſideretur. Vrina eſt colamentum ſanguinis, ex epate veniens ad veſiccam, vt ipſe in initio huius libri docuit. Videntur autem vrinæ tribus modis, aut ſubſtantia, aut colore, aut poſitione. Subſtantia, craſſe an tenues, Colore, rubræ an nigræ, aut aliter coloratæ, Poſitione ſiue ſitu trifariam variat. aut ſurſum vergit, & dicitur ſuperior nebula, & oſtendit initium ægritudinis, aut in medio conſiſtit, & dicitur ſuſpenſum, & oſtendit mediam ægritudinē, aut ventoſitatem totius corporis, aut in fundo matulæ reſidet, & dicitur ſubſidens. quod accidit trifariam, aut ex debilitate virium, aut non præſente materia, quando videlicet humor non contingit loca vrinalia, aut ex nimia cruditate & craſsitudine recidunt vrinę præponderæ. Vnde vrinæ tales non ſunt bonę in initio. Sed omnes vrinæ craſſæ & grumoſæ ex craſſa fiunt materia, tales autem non excernuntur ſine febribus. Quod ſi tenues & copioſæ proderint vrinę, aut per naturam, aut per artem, bonum eſt.

APHORIS. LXX.

QVibus vrina turbulenta, qualis iumentorum eſt, iis dolor capitis vel adeſt, vel aderit.

Quęras hic, Quid ad vrinam capitis dolor? Nimirum, quia cruditas humoris reſidet in ſtomachō & hepar ſecundum conſuetam concoctionem non valet concoquere & miniſtrare nutrimentū. & ſic colamentum ſanguinis ad vrinam ex hepate veni vrina totius corporis ſignificationem oſtendit. bene ergo dixit, quod vrinæ capitis dolorē oſtendat. Nā reſidens cruditas materiei in ſtomacho, ſuo humore cerebrū tangit, & extendit arterias, doloréq; capitis facit. Bene itē dixit, quod capitis dolor vel adeſt, vel aderit. Dum igitur medicus tales vrinas inuenerit, prædicat, quod ſi nō adeſt capitis dolor mox aderit. Iumētorum ideo dixit, quia tales ſunt, quales in equo aut mulo. Et quare tales vrinas excernit equus? Quia craſſa abundat materia, hęc aūt à calore agitata, vrinam turbulentam efficit.

APHORIS. LXXI.

QVibus ſeptimo die iudicatur ad ſalutē, iis vrina quarto die nubeculam habet rubicundam, & reliqua ex ratione

In pręſenti Aphoriſmo docet Hippocrates, ꝙ ſi ſeptimo die iudicari debet ęgritudo, quarto die talia pręcedunt ſigna, hoc eſt, vrina nubeculam habet rubicundam. Galenus tamen, dicit non ſemper id fieri. Conſideremus ergo quando ſemper id fiat, quando non. Sunt enim aliqua ſigna quę ſunt ſemper, ſunt etiam quæ non ſunt ſemper. Supra autem docuit Hippocrates, qđ quartus dies iudicet ſextū,

ſexto vero veniente pręcedunt ſigna ſeptimi, vt eo veniente ſit iudicatio, ſicut & nũc docet. Si quarto die præceſſerint tales vrinæ, & adueniẽte ſexto die fuerit dolor capitis, & virtus valida, ſeptimo die iudicabitur ad ſalutem. Si autem ſexto die adueniente, iſta non acciderint, vel ſi quarto die non fuerint talia ſigna, non iudicabitur affectio ſeptimo die.

APHORIS. LXXII.

Qvibus vrina candida, perlucida emittitur, malo eſt. deliris potiſsimum talis euenit.

Nunc Hippocrates phreniticam vult oſtendere paſsionem. Aliqui autem interpretum dicebant, quod illis viſum eſt, idem eſſe perlucidum & albũ quoniam id quod perlucidum eſt, etiam album eſt. Sed hi conuincuntur ratione. Quia non continuo ſi quid eſt album, idem & perlucidum erit. Verbi gratia, aqua perlucida eſt & alba, lac vero albũ eſt, perlucidum tamẽ non eſt. Sed quo modo tales vrinæ phreniticam oſtendunt paſsionem? Sciendum, quod qualis fuerit materia, talem ſignificat ægritudinis ſpeciem. & vt figulus tale effingit vas quale habuerit lutum, ſic etiam qualis fuerit materia, talem ſignificat vrinã. Hęc ergo vrina ex phlegmatica fit materia. Sanguis, ſandaraches modo coloratam efficit vrinam, cholera, rubram, atra bilis, nigrã Sed phlegmaticus humor ideo talem vrinã efficit quia craſsitudo illa phlegmatica cerebrũ tangens arterias extendit, & ꝯcauitates replẽs phreniticam inducit paſsionẽ. Vnde & in infantibus quammaxime iſtud contingere ſolet. quia dicimus phreniticã paſsionem fieri ex nimia ſiccitate, aut ex nimia humiditate. Si igitur ſanguis nimiũ abundans pu-

truerit inficit vrinã, quæ eſt ipſius ſanguinis cola‑mentũ. & ſic ſandaraches modo coloratam reddit. Cholera vero ideo rubram facit vrinã, quia ex pro creati ſanguinis colore naſcitur. Atra bilis ideo ni‑gram reddit, quia ex fellita corruptione naſcitur.

APHORIS. LXXIII.

Quibus præcordia ſuſpenſa murmurãt, ſi lumborum dolor acceſſerit, iis alui admodum humectantur, niſi flatus erũpat, aut vrinæ copia ꝓdeat, idq; i febribus.

Interrogandus nobis hic Hippocrates, quare di xerit præcordia ſuſpenſa p quod intelligunt tumẽ tia. Sed videamus quid vocet præcordia. Præcordia itaq; hic dicuntur, quæ media cartilago, id eſt dia‑phragma diuidit ab inteſtinis. At quare præcordia dixit, & nõ inteſtina? Certum enim eſt, quod ſpiri‑tus flatulentus in ipſis inteſtinis ſic & inteſtina ex‑tendat, faciatq; tumorem, & ſic dolorem. Culpan‑duſne ergo erit Hippocrates qui præcordia & non inteſtina dixerit. Minime fieri nanq; poteſt, vt ſpiri tus flatulẽtus in vtriſq; ſit, & in præcordiis, & in inte ſtinis. Magis autem excitat dolorem circa lumbos, quia inteſtina extenſa lumbos præmunt, & ſignum eſt, ꝙ ventris erit ſolutio, aut vrinæ copia. Alia item oboritur quæſtio, Si morbus eſt intra inteſtina quomodo per vrinam ægreditur? Reſpondemus, Quia ipſe ſpiritus flatulentus ex ſuperioribus parti‑bus ad veſicã deſcẽdit, & illud qđ tenue eſt p vri‑nã excernit. Et vt breuiter dicã, illud qđ ab hepa‑te trahitur, per vrinam excernitur, illud autẽ quod in ventre remanet per ani meatum educitur. Dein de, à medicis poteſt fieri, vt ea quę i inteſtinis ſunt,

per inuiſibiles cauernas ad veſicā trahantur, quod fit quoties medicamento fuerit excitatus dolor, aut ſi fuerit febris, aut vt ſolēt medici facere, ex arte calida adhibendo præſidia.

APHORIS. LXXIIII.

Quibus ſpes eſt in articulis abſceſſum futurum, liberantur per abſceſſum.

Hoc docet, Si cui fuerit ex ægritudinis vehemētia abſceſſurum in articulos, verbi gratia, in genu, & fuerit abſceſſus factus in talum, liberabitur corpus per abſceſſum. Sic itaq; quoties in arteriis fuerit, ex fluxu humoris, è capite, locus ille per quem eruperit liberat corpus à periculo. quia ſi ſuo loco erupiſſet, in faucibus eſſet abſceſſus.

APHORIS. LXXV.

Vrina craſſa, copioſa & alba effecta, qualis in febribus laborioſis quarto die nō nullis exire incipit, leuat. Sed ſi ſanguis quoque è naribus eruperit, breui admodum leuabitur.

Sæpius diximus quædam eſſe naturalia, quædā non naturalia, & quædam contra naturam. Non naturalia ergo in medio conſtituta ſunt. fieri nanq; poteſt vt albam hanc vrinam febriens excernat, & item ſanus eodem modo. Sed ex vna ne materia fit, an ex multis? Indubie non ex vna. nam de laborioſis febribus dicit, vt eſt Hemitritæus, aut duæ tertianæ, quæ ex cholera & phlegmate fiūt. Vrina ergo alba ex pituita fit, craſſa ex febre, q̄ fit ex bilis abundante materia. Et qū fit? Quarto ſane die, quando perturbatur natura, vt indicet ſeptimū diem. Si aūt ſanguis è naribus eruperit, breui admodum leuabitur ægrotus. quia & hoc ſignum bonum eſt.

Aphoriſ.

APHORIS. LXXVI.

SI ſanguis aut pus effluit per vrinam, exulcerationem aut renum aut veſicæ ſignificat.

In præſenti Aphoriſmo, Hippocrates duo loca nominat, renes, & veſicam, duo item hepar videlicet & penem non nominauit, per quæ omnia vrina miniſtratur. non enim continuo in veſicam deſcendit. & quanuis naturæ datum ſit, vt ex voluntate mingat, tamen ad continendum non ſufficeret virtus. Sed quia vrina colamentum eſt ſanguinis, fertur ab hepate per duos meatus vrinarios (qui græcis dicuntur vreteres) ad renes, itemq; à renibus in veſicam. Veſica enim duas membranas habet, in quarum medio poſitus eſt meatus qui veſicæ miniſtrat. quando ergo in veſica miniſtratur vrina mẽbrana illa interius tenditur & claudit meatum illum detineturq; vrina, at vbi receſſerit extenſio, emittitur vrina. Ideo autem Hippocrates media loca nominauit, vt extrema intelligas. Sed cur ſanguis & pus effluit? Quia ſicut in dyſenteria ſanguis & pus manant, ita & hic. Sanguis ergo ex ruptura fit, pus autem ex exulceratione.

APHORIS. LXXVII.

QVibus cum vrina craſſa carunculæ exiguæ, aut veluti capillamenta exeunt, ex renibus iis excernitur.

Hoc ex duplici fit materia, ex ſanguine videlicet & phlegmate. Nam quædam ſunt animalia quæ ex humoribus fiunt in corpore noſtro, propter loci qualitatem, vt lumbrici, & in arteriis & venis grumi, quia naturalis calor ſanguinem conſtringens facit grumos, Sic etiam in iſtis calor ſuperueniens, ex

phlegmate calculos,& ex ſanguine veluti capillamenta facit in meatibus vrinariis, propter qualitatem loci,quemadmodum figulus ex argilla humida facit figuram aliquã,& ponit ad ignem,& quod ante fuit lutum,lapis efficitur.

APHORIS. LXXVIII.

Qvibus cum vrina craſſa furfurea quædam exeũt,iis veſica ſcabie affecta eſt.

Dicunt hoc & in maraſmo,& in hectica febre ſimiliter fieri,ſed in illis tota corporis habitudo conſumitur,in ſcabie vero veſicæ tantum furfurea quędam ſunt in vrina,quia non ex alio loco poteſt vrina ducere furfures,quam veſica.

APHORIS. LXXIX.

Qvicunq; repente & ſponte ſanguinem mingunt, iis venulam ruptam eſſe in renibus ſignificatur.

Videamus quare in renibus venula rumpatur, & non in veſica. Nimirum, quia venæ quæ in renibus ſunt, tenuiores ſunt iis quæ in veſica,& hæ ſe habent ſecundum loci qualitatem. Quæ enim ſunt in renibus, hoc eſt, quæ vreteres dicuntur, aliquando aperiuntur,aliquãdo clauduntur. Dum ergo clauſæ fuerint & incorrupte, vrinam miniſtrant, dum aperte & corruptæ, ſanguinem. vrina vero quanto tenuior eſt, tanto facilius per locum anguſtum excernitur. Sanguis autem quanto craſsior & glutinoſior eſt tanto difficilius per anguſtum locum egreditur, ſanguis ergo iſte ex renibus fertur, non ex veſica. Aliud autem eſt quod dicit repente, aliud ſponte. Repente enim eſt ſubito ſponte autem ex natura.

APHORIS. LXXX.

Quibus in vrina deſident arenoſa, iis cal culo veſica laborat, vel renes.

Nunc de calculo inſtituit dicere. Sed quia quibuſdam ætatibus eſt in veſica, quibuſdam vero in renibus, videamus quibus ſit in renibus, & quibus in veſica. Sciendum, aliud eſſe patiens aliud agens. patiens eſt materia phlegmatica, in infantibus, agens vero, calor in maioribus. Infantes ergo in veſica habent, quod in renibus venas paruas habeant. Maiores vero in renibus habent, & non in veſica, quod maiores habeant venas. Deinde quia infantes qualitatem paſsiuam habent, actiuam non habent. Iuuenes autem actiuam habent qualitatem, paſsiuam non habent, quia exercentur. Deinde quia fortiores habent venas in renibus, infantes vero in veſica.

APHORIS. LXXXI.

Si quis ſanguinem mingit, & grumos, & guttatim emittit vrinam, ac dolore ad ventrem imum, & pectinem, & femen vexatur, morbis circa veſicam laborat.

In hoc Aphoriſmo oſtendit Hippocrates, quomodo morbus morbum generat, Sciendum vero, ſanguinē duobus modis erumpere, aut ꝓpter abundantiam, aut propter exaſperationem venæ. Nunc propter exaſperationem venæ erumpit. Paulatim autem exiens, grumos facit, grumus autem ſtillicidium vrinæ. Multis vero modis vrinæ ſtillicidium accidit, aut ex debilitate expultricis virtutis, aut ex tumore meatuum, aut ex opilatione craſſæ materiæ, aut ex frigore, aut ex grumis. vñ & nunc fit, quia obturant. Et quia grumus iſte in ſeminalibus

vaſis,ac veſicæ ceruice ſe continet,omnibus ſupra dictis locis dolorem facit. Sed quomodo hoc cognoſcere poterimus? Quando ſanguis aut grumi cum vrina excernuntur.

APHORIS. LXXXII.

SI quis ſanguinem,aut pus,aut ſquamulas mingit,& cum graueolentia in vrina,exulceratio veſicæ ſignificatur.

Vnde cognoſcemus veſicæ eſſe iſtam exulcerationem,& non renum? Duobus ſanè modis, Vno, quia ſanguis,vt ſupra oſtendimus, ex veſica potius quàm ex renibus fluit,Altero,quia graueolētia vrinæ iudicio eſt,non è renibus eſſe illum ſanguinem. ſi enim hoc eēt, emiſſo ſanguine dolor mitior redderetur,Dum ergo hęc duo videris,ſcias ex veſica eſſe potius,quàm ex alio loco.

APHORIS. LXXXIII.

QVibus in vrinaria fiſtula tubercula oriuntur,iis ſuppuratione facta & eruptione,leuatur dolor.

Tumor qui in iſtis fuerit locis ſemper in abſceſſum conuertitur, quia locus per ſe calidus eſt. vnde etiam fit & citius fiat ſaniei eruptio. Non eſt ergo neceſſe calida illic pręſidia adhibere. Quùm autem in fiſtula vrinaria tubercula fuerint, vrina more conſueto non excernitur, facta autem eruptione,continuo leuatur dolor. Inde igitur cognoſcitur talis vrinæ defectus,quòd ſecundum ſuam naturam poſtea excernatur vrina.

APHORIS. LXXXIIII.

MIctio noctu copioſe facta exiguam fore deiectionem ſignificat.

Queſtio hic nobis oboritur, cur, ſi copioſa ſit vrina, exigua ſit deiectio alui? Aut cur dicit, nocte copioſam emitti vrinam? Sciendum, in corpore noſtro quatuor eſſe virtutes naturæ inſeruientes, hæ ſunt aſſumptio, concoctio, nutrimentum & excretio. Prior ergo eſt concoctio nutrimento. Sed ſi quantum aſſumimus, tantum in nutrimentum verteretur, noxium eſſet corpori. Prima ergo concoctio in ventriculo fit. Si autem magna fuerit concoctio, deiectio alui minor erit, & hepati ſubminiſtratur maxima pars nutrimenti, ac plus deſcendit in veſicam quàm in ventrem. quia dictum eſt, vrinam eſſe colamentum ſanguis ex hepate venientis. Si vero minor fuerit concoctio in ventriculo, maxima erit excretio alui & minus miniſtrabitur hepati, quanto autem minus habuerit hepar, tanto minus erit vrinę. Noctem interpretes comparauerunt hyemi, & diem æſtati, propter calorē in hoc maximum in illa minimus. Sic & nunc dicimus calorem naturalem & virtutes operatiuas noctu intus detineri. calor autem naturalis concoctionem vel excretionem ſic celerius facit.

APHORIS. LXXXV.

Qvibus febricitātibus in vrinis ſedimina ſimilæ ſpeciem referentia fiunt, longā ęgritudinem fore ſignificant.

Sedimina ſimile habentia ſpeciem multis modis fiunt, aut ex cruditate humoris, aut ex inflatione quæ corrumpit, aut ex fluxu humorum è capite quem rheumatiſmum dicunt. Hæc autem de quibus hic ſermo eſt, ex craſſo fiunt humore, vnde longam ſignificant ęgritudinem.

APHORIS. LXXXVI.

Qvibus autem billioſa ſedimina ſurſum & urine tenues, acutum morbum ſignificant.

Tales vrinæ ex biſioſa fiunt materia. & quemadmodum humor bilioſus eſt acutus, ſic acutum generat morbum.

APHORIS. LXXXVII.

Qvibus uero inſtabiles vrinæ videntur, his tumor ſolidus in corpore eſt.

Inſtabiles vrinæ tribus modis fiunt, aut ex oppilatione meatuum, aut ex craſſa materia, aut ex virtute debili, quæ non operatur concoctionem. Iſte maxime fiunt ex craſſa materia, & oppilatione meatuum, quia dicitur turbatio, hoc eſt, confuſio humorum. Vnde videntes indocti medici tales vrinas, exiſtimant eſſe quaſi frigidas. dum enim vident, mox relaxationem corporis moliuntur, ideſt, venæ ſectionem.

APHORIS. LXXXVIII.

Qvibus in vrina ſupernatant bullæ, aut vrinæ ſpeciem habent ſaliuæ, phrenitidem oſtendunt, & longam ægritudinem futuram.

Iſtud ex phlegmate accidit in ſpiritum flatulentum reſoluto, cuius qualitas ad cerebrum aſcendens, phrenitidem facit. Longam vero ægritudinē ſignificat, quia craſſa materia, tardius attenuat.

APHORIS. LXXXIX.

Qvibus ſedimen craſſum & multum, his nephriticam & acutam egritudinem ſignificat.

Quibus craſſum & copioſum fuerit ſedimen, nephriticam affectionem ſignificat & acutam ægritudinem, quia quod craſſum eſt infra decurrit, veniens autem ad renes exhalari non poteſt. vnde acutos excitat dolores.

APHORIS. XC.

QVibus nephriticis prædicta ſigna eueniunt, dolores autem acuti circa muſculos ſpinæ fiunt, ſi quidem circa exteriora loca fiunt, abſceſſus magis expecta in interiore parte.

Si ſigna illa fuerint, hoc eſt, craſſum & multum ſedimen, & dolores fiant circa muſculos ſpinæ, idq; loco exteriore, expectato abſceſſum parte interiore. quatuor enim ſunt muſculi, quorum nomina in anatomicis habentur, duo videlicet qui per ſpinam deſcendunt, & corpus dirigunt, duo item qui intus ad inguina veniunt, qui vuluam mulieris continent, & oſſa illa quæ aperiuntur, quum mulieres pariunt. Vnde graues patiuntur dolores. Duo illi qui per ſpinam veniunt, à renibus deſcendunt, & ob hoc dicit, ſi fuerit nephritica affectio, & dolor muſulorum iſtorum, abſceſſum faciunt ex ipſo humore in parte interiore.

APHORIS. XCI.

QVibus pus eſt in articulis, eruptio liberat ab abſceſſu.

Hic oſtendit, Si cui fuerit dolor ac tumor ex ægritudine, & euaſerit ad talia loca, hoc eſt, ad articulos, verbi gratia, in genua, aut

talos, & ibi fuerit facta eruptio, liberatur is locus per abſceſſum: Similiter, quoties in arteriis fuerit tumor ex fluxu humoris è capite, tunc locus is per quem facta fuerit eruptio, per abſceſſum liberatur à periculo. ſi autem non eruperit, in fauces deſcendit.

APHORIS. I.

CO nuulſio a veratro letalis eſt.

Abſoluta quarta particula in qua Hippocrates ęgritudinum nobis cõgnitionẽ dedit, itẽ iſpectionẽ totius corporis vel ægritudinũ, hoc eſt, vrinarũ differentias, nũc trãſit ad quintam particulã, dicens à veratro fieri conuulſionẽ. Sępius ante docuit, cõuulſionẽ aut ex repletione fieri, aut ex inanitione, quomodo nunc dicit ex alia cauſa fieri? Dicimus, ex his duab⁹ cauſis fieri conuulſionem, nec ex aliis. Veratrum autẽ arefacit & deſiccat humorem naturalem, extenuat muſculos, debilitat neruos, & hęc omnia ad inanitionem faciunt. quæ autem erit ſpes vitę, quum à peſtifero pręſidio acciderit peracuta affectio?

APHORIS. II.

COnuulſio a vulnere letalis eſt.

Videamus de quali vulnere dicat, aut quo in loco naſcente. Sciendum de his tantum vulneribus Hippocratem loqui, quę in membris principalibus fiunt. Nam ſi fuerit vulnus in membro principali, vt eſt hepar, aut cerebrum, & fiat cõuulſio, letale eſt, quia ſignificat aut debilem eſſe virtutẽ, aut abundantem in eo membro materiam.

APHORIS. III.

SAnguinis multæ profuſioni, cõuulſio aut ſingultus ſuperueniens, malo eſt.

Sanguis toti corpori nutrimentum miniſtrat, qui

ſi profuſus fuerit, & ex profuſione, aut commixtione, aut inundatione nata fuerit conuulſio, aut ſingultus, quia vtræque hæ affectiones ex inanitione fiunt, malum eſt. quia virtus imminuitur & nutrimentum naturæ non miniſtratur.

APHORIS. IIII.

IMmoderatæ purgationi, conuulſio aut ſingultus ſuperueniens, malum eſt.

Immoderata purgatio eſt, quoties quis multum aſſumit, & multum excernit ac debilitatur, vt ſi quis veratrum acceperit aut aliud ſimile, & ex tali inanitione naſcatur conuulſio, malum eſt, & aliquando mortale. Nam tres ſunt ordines apud Hippocratem, malum, peſſimum, mortale.

APHORIS. V.

SI ebrius quiſquã ſubito obmutuerit, conuulſus emoritur, niſi prehenſus a febre ſit aut quũ ad eam venerit horã qua crapula ſoluitur, facultatem recipiat loquendi

Ebrii dicuntur qui multum vini potando mente alienatur. Vnde & mouere corpus volunt, & pedes agitare, ſed non valent. Vinum enim aſſumptum calidum eſt, quod immodice potum in frigus conuertitur. Si igitur quis ebrius ſubito obmutuerit, malum eſt, quia repletæ ſunt concauitates cerebri, & ſic conuulſio fit, quia patiuntur nerui qui à cerebro procedunt. quum autem patitur principium, quo modo non patietur hoc quod à principio procedit? Febrem vero dicit curare hunc affectum, quia reſoluit ea quæ infrigidata ſunt à nimio vino. & nunc per contrariam curari vult affectionem. Hujuſmodi enim conuulſionem ex frigore ortam, curat febris quæ motu ſuo exitat calorẽ.

Horam dixit, vt conſideret medicus qua hora ſoleat crapula ſolui, vt puta ſeptima hora aut nona. Si ſoluta non fuerit crapula malum eſt, quia ſignificat totam habitudinem, & virtutes naturales eſſe infectas. Si autem loquutus fuerit qua hora ſolita eſt crapula, ſolui non eſt malum.

APHORIS. VI.

Qui a diſtentione prehenduntur, intra quartum diem intereunt. Si tamē hos euaſerint, conualeſcunt.

Superius enim dictum eſt, peracutum morbum intra dies quatuor iudicari. Peracutus enim morbus dicitur, qui quarto die iudicaſ. Si autem quartum diem tranſierit, iam non eſt peracutus, morbus neq; periculum eſt mortis.

APHORIS. VII.

Comitiales quibus antepubertatē accidunt, mutationem recipiunt, quibus anno viceſimoquinto, commoriuntur.

Hoc dicit, ſi acciderit morbus comitialis ante pubertatem, id eſt, ante pubertatis ætatem, aut ante quam ad iuuentam perueniatur, immutationem recipit, quia eſt immutatio temporis, ætatis, & humoris. Si autem vigeſimoquinto anno acciderit, iam non eſt ſpes immutationis.

APIORIS. VIII.

Conuulſioni aut diſtentioni febris acuta ſuperueniens, ſoluit ęgritudinem.

Vtraq; hæ affectiones ex vna fiunt materia. Vniuerſalem vero affectionem vniuerſale curat præſidium, quod eſt febris.

APHORIS. IX.

QVibus coſtales non repurgantur intra quartumdecimum diem, iis in ſuppurationem vertuntur.

In iſto aphoriſmo oſtendit, Si quis coſtali morbo laborauerit, quartodecimo die iudicat. ibi enim criſis ipſius ægritudinis eſt, aut ad vitã, aut ad mortem. Videamus ergo quare tũc iudicatur. Pone, exẽpli cauſa, eſſe materiam tenuẽ, & virtutem calidam veniente quartodecimo die iudicatur ægritudo. Si enim fuerit virtus debilis, & abundans materia, adueniente die quartodecimo certant humores cum virtute. Virtus ergo & natura non valentes expellere humores, in aliam mutant affectionem, ideſt, ex coſtali fit empyema, hoc eſt ſuppuratio thoracis. hæc autem ſuppuratio niſi intra quadrageſimũ diem purgetur, tranſit in phthiſin quæ eſt exulceratio pulmonum, & totius corporis conſumptio.

APHORIS. X.

TAbes maxime fit per ætates, ab anno decimooctauo, ad trigeſimumquintum.

In hac nanq; ętate fit denſitas, quia multum exercitantur, tunc enim exercitiis apti ſunt. Vnde & Romanorum lex hanc ætatem probat, & quos antiqui volebãt ad bellum educere, ab anno decimo octauo aſſumebãt. Nam ante, à quartodecimo vſq; ad decimumoctauum leuioribus quibuſdam exercitiis exercebantur. ab anno autem decimooctauo vſq; ad trigeſimumquintum ad arma mittebantur, à trigeſimoquinto vſq; ad ſexageſimũ, tribuni erãt, à ſexageſimo vero complebant militiam, & accipiebant honoris dignitatem, & rude donabantur, licebatq; illis quod voluiſſent agere. Ab anno igitu

decimooctauo vſq; ad trigeſimumquintum fit maxime tabes, quia qui huius ſunt ętatis, currunt, & iactant ſeſe, & incompoſite comedũt. hæc autem oia attenuant. Tabes vero ſiue phtiſis nihil aliud eſt, quam conſumptio totius corporis, quæ maxime in iſtaætate fit, poſt hanc, non item.

APHORIS. XI.

QVi anginam euaſerint, iis in pulmonem abſceditur, & intra ſeptenos dies intereunt. Si tamen hos dies euaſerint, ſuppurantur.

Angina morbus eſt acutus, & locũ ſubinde mutat, ac fit peracutus. Nam ex faucibus tranſit ad pulmones, vnde facit peripnemoniam, & intra ſeptimũ diem moriunt. aduenientes aũt ignari medici credunt ſanos eſſe, docti vero cognoſcũt quod ad pulmones diſcẽderit angina, & prædicũt ſeptimo die morituros. Sed quomodo cognoſcemus vtrum morientur? Dicimus, id futurũ quando humores vincunt naturã. Vnde aũt cognoſcemus deſcenderit ne angina ad pulmones an non? ex vrinane? Non. Sed cognoſcetur ex loco vicino, ac proprio ſigno, ideſt per pulſum, quia cor vicinum eſt pulmonibus nec vlli membro ſic compatitur vt pulmonibus, & his ex quibus officiũ habent. per pulſum ergo optime cognoſcemus, vtrũ ad pulmones deſcenderit angina an non. Si autem ſeptimus dies tranſierit, e peripneumonia vertitur in ſuppurationem.

APHORIS. XII.

QVi tabe infeſtantur, ſi quod deſpuũt & extuſsiunt grauiter olet in ignem impoſitum, & capilli defluunt, letale eſt.

Vult oſtendere in præſenti aphoriſmo, quomodo cognoſcentes tabem, alicuius vitam vel mortē valeamus prænuntiare, & dat ſigna quibus mortem poſsit medicus prædicere, dicens, Si quod deſpuunt & extuſsiunt grauiter olet in ignem impoſitū, mortale eſt. Quod grauiter olet, ſignificat craſſam eſſe materiam, & multo tempore in loco putre factam. Videamus nunc quare ſputum in ignem impoſitum puteat. Id fit duobus modis, Primum, quod humectatione careat, vnde antea grauē odorem non reddebat, Deinde, quia craſſa calore reſoluta, odorem ſiue bonum, ſiue malū emittunt. Dat & aliud ſignum mortis inquiens. Si capilli defluxerint, mortale eſt. Videamus quot modis in tabe capilli defluant. Tribus nimirum, vno ex debilitate viriū, Deinde, ex diminuta materia, Tertio, quod cerebrum ſimul patiatur. quæ autem erit uitæ ſpes, vbi ipſum principium patitur.

APHORIS. XIII.

Qvibus per tabem capilli defluūt, ii ſuperueniente alui fluxione, moriuntur.

Ponit aliud ſignum de tabe, Si inquiens, capilli defluāt & ſuperuenerit ventris profluuiū, mortale eſt, quia tria principia patiuntur. Cor, quod temperiem non accipit cerebrum, quod ex imbecillitate relinquit capillos, & hepar, ex debilitate virtutis retentiuæ.

APHORIS XIIII.

Qvi ſpumantem ſanguinem deſpuunt, iis de pulmone educitur.

Hepar noſtrum ſanguinem in ſe continet, & totum corpus per venarum meatus ſanguine replet, ſed indiget a corde ſpiritu, vt ſangui-

nem illum magis auget & impleat, cor ergo ſpiri-
tum hepati tranſmittit. Indiget enim ſanguine ab
hepate, vt ab ipſo nutriatur. Et quia cor vitę noſtrę
eſt principium, defertur ab hepate ad pulmonem
ſanguis pulmones, enim ſubtiles ſunt, arteriis ple-
ni, & ſecernunt mundiſsimum ſanguinem & tra-
dunt cordi, vt inde nutriatur, & naturalem conſer-
uet calorem atq; ſpiritum. Illud ergo quod rema-
net i pulmonibus, leue eſt atq; ſubtile. Et ideo ſpu-
moſum exit, propter loci qualitatem.

APHORIS. XV.

**TAbe detentis fluxio alui accidens, le-
talis eſt.**

Si debilē virtutē ſubſequit̄ fluxio alui, quę magis
debilitat, quæ erit vitæ ſpes, dum hoc acciderit?

APHORIS. XVI.

**COſtalis morbus die quartodecimo aut
ſoluitur, aut in ſuppurationem vertitur.
Suppuratio autem quadrageſimo die purga
tur, aut in tabem tranſit.**

In præſenti Aphoriſmo Hippocrates trium ægri
tudinum tempora oſtendit, dicens, Si quis coſta-
li morbo laborauerit, & quartodecimo die non iu
dicetur ęgritudo ſignificat virtutē & humores eſſe
æquales. Et quid facit natura? mutat, acutum mor-
bum in longum, quartodecimo die iam non dici-
tur morbus coſtalis, ſed ſuppuratio. quia ante di-
ctum eſt, morbos acutos die decimoquarto iudica-
ri. Vbi aūt ſuppuratio ad quadrageſimū diem per-
uenerit, ſi valida fuerit virtus, & materies minor, iu
dicatur ęgritudo. Si vero ęquales fuerint, vt Paulo
ſuperius dicebamus, tunc tranſit ſuppuratio in ali-
am ęgritudinē, hoc eſt, tabem. Tabes enim duobus

modis dicitur, aut enim tumor eſt in pulmonibus. aut conſumptio totius corporis, hic autem ex conſumptione dicuntur tabidi.

APHORIS. XVII.

Calida detrimenta hęc infert, iis qui immodice vtuntur, carnis effœminationē, neruorum incontinentiam, mentis torpedinem, ſanguinis profuſionem, animę defectionem, e quibus abolitio ſequitur.

Abſoluta atq; digeſta ratione de ægritudinibus, & de vrinis, nunc quoq; vult Hippocrates quarundam qualitatum rationem oſtendere, quid poſſit calida efficere, quidue frigida. Sed interrogandus eſt hic Hippocrates, qui dixerit, calorē eſſe naturæ amicum. frigus autem inimicum, Nunc ât qua ratione dicit calorem nocere & mortē inferre? Reſpondemus, Hippocratem nunc loqui de calore immodico. Dicit enim, Calidam iis qui immodice vtuntur, carnis effœminationem inferre, eo quod diſſoluat. & reliqua quæ prædicta ſunt omnia īfert, quæ etiam mortem aliquando inferunt.

APHORIS. XVIII.

Frigida conuulſiones, diſtentiones, liuores, rigores febriles.

Nunc de frigida dicit, oſtendens cauſa conuulſiones & diſtentiones inferre, quæ ex eadem materia, præcipue frigida oriuntur. Liuores vero infert frigida, quia quæcunq; a calore relinquuntur, liuida efficiuntur, quale eſt cadauer hominis mortui. Rigores item febriles facit, quia condenſat ſuperficiem, & cohibet calorem

APHORIS. XIX.

Frigida, oſsibus, dentibus, neruis cerebro, medullæ dorſali, inimica eſt calida vero amica eſt.

Conatur oſtendere quibus membris contraria & inimica ſit frigida, dicitque, oſsibus & dentibus aliiſq; membris quæ ſua natura ſunt frigida, frigidam eſſe inimicam. Sed quomodo oſſa quæ inſenſibilia ſunt, habent inimicum? Dicimus, non ſolum ſenſibilia, ſed etiam inſenſibilia habere inimicum, vt eſt lapis qui ab igne corrumpitur, & reliqua eiuſmodi. Hac autem ratione dicit frigidam oſsibus, & neruis, dentibuſq; ac reliquis quæ per ſe frigida ſunt, eſſe inimicũ, quod frigus frigori, augmento eſt. quæ autem nimis augentur ſuperflua fiunt, ſuperflua vero ægritudines gignũ, atq; ideo frigus frigori inimicum dixit. Dentes enim noſtri habent quandam vim inſitam vt ſentiant quæ aſſumunt, adeo vt ſiue calidum ſit, ſiue frigidum quod aſſumitur, ſentiant. & quãuis oſſa ſint, habent tamen intus quiddam ſenſibile, ideoq; inimicam habent frigidam, & ab ea læduntur. Medulla aũt dorſalis, cerebrum, aliamq; membra ſuperius poſita, frigida ſunt ſua natura. quare & ipſa, frigidam habẽt inimicam, propter cauſam videlicet ante dictam. Calidam vero his amicã dixit, quia temperies non fit niſi ex contrariis qualitatibus.

APHORIS. XX.

Qvæ perfrixerint, calefacienda ſunt, exceptis his quæ ſanguinem profundunt.

In præſenti Aphoriſmo docet, quod ea quæ nimis perfrixerunt, calefacienda ſunt. & nunc laudat calorem in his quæ perfrixerunt. Cõſideremus

quid velit. Nam & illos affectus ſupradictos calefaciendos docet, ſi ex frigore acciderint; illos vero qui ſanguinem profundunt, præcipit nō calefaciendos. Nimirum quia in illis ſupra dictis, ſoluitur calore frigus, in his autem quibus ſanguis fluit, calor magis aperit & relaxat.

APHORIS. XXI.

Frigida vlceribus mordax eſt, cutem obdurat, dolorem in ſuppurabilem mouet: liuorem trahit, rigores febriles, cōuulſiones, diſtentiones inuehit.

Frigidam dicit vlceribus eſſe mordacem, quia ſuperficies noſtra neruoſa eſt, & celerius ſentit, ſiue frigus ſiue calorem. Cutem obdurat frigida, quia ſuperficiem conſtipat, & conſtringit. Dolorem inſuppurabilē, ideo facit, quia ſuppuratio ſiue ſanies non fit niſi ex calore & humectatione. Liuorem facit, quia abſente calore liuidum redditur membrū. Rigores febriles, conuulſiones, & diſtentiones ex ipſo frigore fiunt.

APHORIS. XXII.

Nonnunquam per diſtentionem ſine vlcere, iuuene bene corporato, æſtate media frigidæ larga perfuſio reuocat calorem. calor autem mala hæc tollit.

Quale, ideſt, quod nunc facit. Hippocrates? Ante vituperauit frigidam, nunc contra laudat. Sed iſtud magnorum atq; ſapientum eſt, vt poſt laudent, quod ante vituperauerint. quod Hippocrates nunc de frigida facit. loco ſuo illam vituperauit nunc loco ſuo laudat. Sed interrogare Hippocratem libet, cur dicat diſtentionē frigida curari,

quum ex frigore flat. quomodo frigus frigore curabitur? & cur dicit diſtentionẽ ſine vlcere? Sciendum quod ſi fuerit vlcus in loco neruoſo, hoc facit diſtentionem, atq; ob id dicit, per diſtentionem ſine vlcere in iuuene bene corpato & carnoſo, (quia idem calidus eſt, & cito euaporationem patitur) media æſtate (quando videlicet caniculares ſunt dies, & euaporatio facilius fit) frigidæ larga perfuſio reuocat calorem, calor autem diſtentionem curat, & aufert. Quia omnia illa euaporationem faciebant, dum autem calor euaporatur, frigus magis dominatur, quod affectionẽ parit, ſed frigidæ perfuſio meatus cõſtringit & claudit, qui clauſi ægritudinem & calorem adunant, calor vero adunatus affectionẽ tollit. Nam omnis curatio duobus pręcipue modis fit, aut à contrario, aut à ſimili. Sic frigida ſuperfuſa curat frigus, quia frigus calorem conſtringit, calor autem ægritudinem curat.

APHORIS. XXIII.

CAlida, ſuppuratoria vlcerum omnium eſt, excepto vulnere recenti, ſummum ſecuritatis præſtat indicium, cutem mollit & extenuat, dolorem ſedat, rigores & conuulſiones lenit, diſtentiones mitigat, capitis autem grauitatem ſoluit, oſsibus fractis plurimum prodeſt, ſed pręcipue iis quę exuta ſunt eorumque maxime iis quæ vlcera habent capitis, & quæ ab algore vel moriuntur, vel vlcerantur. Nec non repentibus comeſis, ſedi, genitali, vtero, veſicæ, opitulatur. His calida amica & decretoria eſt, frigida inimica atq; interimens.

oſtenderet vult Hippocrates, quid efficiat cali/da,& quibus affectibus amica ſit,dicitq; quod ſuppuratoria eſt. Supra enim dictũ eſt,omne quod putreſit,à calore putrefieri. Excepto vulnere recenti, dicit,quia in tali malũ eſt calidam adhibere,quum enim calor calori addit̃,maior fit putrefactio. Vulneratis recenter,ſi calidã adhibueris, vberius fluet ſanguis. Sed poſtquam ſteterit vulnus & doluerit, calida purgãtur & reparantur. Cutem mollit & extenuat,& aliquando ſine dolore rumpit. Vnde etiã in abſceſsibus calida adhibemus præſidia. Dolorem ſedat,quia calor mediocris mittigat dolorem. Rigores,conuulſiones, & diſtentiones curat, quia contraria contrariis remedio ſunt. Capitis grauitatem ſoluit, quia grauitas capitis ex craſſo humore fit,quem calor reſoluit. oſsibus fractis plurimum prodeſt. Tripliciter autem contingit oſſa frangi. Aliquando enim rumpitur & cutis & os, ſed os nõ exit. Aliquando rumpitur cutis & ſimul os, ac medulla foras erumpit. Vnde ſpes nulla eſt. Aliquando vero non rupta cute,os frangitur. In iſtis ergo fomentationes oportet adhibere. Maxime iis quæ vlcera habent capitis, prodeſt calida ,quod cerebrum frigidum ſit & humidum. Et quę ab algore moriuntur vel vlcerantur curat calida. Item repentia comeſa (quæ grçci herpetes dicunt) curat calida. Aliud vero eſt herpes, & aliud ignis ſacer. Eis ergo quæ vlcerata ſunt iubet Hippocrates admouere calidam, vt magis putrefiant, quia ex millioſo fiunt humore. His autẽ quæ ſine vlceratione ſunt non præcipit adhibere calidam, quia ex calore & humectatione fit eruptio. Sedi, genitali, vtero, & veſicæ opitulatur calida. Sed paulatim adhibenda eſt,quia hæc loca neruoſa ſunt & frigidæ na

turæ, & ob id frigida eſt inimica, calida vero amica, quia calore gaudent & reparantur. Atq; ideo congaudent genitale & vterus calore, quia reparantur. & quo maior fuerit in eis concuſsio caloris, eo magis gaudent, adeo, vt aliquando triſtetur natura, non debilitetur.

APHORIS. XXIIII.

Vſus frigidæ, vbi ſanguis profunditur aut profundetur, attamen non qua effluit, ſed iuxta iniicienda eſt. Quin etiam vbi inflammationes ſunt, vel inflammina, ad rubrum, cruentumue tendentia, ſanguine recenti. Nam veteribus quidem nigredinem affert. Ignem etiam ſacrum non exulceratum, iuuat, exulceratum, lædit.

Si cui Sanguis è naribus fluant, illi frigidā aquā in nares immittamus, & ſi forſan non ſiſtatur ſanguis iterum illi frigidam in faciem aut caput immittam. Sed timeo ne ad cerebrum perueniat, & lædat potius quàm iuuet. quidnam ergo faciendum? Cōſiderabo locum vnde fluxus eſt, hoc eſt, ſi è dextra nare fluāt, hepati adhibebo frigidam aquam. Si vero è ſiniſtra, ſpleni ſimilter adhibebo. Sed illud conſiderandum eſt, ne forſitan tumor ſit, & lædat potius quam iuuet. Et ſi ruborem fecerit in facie, ſuperfuſa frigida, deſinit rubor, vbi ſanguis effuſus fuerit. in vulnere vero nigro contraria eſt frigida. Ignem ſacrum (quem eryſipelas dicunt) non exulceratū iuuat. plus enim ſanguinis habet quàm choleræ, ſed vlceratum lædit, quia plus habet cholerę quàm ſanguinis. Et dum frigidam ſuperfundis, cohibes calorem, & celeriter putreſcit.

APHORIS. XXV.

FRigida qualis nix, aut cryſtallus pectori inimica eſt, tuſſes mouet & ſanguinẽ, & deſtillationem. Tumores articulorũ & dolores ſine vlcere, atq; etiam podagricos dolores, & cõuulſa, aqua frigida large affuſa, magna ex parte leuat, ſoluit dolorẽ & extenuat. Torpor enim mediocris dolorem mitigat.

Ponit hic Hippocrates niuis & cryſtalli comparationem cum frigida. Conſideremus ergo quid ſit nix, quid cryſtallus & quomodo fiant. Nix eſt aer in pluuiam reſolutus, gracilium ventorum frigore, ſuperiora aeris perflantium conſtrictus. Cryſtallus gẽma eſt lucidiſsima, quę fit ex glacie multis annis in montibus concreta, hoc eſt, quũ viginti aut triginta annos congelata eſt vim liquoris amittit, vnde frigidiſsima eſt. Hanc ergo Hippocrates in exemplũ ſumpſit. Dicitq;, Si quis frigidam potauerit, vt ſolet nonnulli niuem comedere, inimica & cõtraria eſt, præcipue pectori, quod ſua natura frigidum eſt, & hæc facit in eo qui eam biberit, tuſſes ſanguinem & deſtillationem. Sed quomodo ſanguinẽ mouet frigida, quum multo magis conſtringere debeat? Nimirum quia tuſsis nimia venam rumpit. Item nimium frigus ex compreſsione deſtillationem generat, que ex frigore ferè ſolet oriri. Tumores articulorum & dolores ſine vlcere, & podagrici dolores, & conuulſiones, ſi frigidam large ſuperfuderis, curantur, cuius rei ratio iam ſupra dicta eſt. Si enim affectiones ſint è frigido humore adueniens feruor euaporationem caloris facit, frigida vero conſtringit & cohibet calorem; calor craſsitudinem ſoluit

& extenuat. Item frigida ſuperfuſa torporem quendam facit, torpor dolorem mitigat.

APHORIS. XXVI.

Aqua quæ cito caleſcit, & cito frigeſcit, leuiſsima eſt, quam oportet bibere eos qui noctu admodum ſitiunt. & ſi ſuperdormierint, bono eſt.

Nunc Hippocrates de virtutibus aquarum agit. Sunt autem multę aquarum differentiæ, quædam enim ſunt marinę, quædam ſulphuræ, aliæ nitroſæ aliæ albæ. Sunt item puteales. Aliæ præterea ſunt aquarũ differentiæ, alię enim ſunt lucidæ, aliæ turbulentæ, alię item leues, aliæ graues. Sic nunc dicit Hippocrates, Si alicui ſitiẽti volueris dare aquã, coques duas aquas, & quæ celerius calefacta fuerit, celerius item frigefacta, ea detur, leuior eſt. & quando dabis nocte, ſi ſuperdormierit is qui bibit, optimum eſt. quia calor ad vitalia confugit, & nihil aquæ frigus lædit.

APHORIS. I.

Menſes dicuntur ſuffitu aromatorũ. quæ ſæpe ad alios vſus reciperẽtur, niſi caput tentarent.

Abſoluta atq; digeſta particula quinta, neceſſarium eſt ad ſextam trãſire. In quinta particula docuit nos Hippocrates, differentias vrinarũ & veratri. Item qualitates calidæ & frigidę. Nunc migrans ad ſextam particulã, de muliebribus affectibus vult tractare. Sunt tamen nonnulli, qui dixerunt Hippocrates non eſſe hunc ſextũ librum, ſed adiectum ab alio quopiã, propterea ꝙ in hoc libro dicat ex mulſo cognoſci vtrum mulier grauida ſit an non. Sed quare hoc dixerit Hippocrates, ratio infra reddetur. Qui autem hoc dicunt, conuincuntur per Galenum, qui dixit librum hunc ſeptem habere particulas, neq; plures, neq; pauciores, Itẽ hæc de mulierum affectibus particula, Hippocratis eſt. quia conueniebat eũ etiam de mulieribus aliquid tradere, de quibus nullus tam apte tractaſſet quàm Hippocrates hic tractauit. Manifeſtum eſt ergo hũc ſextum librum Hippocratis eſſe. Sed videamus cur dicat menſes ſuffitu aromatum duci, dicamuſque quid ſint menſtrua. Nihil ſanè aliud quàm conſueta mulierum purgatio, quæ inuenit prouida natura, quia mulieres nimia putredine aubundant. mẽſtrua autẽ abundantis materię ſunt purgatio. Sunt autem quædam venæ quę ab hepate ad matricem deſcendunt, deferentes menſtrualem ſanguinem, quæ aliquando ex craſſa viſcoſaq; materia aut ex

tumore occluduntur, & menſtrua retinentur. Sed quæ ſint iſta aromata, aut quomodo iubeat fieri, nunc doceamus. Aromata ſunt, ſpica iudica, cardamomum, calamus aromaticis, ſtyrax. ex quibus iubet fieri trochiſcos, & mitti in vas fictile, in quo ſint carbones, cuius orificium vuluæ orificio apponatur, ne vapor foras exeat, ſed intus permaneat. Aromata enim calida ſunt, & conſtipata relaxant, craſſa extenuant. & conſtricta aperiunt, ac menſtrua prouocant. & ideo vtilia ſunt omnia aromata, ſed capitis grauedinē faciunt, quia calor ſemper ſuperiora petit.

APHORIS. II.

Mulier prægans ſanguine miſſo ex vena, abortum facit, & magis, ſi fœtus auctior eſt.

Hoc docet, dũ in vtero habet mulier ex ſanguine menſtruali nutrit in vtero infans, & ſi ſubtractũ fuerit id ex quo nutritur, hoc eſt, ſanguis quomodo non abortũ facit mulier? Maxime vero ſi fœtus auctior fuerit, qui magis indiget nutrimento.

APHORIS. III.

Mulieri grauidæ capi ab aliquo morbo acuto, letale eſt.

Mulier multis modis propter acutã ęgritudinem abortit. Primum, quia nutrimentũ infanti non miniſtratur. Deinde, quia ſæpius exagitatur mulier. Tertio, quia duas res ſimul ferre nõ poteſt, infantem videlicet, & acutam ægritudinem. Nam vtrunq; debilitat.

APHORIS. IIII.

Mulieri ſanguinē euomenti, ſi menſtrua erumpunt, ſolutio accidit.

Si cui mulieri ſanguis è ſuperiore parte manauerit, ideſt, vomitum, & menſtrua ſubſecuta fuerint, deriuatio fit a loco ſuperiore ad inferiorem, per mēſtruorum fluxum.

APHORIS. V.

MVlieri menſtruis deficientibus, ſi ſanguis e naribus fluxit bono eſt.

Mulieres ſingulis menſibus menſtrualem habēt purgationem. Si autem non euenerint menſtrua, & ſanguis è naribus manauerit, bono eſt, quia quãuis ſecundū naturam per menſtrua videlicet non euacuetur ſanguis, euacuatur tamen per nares.

APHORIS. VI.

MVlieri prægnāti ſi aluus nimiū fluxit, periculum faciendi abortum imminet.

Multis modis abortit mulier prægnans ſi cucurrerit plurimum. Primū, quia matrix & inteſtina ſitu ſuo vicina ſunt & ſibi inuicem compatiuntur. Deinde, quia debilitas concutit fœtum. Tertio ex ipſo loco, quia leuatio concuſsionem facit.

APHORIS. VII.

MVlieri quam vitia vteri infeſtant, aut que difficulter parit, ſi ſternutamentū ſuperuenit, bono eſt.

Videamus quot ſint vitia vteri, & de quib⁹ Hippocrates hic loquatur. Multa nanq; ſunt vteri vitia, aut è fluxu ſanguinis, aut ex tumore, aut ex ſpiritu flatulento. Nunc Hippocrates de illo loquitur vitio quo vterus ex ſpiritu flatulēto dolet, & ad ſtomachum trahitur. Tunc ergo ſi aut per artem, aut per ſe ſternutatio accidat, reſoluit dolorem, duabus de cauſis. Primum, quia motus calorem ex-

citat, calor relaxat. Deinde, quia exagitatio reſpreſsionem facit. Quare autem ad facilitatem partus bona eſt ſternutatio? Exemplo hoc diſcas & ſimilitudine. Sit arbor poma ferens, ſi illius ſummas partes concuſſeris, decident poma. Sic etiam & vterus, cuius nerui originem habent à cerebro, neruoſus eſt, vnde etiam infantem continet, ſi autem concutiatur, emittit id quod continet, id eſt, infantem.

APHORIS. VIII.

SI mulieri menſes decolores nec ſemper eodem tempore proueniunt, purgatione opus eſſe ſignificatur.

Conſideremus quid ſint menſtrua, aut quare per ſingulos menſes hæc purgatio fiat, aut quando ſecundum naturam. Menſtrua ſunt purgatio totius corporis muliebris. Prouida enim natura hęc inuenit, quia mulier ſuperfluis humoribus plena eſt, & niſi menſtrua fluerent, muleres ſanę non eſſent. Vnde dicitur, Mulieres vnde gaudent, inde triſtantur, & vnde triſtant̃ inde gaudẽt. Itaq; p ſingulos menſes triſtantur, quod eſt vtile earũ naturę, & inde etiam gaudent, quia pulchræ fiunt. Triſtantur etiam ſi menſtrua nõ fluant, hoc eſt, ſi nulla eis fuerit humiditas. Quemadmodũ tinctor acceptos rudes pannos, frigida aqua candidos facit, & qui ante arentes horrebant, bene loti nitent. Aliquæ mulieres ſingulis triginta diebus purgantur, & durat earum purgatio dies ſeptem. Aliquæ vero ſingulis viginti diebus, quarum purgatio quatuor diebus durat. Non aũt eodem modo omnes, quædam enim, vt dictum eſt, citius, quędam vero tardius. Sed ad quotum vſq; ętatis annum purgatur? Aliæ

vſq; ad annum quadrageſimum quintum, aliæ vſq; ad quadrageſimum. Sed redeamus ad inſtitutum negotium, & inquiramus vnde cognoſcetur menſes eſſe decolores. Faciam ſupponi linteolum nouum in quo ſuſcipiatur ſanguis menſtrualis, & poſt diluens aqua ſiccabo, & videbo vtrum ex bile ſit tinctum, aut melancholia, aut phlegmate, & ex quo videro infici menſtrua, congruentem dabo humorē & purgabo ſecundum rationem. Si vero non adhibuero purgans medicamentum, quoties non fluxerint menſes conſuetis diebus, venam incidam.

APHORIS. IX.

SI mulieri vtero graui mām æ ſubito extenuantur & areſcunt, abortus ſequitur.

Dum mulier in vtero habet, vena quę egreditur ab hepate & concaua vocatur, diuiditur in duas partes, vna ad mamillas fert ſanguinem, qui ꝓpter loci poſitionem in lac mutatur, altera ad vterū. Nam antea non nutritur lacte infans dum adhuc in vtero eſt, vt dū natus fuerit, habeat vnde ſuſtenteť. Et tale quid patiť in iſtis natura, quale paterfamilias dū vult egredi ciuitatem, prius ſibi cibū tranſmittit, vt dum egreſſus fuerit habeat vnde viuat. Sic & natura partem ſanguinis tranſmittit ad mamillas, & partem ad vterum. & quod mamillæ areſcunt ac extenuantur, ſignificat eſſe indigentiam nutrimenti infantis, qui indigentiā non ferens, ſe voluendo rumpit membranas, quibus in vtero continetur, & ſibi ad natiuitatem viam parat ac foras exit.

APHORIS. X.

MVlieri grauidæ, geminis, ſi altera mamma extenuetur, alterum, emittit. & ſi dextra mamma extenuata eſt, marem

ſi ſiniſtra,fœminam amittit.

Si altera mamilla extenuetur, hoc eſt, vtraq; ſignificat,quod geminos fert in vtero.& quę harum mamillarum prima extenuata fuerit. ex ea parte amittitur infans mortuus,ideſt, ſi dextera,maſculū amittit mortuum. fœminam parit.quia maſculus in dextera iacet parte, fœmina in ſiniſtra. Si vero extenuetur ſiniſtra,fœminam amittet mortuam, & marem pariet.

APHORIS. XI.

SI mulier non prægnans,nō puerpera, habet lac,menſtrua eius defecerunt.

Superius docuimus, venam eam quæ ab hepate egreditur,in duas diuidi partes. Nunc videamus quomodo ſanguis in mamillas veniens,in lac cōuertitur. Sciēdum,quod immutatur ſanguis propter loci qualitatem vel poſitionem. ſicut & nunc in mamillis lac fit,quæ eodem modo ſe habent vt ſpongia.& quemadmodum ſpongiæ habent cauernas,ſic & mamillæ tenues habent venas, quæ ſanguinem recipiunt. & quia candidæ ſunt & craſſæ mutatur ſanguis in lac. verum quum ſine conceptu lac fit in mamillis,ſignificatur, ꝙ propter aliquam operationem,pars ſanguinis quæ ad vterum deferebatur,ad mamillas dirigitur.

APHORIS. XII.

QVibus mulieribus ſanguis ī vbera colligitur,inſaniam indicat.

Hoc docet, Si alicui mulieri ſanguis in mamillis fuerit, & non valuerit illud in lac immutare,qualitas ipſius aſcendit ad cerebrum, & infert inſaniam,hoc eſt,mentis alienationem.

APHORIS. XIII.

SI noſſe libuerit an mulier grauida ſit, mulſum ei bibendum dato, quum itura cubitum eſt. Poſt ſi venter torquetur grauida eſt, ſin minus, non eſt.

Multi, vt ſupra diximus, per hunc aphoriſmum decepti, dixerunt non eſſe Hippocratis hanc ſextā particulam, ſed ab alio quopiā adiectam, propterea quod Hippocrates cuiuſq; naturam per interiora rimatus ſit, hic autem contra morem ſuum, adfert extrinſec⁹ petita medicamēta, quū p mulſum aliquid probandum indicat. Nos vero hanc ſextam particulam Hippocratis eſſe aſſerimus, quia ab ipſius ſtilo non diſcrepat, & habet promptiſsime diſtinctā aphoriſmorū ſeriem. Ergo inter ſeptem particulas, hæc quoq; collocanda eſt. Sed reuertamur ad rem, & videam⁹ quare iubeat mulſum dare mulieri dormituræ &c. Sciendum itaq; vterum & inteſtina vicina & finitima eſſe. Mulſum autem bilem excitat, bilis vero ſpiritum flatulentum ſoluit. & quia, vt diximus, inteſtina, & collum vteri, atq; veſicæ finitima ſunt, ſi in vtero habet mulier, mulſum præmet meatus. ſpiritus ergo flatulentus egredi non poterit qui faciet vt venter torqueatur. Si vero in vtero non habuerit mulier, ſpiritus ille egredietur.

APHPRIS. XIIII.

MVlier ſi marem gerit rubicunda eſt, ſi fœminam, pallet.

Bene rubicunda eſt, quæ marem vtero fert, quia magis calidus eſt mas, quam fœmina.

APHORIS. XV.

SI mulieris prægnantis vterum ignis facer infeſtat, letale eſt.

Ignis ſacer acuti morbi ſpecies eſt,qui ſi mulieri in vtero habenti acciderit,mortē infert. quia duas res natura ferre non poteſt,morbum videlicet acutum,& infantem.

APHORIS. XVI.

QVæ præter naturam tenues vterum gerunt,abortum faciunt, priuſquam fœtus augeſcat.

Mulieres præter naturam tenues vterum habent marcidum & flaccidum,adeo,vt vteri latera lateribus pene coniungantur. Vnde fit,vt fœtus vbi iam auctior redditur ab vtero anguſto quodammodo quaſi exprimatur,& ſic abortire videntur.

APHORIS. XVII.

QVæ præter naturam craſſę conciperæ nequeunt,iis vteri os abomento comprimitur. Itaq; impleri donec extenuentur,non poſſunt.

Hoc dicit in præſenti aphoriſmo, quod quæ nimis craſſæ ſunt,nō poſſunt ꝯcipere,præ nimia craſſitudine,quia obturatū & omento cōpreſſum eſt ſecundū orificiū vteri,(duo enim ſunt orificia)& nō pertingit ſemen ad locum competentem,aut ſi forte pertingat,præ nimia craſsitudine expellitur.

APHORIS. XVIII.

MVlieres quę mediocriter corpulentæ, abortum faciunt, ſecundo menſe aut tertio,ſine cauſa manifeſta,iis acetabula vteri plena mucoris ſunt,ita ne fœtum cōtinere poſsint,ſed prę ſuo pondere pręrūpat elabaturq; partus neceſſe eſt.

Hoc docet in præſenti aphoriſmo Hippocrates, Si ſecũdo vel tertio menſe mulier abortiat ſine cau ſa manifeſta, hoc eſt, caſu qui ſolet euenire, acetabula vteri plena mucoris ſunt, ex craſsitudine & pondere humoris. Nam acetabula ex illa ſunt venã quę ab hepate ad vterum deſcendit, illa enim in multas diuiditur, quæ ad vterum perneniunt, & ſunt circa infantem intentæ. Vnde mulier dum pa rit tribus modis patitur dolorem, vno quia iſtæ venæ rumpunt, deindę, quia oſſa illa aperiuntur, tertio, quia cum vi deſcendit fœtus. Nam conceptus hoc modo fit. Conuenit ſemen viri in vluuam mulieris, ex quo & mundiſsimo ſanguine menſtruo, ꝑ purgationem fit quidam globus in vtero. Sed quid prius in vtero formatur? Dicimus, quod venæ & arteriæ. Sed quomodo? Si venæ ab hepate habẽt ori ginem, & arteriæ à corde, dum non eſt principium, quomodo id erit, quod a principio procedit? Reſpondemus, primum hoc curare naturam, vt poſsit miniſtrare nutrimẽtum per totum corpus, prius ergo fit per quod miniſtratur alimentũ, quam id cui miniſtratur. Pone, exempli cauſa eſſe patremfamilias qui habet hortum in loco arido, qui cogitat & perpendit ſecum locum eſſe aridum, & quod in eo adueniente æſtate non poterit naſci holus. quid ergo facit? pone eſſe foueam ante hortum vñ aquam diducet per fiſtulas, ſed prius aquam colligit fouea in vnũ, qua collecta dirigit eam per fiſtulas ad hortũ. Sic & natura prius format venas & arterias, poſt hepar & cor, vt dum hæc facta fuerint, habeat per quod miniſtret nutrimentum toti corpori. Recte ergo poſuit Hippocrates tres mulierum differentias, quum dicit præter naturam tenues concipere quidẽ, ſed abortire, pręter naturã craſſas nullo modo

concipere

concipere,& per hoc non abortire,mediocriter aũt corpulentas concipere, & non abortire niſi acetabula vteri plena muchoris fiant.

APHORIS. XIX.

SI vterius in coxa poſitus ſuppuratur, linimentum recipiat neceſſe eſt. Fœtus qui mares ſunt,parte vteri dextra cõtinentur,qui fœminæ,magis ſiniſtra.

Vterus in coxa poſitus ſi aut intus,aut foris ſuppuretur,ne fœtus,ſi forte habuerit moueat,thimiama ei adhibebis,cũ lentiſco,aut aliquo ſimili. Multis aũt de cauſis mares in dextera parte iacent, Primũ quia virtus ibi maior eſt,deinde quia calor fortior. Sed quæras quomodo calor in dextra eſt, quũ cor in ſiniſtra iaceat? Reſpondemus licet in ſiniſtra iaceat cor,calorem tamen tam dextræ, quàm ſiniſtræ miniſtrat. Dextra enim dupliciter calida eſt,primo,ab hepate,deinde à corde. Ideo maſculi in dextra,fœminæ autem in ſiniſtra iacent.

APHORIS XX.

SI ſecunda procidit,ſternutatorio appoſito nares & os apprehendimus.

Nunc procidentiam, præfocationem appellans, præcipit, vt quoties ſecunda procideriit, ſternutamẽta naribus iniicias,& claudas os & nares,vt quaſione pſa cerebrum attingens,celeriter poſſit extenſitas im reprimere.

APHORIS. XXI.

MVlieri in vtero habenti, tenaſmus innatus abortire facit.

Tenaſmus innatus dicitur laxitudo. inteſtini, alii vocant conatum. fit vero ex accido hu

more. nemo autem ignorat inteſtinum & vterum vicina eſſe. & propter inteſtinorum hanc eleuationem, ſæpe abortit mulier habens in vtero, patiendo hanc affectionem.

APHORIS. XXII.

SI menſtrua ſiſtere placeat, cucurbiculam grandem appones ad mammas.

Aliud eſt reuulſio, allud deriuatio. Reuulſio eſt quoties e dextra ad ſiniſtram trahitur ſanguis. Deriuatio quoties ex ſuperioribus ad inferiora, aut cõtra. Nunc quoq; deriuationem fieri iubet. & quoties fuerit fluxus menſtruorum vltra modum, ad mammas præcipit poni cucurbitas, id eſt, ventoſas, vt poſsit ſanguis ex inferiorib' ad ſuperiora trahi. Nam ſcimus mamillas cum vtero habere quãdam communionem.

APHORIS. XXIII.

QVæ vterum gerunt, iis vulua ſe comprimit, & orificium clauditur.

Notum eſt quo modo ſita ſit matrix. duo enim habet orificia, vnum interius, alterum exterius, quod ingreditur viri veretrum. Nam in illud interius non ingreditur, ſed matrix trahis ad ſe ſemen, quemadmodum ventoſa. matrix autem poſt tam firmiter clauditur, vt dum in vtero habet mulier non concumbat cum ipſa vir. orificium ergo vuluæ tribus de cauſis clauditur. Primo, vt non ingrediatur ventus & corrumpat infantem. Secundo vt non diſcendat fœtus, ante tempus. Tertio, vt ſanguis menſtrualis in loco detineatur, vt dum enixa fuerit, habeat natura pondus quo deponat infantem. Nam ſi decurrant menſtrua, non habet vnde nutriatur infans, & diſcuſſus moritur. Tres

enim ſunt membranæ, quibus detinetur in vtero infans libratim per vmbilicũ pendẽs. Prima ſubter infantem ἀμφιβεβλημένον, ſecunda ἐπιφυκός, tertia ὑποχώρειον dicitur.

APHORIS. XXIIII.

Mulier grauidæ ſi lac effluit e mammis fœtum imbecillum eſſe ſignificatat ſi mammæ ſint firmæ ac ſolidę, fœtum eſſe validiorem ſignificatur.

Bene dicit imbecillum fœtum. Nam propter nimiam lactis emiſsionem debilitatur, qui dum effluxerit ſanguis, non habet vnde nutriatur. Si autem firmæ ac ſolidæ fuerint mammę, ſignificatur, quod ad matricem ſecundum naturam defertur ſanguis. Vnde nutritur fœtus, & mamillæ ſunt ſecundum naturam duæ.

APHORIS. XXV.

Quæ abortum facturæ ſunt, iis mãmæ extenuantur.

Si mulieris vbera attenuentur, ſignificatur abortum fore. quia indigentia ſanguinis in illis eſt, ex ſanguine autem nutritur fœtus in vtero, quo deficiente, fœtus per abortum eiicitur.

APHORIS. XXVI.

SI mammæ denuo dureſcant, dolor in mãmis fatigabit, aut in coxis, aut in oculis, aut ingenibus. Itaq; non facit abortũ.

Hoc dicit, ſi mammæ extenuatæ denuo dureſcant, vbera dolent propter communionẽ venarũ oculi vero propter affinitatem neruorum. & non abortit mulier, quia quãto duriores fuerint mammæ, tanto arctius os matricis, de quo ante diximus

clauditur,& fœtum continet vſq; ad tempus.

APHORIS. XXVII.

QVibus os vteri durum eſt,iis compreſſum id eſſe neceſſe eſt.

Hoc eſt quod ſupra diximus. Quia quanto durius eſt vteri os,tanto magis concluditur, & ſimiliter prodeſt.

APHORIS. XXVIII.

QVæ vterũ gerentes, a febribus capiunt valdeq; extenuantur ſine cauſa manifeſta,hę difficulter pariunt, & cum periculo, aut abortum facientes periclitantur.

Mulieres in vtero habentes, ſi à febre acuta corripiuntur,aut periculoſæ pariunt,aut abortiũt. Vno enim patiente,alius ſimul patitur. Totum enim corpus patitur propter febrem, patietur & matrix quæ ex ſe cauſam non habuit, patiente autem matrice, cum periculo aut pariunt,aut abortiunt.

APHORIS. XXIX.

SI profluuio muliebri conuulſio aut animæ defectio ſuperuenit,male eſt.

Hoc dicit, Si fuerit ſanguis menſtrualis ſecundũ naturã,totius corporis purgatio eſt, ſi vero præter naturã fuerit conuulſionẽ facit,aut animæ defectionem.Conuulſio enim hoc loco eſt inanitione fit.

APHORIS. XXX.

SI menſtrua immodice fiunt, morbi accidunt, & ſi non fiunt, morbi matricarii accidunt.

Alio atq; alio modo dicit ex menſtruis fieri ægritudines,ſi immodice fluxerint,& ſi non fluxerint. Nã ſi immodice fiant. erũt ęgritudines,quia multũ

debilitatur corpus. Si aūt non fluxerint, ex matrice ſignificat fore ęgritudinē, cuius venæ clauſæ ſunt, aut ex craſſa materia, aūt ex tumore acetabulorum quæ faciunt redundare ſanguinem menſtrualem per totum corpus, ex quo gignuntur ægritudines.

APHORIS. XXXI.

VTeri aut recti inteſtini inflammatione, vrinæ ſtillicidium accidit.

Sciendum, collum matricis, & collum veſicæ, & rectū inteſtinū ſibi inuicē vicina eſſe. Inflāmata ergo matrice, vel recto inteſtino collū veſicæ anguſtū redditur, & vrina more conſueto nō ægreditur. Quid vero aliud eſt vrinæ ſtillicidiū, quàm anguſtia veſicę, ex qua fit vt hō guttatim mittigat?

APHORIS. XXXII.

REnibus purulentis vrinæ ſtillicidium accidit.

Hic ex proprietate & qualitate loci patientis, accidit ſtillicidium vrinæ.

PAHORIS. XXXIII.

IEcoris inflammatione ſingultus ſequit.

Singultum diximus duobus modis fieri, aut ex repletione, aut ex inanitione, nunc ex inanitione fit. Inflammato enim iecore, inflatio atq; ſuperfluitas ad ſuperiorem partem redundat.

APHORIS. XXXIIII.

EIs quę corruptę ſunt mamillę ſiccę fiunt.

Commentarium hic deſideratur. Et aphoriſmum hunc alii libri non habent.

APHORIS. XXXV.

SI mulier non cōcipit, & ſcire placet an concipere poſsit, veſte obuolutam ſuf-

ſies,infra.Nam ſi odor tranſmitti per corpus ad os & nares videbitur, nō eſſe ſua culpa ſte rilem cognoſces.

Antiquis temporibus nullus procedebat ad altare,niſi ex leuitico genere aut regio. Cuius rei phi loſophi & rationales medici hanc tradunt rationē vt ſi mulier potuiſſet concipere & vir genera,coniugio iungerent. Si vero cōiuncti matrimonio non poſſent liberos procreare,volētes cognoſcere vtrū viri culpa eſſet tam mulieris faciebant tres trochiſcos ex aromatibus,cooperientes mulierem, fortiter conſtrictam in loco, & incendentes trochiſcos infra ſuffiebant,vt odor per corpus tranſmitteretur ad nares. Et ſi confitebatur mulier ꝙ in os aut nares perueniret odor,duæ res ſignificabant, vna, qđ non haberet in vtero, altera quod non ſua culpa, ſed viri eſſet ſterilis. Nā ſi matricis culpa fuiſſet,aut pręfocatę à tumore,aut ab humore oppreſſæ,odor ſuperiores partes pertingere non potuiſſet. Et tunc viro adhibenda eſt cura,non mulieri.

APHORIS. XXXVI.

SI mulieri grauidæ mēſtruę purgationes erumpunt, fieri non poteſt vt fœtus bene valeat.

Si mulieri dum in vtero habet, menſtruæ purgationes erumpunt, ſignificatur fœtum debilem, atq; languidum eſſe. Nam ſanguis menſtruus fœtus eſt alimentum.

APHORIS. XXXVII.

SI mulieri menſtruæ purgationes nō prodeūt,nec horror aut febris ſuꝑuenit,& faſtidia accidunt,grauidam eſſe arbitrare.

Vult oſtendere Hippocrates, quibus ſignis poſ-ſimus cognoſcere mulierem eſſe grauidam, dicitq́, Si ſine horrore & febre fuerit mulier, & menſtrua non proderint, grauida eſt. Febris enim ex conce-ptu ſedatur. Faſtidia vero nunc vocat appetitum malum. Nam aliquæ mulieres, in initio conceptus, appetitum malignũ habent adeo, vt etiam terram comedant. Sed vnde hoc fit? Nimirum quia in ini-tio recentis ipſius ſanguinis qualitas repreſſa inſici tur, & fit acida, ac titillat, & appetitum excitat, poſt vero vbi creuerit fœtus, ad nutrimentum deſcen-dit, vnde & faſtidium patiuntur grauidæ.

APHORIS. XXXVIII.

Mulieres quę præhumidos habent vte-ros, concipere nequeunt. quæ etiã fri-gidos ſpiſſoſq́ habent nõ concipiunt, fœtus enim extinguit. Necnõ ſicci & admodum ca-lidi concipere non poſſunt, genitale enim ſe men corrumpitur ob inopiam alimenti quæ autem ex vtriſq́, modice tẽperatos obtinent vteros, hæ valent fœcunditate.

In præſenti aphoriſmo triplicem mulierum diſ-ferentiam cupiens declarare Hippocrates, dicit, Mulieres præhumidcs & frigidos ſpiſſoſq́ haben-tes vteros, non concipiunt, donec extenuentur. quia ex nimia craſsitudine non retinet ſemen, ſed expellitur. Itẽ quę ſiccos & calidos habuerint vte-ros, non concipiunt. quia humidum ſemen acceptũ à ſiccitate vteri conſumitur. He vero quæ ſecun-dum mediocritatem vel æqualitatem temperatos habuerint vteros, illæ ꝯcipiunt. quia nihil eſt quod conceptui repugnent.

APHORIS. XXXIX.

QVęcunq; in pubertate incumbere meditanť,barbeſcũt,& quicunq; in pubertate ſuccũbere meditanť,nõ barbeſcũt

Nouit naturæ ſagaciſsimus inſpector Hippocrates, quod mulier quum pubeſcit, ſi fœmineo non moueatur appetitu,ſed magis maſculino,hoc eſt,ſi nõ cupiat ſuccumbere vt mulier, ſed magis incumbere vt vir,ſine dubio inde barbeſcit.Maſculus aũt quum pubeſcit,ſi maſculino non moueatur appetitur ſed magis fœmineo,hoc eſt,ſi non cupiat incũbere,vt vir,ſed magis ſuccumbere, vt mulier, ſine dubio inde non barbeſcit,

APHORIS. XL.

MVlier ambidextra non fit.

Multi authores hic multa ſenſerunt.Galenus dicit Amazones dextram mamillam incidere aut exurere ſolitas,vt plurimo alimento ad manũ vicinã veniẽte,maior ei ineſſet virtus, quæ alio qui debilis erat.Ambidextra ergo non inueniť mulier,hoc eſt,tantum valens ſiniſtra manu,quantum dextra.Quod tamen aliquando viris contingit,qui calidi ſunt,mulieres autem frigidæ ſunt.

APHORIS. XLI.

PAri modo vel maribus euenit, aut enim ob corporis laxitatem difflatur euaſcitq; ſpiritus ne ſemen genitali tranſmitti poſsit, aut ob ſpiſſitudinem humor foras non decedit, aut ob frigiditatem foueri non patitur, vt ad eum colligatur locum, aut ob nimium calorem hoc idem accidit.

Abſoluto ſermone de mulieribus,neceſſe ſoit ad

viros migrare. Sed quia de triplici mulierũ qualitate latius explicatum eſt, nũc quoq; de virili ſemine videamus, & quid hic locus cõtineat diſcutiamus. Dicit enim in viris ſimiliter euenire, vt in mulieribus, aut ex nimia quãtitate ac ſpiſsitude, aut nimia corporis laxitate ſemine vuluæ iniecto, nõ cõcipiat mulier qui vero mediocriter temperato ſunt corpore, hi poſſunt generare. Duæ aũt ſuperiores virorũ ſpecies non generant, aut propter corporis laxitatem, quia tenue ſemen foras euaporatur ac euaneſcit, & non miſcetur ſemini muliebri, aut propter ſpiſsitudinem humoris, quia non quantum oportet foras decedit, aut propter frigus quod ex nimia tenuitate efficit, vt ſemen non eiiciatur & congregetur in profundo matricis, aut propter ſpiſsitudinem humoris & vaporis qui efficit ſemẽ aquoſum & nimis tenue, & non concipit ex eo mulier.

APHORIS. XLII.

Viri ſemen aquæ iniectum ſi ſupernatat, aquoſum & nimis tenue eſt, nec concipit ex eo mulier.

Antiquis tpibus, vt ſupra diximus, certiſsimo iudicio oñdebant medici, vtrũ viri culpa an mulieris eſſet ſterilitas in ↄiugio. Sed qa de mulieribus illic dictũ eſt, dicendũ hic eſt de viris. Conſiderabit ergo medicus vtrũ ante ſuſceperit filios, an non. Et ſi ante ſuſceperit, aut ex vxore, aut concubina, erit culpã mulieris, ſi vero ante nõ ſuſceperit, mittatur ſemen ipſius in aquã, & ſi ſupernatauerit, aquoſum & tenue eſt, nec aptũ conceptui. Nõ enim concipit ex ſemine mulier, niſi fuerit mediocriter ſpiſſum, & craſſum, vt ſuperius de mulieribus dictũ eſt. Sed hoc quod ſpiſſum nõ eſt, craſſum & ſpiſſum redde-

tur, donec ad mediocritatem redigatur.

APHORIS. XLIII.

LAc febricitanti dari, aut caput dolenti, malum eſt, & quibus pręcordia ſuſpenſa murmurant, & iis qui ſitibundi ſunt. nocet etiam quibus per febres acutas bilioſę deiectiones prodeunt, & quibus ſanguinis multi facta deiectio eſt.

Videamus quod qualitates in ſe contineat lac, & vtrum de omni lacte loquatur Hippocrates, Sciédum, quod lac in ſe tres habet qualitates. eſt enim calidum humidũ & frigidũ. Sed, quomodo poteſt fieri, vt duo contraria in vno eodemq; corpore reperiantur? Dicimus, id fieri potentia, non actu. Diuerſis enim tẽporibus diuerſæ qualitates mutatur. Nam butyrum calidũ eſt. vnde in cõſtipatione thoracis quammaxime pleuriticis ad maturandũ atq; purgandum rehumatiſmum offerimus. Caſeus frigidus eſt, Serũ humidum. ergo in diuerſis ſunt hæ qualitates, non in eodem. Et lac dum mulgetur calidum eſt, dum aũt conſtiterit, frigidum efficitur, & grumos facit. vnde etiam aceſcit in ſtomacho bibẽtium Hoc ergo dicit Hippocrates, Lac quod multum habet butyri malũ eſt his de quibus ſupra diximus, quia facit grumos. Vñ multi bibẽtes lac, aut caſeum comedentes, nõ ſine ratione aquá bibunt. Hinc etiam tabidis non damus caprinũ aut qualecunq; lac, quod multũ habet ſeri aut butyri, ſed aſininũ, quia ipſum melancholicũ eſt, & quanto magis ſplen trahit nutrimentũ, tãto minus ſtomachũ lædit. Nunc videamus quibus lac maluũ fit. Caput dolentibus ſine dubio addit dolorem dum recens fuerit in ſtomacho. quia vapor ad cerebrum perue-

niens extendit nexuos. Febricitantibus vero contrariũ eſt, quia quãuis qualitatem temperare debuerat, tamen calor calorem auget. Item iis quibus prę cordia ſuſpenſa murmurant malum eſt, quia vapor vbi detentus fuerit, tumorem facit. Sitibundis etiã magis excitat ſitim. Item iis malum eſt, quibus per febres acutas biliofæ deiectiones prodeũt, quia maior fit relaxatio. In ſanguinis multi deiectione malum eſt, multis modis, primũ, quia debilitatur natura & non valet concoquere, deinde, quia vires reprimit, & vbi reſederit, magis aggrauat.

APHORIS. XLIIII.

Lac tabidis competit niſi admodum febriant. dandum etiam in febribus lõgis tuſsibũdis, ſi nec vllum ex prędictis vrget, & præter rationem æger abſumitur.

Volens hippocrates per omnia doctum eſſe medicum, docet quibus congruum ſic lac, quibus nõ, & quod ante vituperauit, nunc laudat. Tabidis, inquit, niſi admodum febriant, lac datur, vt ea quę extenuata ſunt, per lactis copiam reparentur. Item docet, vt medicus in aliquam regionem veniens, ſi repererit in aliquibus longam febrem, quia iam tabefacti ſunt præter rationem, lac offerat. ſed concoquatur prius lac cum lente & farre, vt qualitas lactis cum qualitate ægroti operando non lædat, ſed potius reparatio fiat.

APHORIS. XLV.

Qvibus tumores i vlceribus apparẽt, ii nõ maxime cõuelluntur neq; inſaniũt ſed deletis tumoribus, aliis de repente cõuulſiones a tergo, & diſtentiones accidunt, aliis ante inſania, aut lateris dolor acutus.

Hoc dicit, Quibus tumores inſaniem vertuntur ii neq; conuelluntur, neq; inſaniunt quia materies quæ ſurſum pergebat,& inſaniã faciebat,p abſceſſum egeritur,& conuulſio nõ poteſt fieri,quia repletio tumoris euacuatur.talis enim inanitio non eſt, præter naturam. Si vero ſubito euaneſcat tumor, à tergo accidet conuulſio & diſtentio,hoc eſt in toto corpore extenſio. Si vero ante euaneſcat tumor, inſaniam facit,& laterum dolorem ac ſaniem.

APHORIS. XLVI.

SI rubicundi fuerint tumores, aut vomica accidit aut difficultas inteſtinorum. immaturi,mali,molles,boni.

Si rubicundi fuerint tumores, celenter aut euaporantur,aut inſaniem vertuntur.

APHORIS. XLVII.

SI in vulneribus validis & prauis moles non apparet,magna eſt noxa.

Hoc dicit,ſi tumor fuerit ſolidus,hoc eſt,ſine ſanie,malum eſt,quia nec euaporari poteſt nec in ſaniem verti.

APHORIS. XLVIII.

DOlenti partem capitis poſteriorẽ frontis venam ſubreptam ſecuiſſe prodeſt.

Sciendũ triplici materia cerebrũ ꝯtextũ eſſe,neruis videlicet,venis,& arteriis.& venarũ quidẽ aliæ ſunt principales,aliæ nõ principales, aliȩ minores, quarũ ſi vnã vadit ſurſum,tũ altera deorſum pget. queadmodũ,exẽpli gratia,ruſtic⁹ vitẽ colẽs, ſi vnã ꝓpaginẽ duxerit ad dextrã,aliã ad ſiniſtram ducet ſic & natura venas conſtituit.vt ſi vna caudat alte ra miniſtret loco nutrimentũ, vt non patiatur, ſed

poſsit nutriri.hæ venæ ab hepate emergētes & cerebrū vallantes diuerſo modo dolorē inferunt nō ſolum occipitio,ſed & toti capiti. Ab hepate enim per venas humores ſuperiora petentes,neruos proximos vexant,& partes capitis ledunt.Vnde ſi per membranulas læſio veniens anteriores capitis partes offendat,ſinciput dolet,Si vero poſteriores partes,occipitium.Vnde Hippocrates ſciens aliquando inde occipitium dolore curationem docet. Si, inquiens,vena quæ in fronte eſt incidatur,dolorē, qui in poſteriore eſt capitis parte ſedat. Sed cur nō tollitur ſanguis e loco patiente potius quam e fronte? Nimirū tribus de cauſis, Primū, quia per reuulſionē,quam antiſpaſin Græci vocant,detractio ſanguinis facta,celerius euaporat, Deinde quia poſteriore capitis parte non ſic apparet vena, vt in fronte,Tertio,quia poſtetiore parte venæ,nerui,& arteriæ in ceruice ſunt.Sed quare fluēte rheumatiſmo in oculos,per cucurbitulam poſt ſanguinem tollimus? Nimirum quia cucurbitula leuat carnem atq; cutem,& arteriæ,ac nerui intus manent.

APHORIS. XLIX.

RIgores incipiunt mulieribus quidem ex lumbis magis,& per dorſum ad caput.Sed & viris parte corporis poſteriore magis,quam anteriore,veluti femorum, cubiti. Sed & cutis rara iudicio autem eſt pilus.

In preſenti aphoriſmo oſtendit Hippocrates, ex quibus rebus,& quibus in locis tam in mulieribus. quam viris rigores oriuntus,& dicit,Mulieribus ex lumbis & per dorſum ad caput oriri rigores,& quāto mulieres frigidiores ſunt viris, tāto eis citius oriuntur rigores.Viris vero vtpote calidioribus,parte

corporis poſteriore, ideſt, à cubito & femore, quæ frigidam habent naturam. Huius rei ſignum eſt cutis raritas, & raræ cutis indicium eſt pilorum multitudo. Nam quanto deſior eſt cutis, vt in palma, tanto minus naſcuntur pili.

APHORIS. L.

Qvi a quartanis capiunt, nõ admodum cõuulſionibus capiunt. Et ſi antea capiebantur, quartana ſuperueniente liberant.

Commentarium hic deſideratur.

APHORIS. LI.

Qvorum cutis obtenditur ſqualida & ſicca, ii ſine ſudore moriuntur. Contra, quorum cutis laxa ſolutaq; eſt, ii obeunt cum ſudore.

Nunc de conuulſione & diſtentione loquitur, & dicit, Qui ſiccus fuerit & duram habuerit cutem, præ nimia ſiccitate ſine ſudore moritur. Qui vero laxam habuerit cutem, & non fuerit ſiccus, cum ſudore moritur.

APHORIS. LII.

Qvi regio morbo laborant, ii non admodum inflantur.

Regius enim morbus & bilioſo fit humore, vt ſupra dictum eſt, dum aũt ille humor expulſus fuerit, inflationes non facit in corpore.

APHORIS. I.

IN longis leuitatibus inteſtinorum, ructus acidus ſuperueniens, qui non extitit prius, ſignum eſt bonum.

Abſoluta ſexta particula in qua muliebres affectiones, & lactis qualitatē oſtendit, tranſit ad ſeptimā, In longis ingens læuitatibus inteſtinorum ructus acidus ſuperueniens &c. Videamus quid ſit læuitas inteſtinorum, & qbus de cauſis fiat. deinde, quare acidus ructus ſuperueniens, ſignum bonum eſt. Læuitas inteſtinorum eſt ſine vlla alteratione cibi deiectio, vbi mox vt aſſumptus fuerit cibus, ſine vlla imutatione excernitur. Fit aūt quoties lōga ægritudo virtutes natulales alteratricem & retertiuam debilitat. Nam ſi alteratrix facultas debilis fuerit, nō pōt aſſumptū cibus alterare, nec retentiua virtus eundem retinere. Item aliquando fit craſſus atq; glutinoſus ex humoribus cibus. Quod autem glutinoſum eſt, virtus alteratrix concoquere non valet, nec retentiua retinere. aridus ructus ſi ab initio fuerit, malum ſignū eſt, ſi autem poſt euenerit, bonum. Duobus modis, Vno, quia materiam quæ intro decurrebat, diſſoluit virtus, & ad exteriora pars aliqua deriuatur & fit deriuatio de loco ad locū, Altero, quia ſignificat frigidam & viſcoſam materiam, iam à calore ſolutam, vt fiat acidus ructus.

APHORIS. II.

QVibus nares humidę, & genitale ſemē liquidum, ſanis malū eſt, ęgrotis vero

vtile e contrario.

Nimirum eſt, quod dicit Hippocrates, ſanis eſſe malum quod ægrotis ſit vtile. Sciendum ergo quædam in nobis eſſe agentia, quædā item patientia. Nam calor & frigus actiua ſunt, ſiccum & humidū patientia ſunt. Si ergo ſanis ſint nares humidæ, & ſemen genitale liquidum & aquoſum, malum eſt. quia non eſt ſecundum naturam, ſed ex contrario. Nam illud quidem ex abundantia pituitæ fit, hoc vero ex inſectio ſanguine. Si autem ægrotans quis ex ſiccitate humidas habuerit nares, & ſemen genitali liquidū, bonū eſt. quia ſiccitas eſt cōſumpta, & ad temperiem reuertitur natura, quia humor humectauit arentes nares. Sanguis vero vnde ſemen genitale originem ducit, quod ante viſcoſum fuerat, calore ſuo iam reparauit.

APHORIS. III.

IN longis difficultatibus inteſtinorum faſtidioſæ inediæ malæ ſunt, & peiores, ſi accidunt cum febre.

Difficultas inteſtinorum præcipue fit ex diſtemperantiæ inæqualitate. Et ob id dicit Hippocrates, quod faſtidioſæ inediæ in hoc affectu malæ ſunt. Quia duobus modis æger læditur, Primum quia maior fit diſtemperantia ſi non reficiatur cibo, Deinde, quia geminam debilitationem naturæ inferunt, vnam, cibi, alteram excretionis. Tribus etiam locis fit difficultas inteſtinorū, hoc eſt, ſupra, in medio, & inferiore loco. ſupra fit, quoties ipſa vlceratio ſanguinem miniſtrat, In medio, quando ſanguinolentum ſtercus deiicitur, Inferiore vero loco, quādo craſſum inteſtinum quod longa nō dicitur, mucoſa ſtrigmenta deponit. Et ideo ſi in febribus hæc contingant,

contingant peius eſt.

APHORIS. IIII.

Dolores aut pectoris aut coſtæ aut cuiuſuis membri, an multum infeſtent animaduertendum eſt.

Vult Hippocrates dare ſignum, atque cognoſcere medicum vnde fiant dolores in prectore aut latere, aut etiam in aliis membris. & dicit, hoc conſiderandum eſſe a medico, propter modum curationis adhibendæ. Nam poteſt fieri vt ſit quiſquam pleuriticus, & doleat illi pectus atq; latera, propter diaphragma quod vicinum & coniunctũ eſt epizocoti membranæ. & nunc curabimus eadem ratione qua pleuriticum. Item fieri poteſt, vt ſit tumor in concauitatibus pectoris & doleat pectus, & non ſit pleuriticus. debet ergo ſemper medicus affectionem cognoſcere, vt ſic poſsit peculiare præſidium adhibere.

APHORIS. V.

Vitia renum & veſicę ſenioribus difficulter ſanantur.

Siue in veſica ſit affecto, ſiue in renibus, difficulter curatur duabus de cauſis, Priumum, quia præſidia ex interiore parte admoueri non poſſunt Deinde, quia illa quæ ab exteriore parte admouentur iam pene conſumpta ſunt, quum ad locum veniunt.

APHORIS. VI.

Dolores ventris ſi ſuperiores ſunt, leuius, inſſi eriores, grauius infeſtant.

Superiores ventris dolores naſcuntur, quum aut tantum ſuperficies dolet. & hi celeriter ſiccantur & euaporantur, aut quum dolor ſupra in ſtomacho eſt, vbi eſt calor fortior, qui dolorem facile euaporare poteſt. Hi ergo dolores leuius infeſtant. Si autem fuerint infra vmbilicum, grauiores erunt & diuturni. quia ex craſſa fiunt materia, & calor minor eſt, quam vt poſsit eos facile euaporare, aut ſoluere.

APHORIS. VII.

VLcera aquæ inter cutem quæ in corpore fiunt, non facile ſanantu.

Tribus modis non ſanantur vlcera in iis q aqua inter cutem laborant, Primo, quia deeſt ſanguis qui poſsit nutrire carnes. Nam ſanguis in aquam conuerſus eſt, Secundo, quia ipſa aqua ſalſa decurrens ad vlcera, magis exaſperat, Tertio, quia debilior eſt natura, quam locus qui patitur.

APHORIS. VIII.

LAtæ poſtulæ & quæ non admodú pruriunt, difficulter curantur.

Nunc de areis dicit. Quid eſt area? vlceratio cutis, cum profluuio & eradicatione capillorum. Sed quia ſemper eſt, vlceratio, ſed aliquando ſola eradicatio, videamus quæ difficilius curatur. Illa quæ cum vlceratione eſt, curari facile poteſt, quia ſuperficie ſunt eradicati capilli, & nó interrogare parte. Hæc vero quæ in ſuperficie vlcerationem non habet neq; pruritum, a radicibus habet eradicatos capillos. vnde difficilius curatur.

APHORIS. IX.

Dolenti caput & circum dolenti, pus aut aqua, aut ſanguis effuſus per nares aut os ægritudinem tollit.

Capitis dolor multis modis accidit. Aliquando tumor eſt in membranulis ſiue panniculis quos meningas Græci dicunt, Aliquando in ipſo pericranio quod ſuperinſternitur cerebro, Aliquando ex inferiore parte aſcendit ſpiritus flatulentus per arterias & venas, & dolorem excitat. Vnde ſe aperiunt ſuture capitis, & accedentes medici docti faciunt ligaturam quæ cephalica nuncupatur. Reuertentibus vero ſuturis in ſuum locum, ceſſat dolor. Conſideremus, quare dixerit dolenti caput, & circum dolenti. Dolenti caput, dolor in ipſo loco continetur. ſed circum dolenti, dolor circunquaque fit ex ſpiritu flatulento per arterias. Ergo ſiue dolenti caput, ſiue circum dolenti, pus, aut aqua, aut ſanguis per nares aut os manans, ſoluit ægritudinem. Nares enim & palatum cerebri ſunt maximæ digeſtiones. Vicina vero ſunt ſibi inuicem nares & palatum, & quum manauerit pus, vel aqua, vel ſanguis, tunc ſiue ſit tumor, relaxatur, ſiue humor, deponitur, ſiue ſpiritus flatulentus, extenuatur.

APHORIS. X.

Vitiis atræ bilis & renum, ſi mariſcæ ſuperuenerint, bene erit.

Atra bilis affectio eſt cerebri, & ex melancholica fit materia. Mariſcæ autem ſunt venæ meatus, & ex vna multæ eædem venientes ab hepate per

dorſum ad meatum deferunt melancholicum ſanguinem. Et ſicut mulieres per ſingulos menſes purgantur conſueta purgatione menſtruorum, ita & viri qui iſta patiuntur. Quum ergo fuerit atra bilis & ſuperuenerint mariſcæ, diſſoluunt atram bilem, quia diminuitur materia. Nephrites vero renum affectus tribus fiunt modis, aut tumore in renibus, aut tumore in veſica, aut ſpiritu flatulento in vtriſq;. Inanitio contra eſt. & in ipſis renibus triplex eſt poſitio membrorum, aut enim vrinaria vaſa dolent, aut ſeminalia, aut ipſi renes. Quibus omnibus modis ſupra dicta inanitio veniens, ſoluit eas affectiones.

APHORIS. XI.

A Mariſcis diutinis ſanato, niſi vna ſeruetur, periculum vel aquæ inter cutem vel tabitudinis, uel inſaniæ imminet.

In præſenti aphoriſmo vult Hippocrates oſtendere, quod ſi curatæ fuerint mariſcæ, malum ſit, niſi vna fuerint ſeruata. Nam, vt ſuperius diximus, Mariſca vena eſt quæ ab hepate egrediens defert melancholicum ſanguinem, quæ veniens ad anum in multas alias diuiditur. Galenus dicit, quod indocti medici ponunt cucurbitulam ad meatum & ipſa venarum capita abſcindunt & ligant, dicentes fiſtulam eſſe. Nos autem ſic non faciemus, ſed ſi plus emanet quàm conueniat, ſic ligabimus, vt vna remaneat, & ſinemus vt natura habeat excretionem. Nam ſi hoc non fecerimus, euenient paſsiones de quibus ſupra dictum eſt. Sed quomodo ſanguis retentus cauſa eſt aquæ inter cutem, quum aqua inter cutem nihil ſit aliud, quàm indi-

gentia ſanguinis? Reſpondemus, quod ſanguis dum retentus fuerit, ad principium ſuum, hoc eſt, ad hepar redundat. Et tale quidem patitur natura, quale fiſtula accipiens aquam e fouea, quæ dum aquam in ſe receperit, per ſpiritum ſurſum redundat aqua. Sic & ſanguis ad hepar ſe habet. Hepar autem toti corpori nutrimētum miniſtrat, cuius vena quum oppreſſa fuerit, ipſum hepar, aut per ſe patitur, aut propter vicinitatem, & ſanguis in aquam conuertitur, & fit hydrops. Si vero ſanguis ad cerebrum verſus fuerit, parit inſaniam, ſi ad pulmonem, tabem generat.

APHORIS. XII.

Singultui ſi ſternutamēta ſupperuenerint tollunt ſingultum.

Singultus duobus modis fit, quemadmodum & conuulſio, aut ex repletione, aut ex inanitione. Et quia ſtomachus neruoſus eſt, nerui autem à cerebro oriuntur, dum ſternutatio ſingultui ſuperuenerit, ſoluitur ſingultus, quia motus calorem facit, calor autem calorem euaporat. Si ex inanitione fuerit ſingultus, quicquid ad ipſam concuſsionem pertinet, ea excitatione facta naturæ, ſignificat virtutem reparari.

APHORIS. XIII.

Ab aqua inter cutem detentus, ſi aqua per venas in ventrem defluxerit, morbo ſoluentur. At ſi tuſsis acceſſerit, nulla erit ſpes ſalutis.

Nam aqua inter cutem ex repletione accidit. ſi autem aquæ deriuatio fiat, & aqua ad ventrem per venas reddeat, ſoluitur affectio. Si vero tuſsis ad-

uenerit,multis modis malum eſt,Primo, quia ſigni ficat ipſam abundantiam ſuperiore loco redundare,que titillat & facit tuſsim,deinde,quia ipſa concuſsio magis inficit.exagitatur enim aqua tuſsis ergo ſignum eſt mortis.

APHORIS. XIIII.

FLuore alui diutino detento, vomitus ſponte ſuperueniens,tollit fluoremr.

Ventris fluorem ſi ſpontaneus ſequutus fuerit vomitus, ſoluit fluorem. quia illud quod inferius excernebatur,per ſuperiorem partem egreditur.

APHORIS. XV.

COſtali aut pulmonia detẽto,ſi alui fluor ſuperuenit,malo eſt.

Multis modis malum eſt, ſi coſtali morbo detento ſuperuenerit alui fluor, præcipue initio,Primo,quia debilitat vires;Deinde,quia dolor ingens eſt, & vigiliæ. Accedit autem & fluxus ventris, quæ omnia debilitant. Sed quare dolor eſt grauis in morbo coſtali? Nimirum,quod hypezocos membrana confricatur, & cum coſta,pleura.vnde etiam pleuritici dicuntur, qui coſtali morbo detinentur. Deinde quia molle & ſenſibile à duro præmitur, ideo maior eſt dolor.

APHORIS. XVI.

LIppientem prehendi alui fluore, bene eſt.

Lippitudo,oculorum dolor aut ex vapore aſcendente,aut ex humore fit.Si ergo ventris fluxus ſuperuenerit,ad inferiores partes prouocatur ipſa ma

teries,quæ faciebat oculorum dolorem.

APHORIS. XVII.

SI veſica præciditur, aut cerebrum, aut cor, aut diaphragma, aut aliquid ex tenuioribus inteſtinis, aut venter, aut iecur, letale eſt.

Hippocrates de principiis corporis loquens dicit, ſi aliquid horum præciſum fuerit, letale eſt. Sed falſum videt̃ eſſe quod dicit Hippocrates. Scimus enim inteſtino inciſo, & ventre ſæpius euaſiſſe & ſuperuixiſſe hominem, vt ſępe in bello acccidit. Reſpondemus, aliud eſſe pręciſionem, aliud inciſionem, atq; aliud percuſsionem. Percuſsio eſt, quã do aliquid horum pungitur, non tamen diuiditur, vt ſi aliquis in ventre pungatur & non in inteſtinis. Nam tria in ſe continet venter, in medio eſt caro, intus & foris ſunt nerui. & hoc prouida natura facit vt caro illa calefaciat cibum, & nerui extendantur quoties multum comedimus. Item caro illa adunata, tota ſe conſolidat, quoties punctio huiuſmodi fuerit. Inciſio eſt, quoties membrum inciditur, nõ tamen diuiditur. Præciſio vero dicitur quoties mẽbri continuatio diuiſa fuerit quomodo nũc dicit Hippocrates, ſi quid ex his membris præciſum fuerit, letale eſt, quia ſunt quędam principia ſine quibus natura ſubſtinere non poteſt.

APHORIS. XVIII.

QVum pręciſum os eſt, aut cartilago, aut neruus, aut genæ particula tenuis aut pręputium, nec augeri, nec coa-

leſcere poteſt.

Membrorum noſtri corporis alia ſunt neruoſa, alia muſculoſa, alia carnoſa, alia oſſea, alia venoſa. Hippocrates ergo in omnibus, verax nunc vult oſtendere, quæ ſint in corpore noſtro ea membra, quæ inciſa non ſanantur, & dicit. Omne quod neruoſum eſt, ſi pręcidatur, difficile ad integritatem reuocatur, niſi forte locus ille circundatus fuerit carne, quæ carni adunetur. Illud tamen non ſimile eſt, quum videmus collum veſicæ incidi, vel ipſam etiam veſicam, quando calculi extrahuntur tum enim in longum finditur ea parte qua eſt caro, quia caro maxime adunat & conglutinat locum. quandam id quoq; difficile fiat. Videamus ergo quid dicat Hippocrates. Os, inquit, ſi præcidatur, non creſcit aut augetur. Cartilago etiam, quæ eſt narium poſitio, ſimili modo ſe habet, ſic & genæ particula tenuis, vt pone iuxta labium, quod magis eſt neruoſum quam carnoſum. Pręputium vero præciſum non augetur. ſimili enim modo neruoſum eſt, & non adeſt caro per quam poſsit nutriri. Hęc ergo omnia ſi pręciſa fuerint, neq; augeri, neq; coaleſcere poſſunt.

APHORIS. XIX.

SI ſanguis pręter naturam in ventriculum transfunditur, ſuppuretur neceſſe eſt.

Hippocrates in hoc aphoriſmo omnes concauitates ventris, ventriculum nuncupauit. Dicitq;, Si extra vaſa exierit ſanguis, detentus in concauitate alia tabefacit & inficit calorem naturalem, &

quia præter naturam eſt, ſuppuratur, & inſaniem conuertitur.

APHORIS XX.

SI varices aut mariſce inſanienti ſuperuenerint, inſania ſoluetur.

Inſania & melancholia cerebri ſunt affectiones, & cerebri obtinent principium. Dicit ergo Hippocrates, ſi inſanienti ſuperuenerint varices, ſolueter inſania. Varices enim ſunt venę latiores, quas ſæpius per genua ad pedes videmus deſcendere, & per has fit de ſuperiore parte ad inferiorem ſolutio morbi. Idem efficiunt mariſcę, ſi inſanienti ſuperuenerint.

APHORIS. XXI.

QVæcunque rupta de dorſo ad cubitum deſcendunt, ſanguine detracto ſoluuntur.

Ex vertebris accipiunt officium ſiuum manus, Si ergo dolor fuerit in cubito, ſignificatur ſpinalem eſſe affectionem, idq; aut ex conſtipatione, aut ex punctione, aut ex alio quouis morbo. Inciſa ergo vena in brachio ipſo, ſoluit dolorem. quia ſiue tumor ſit, relaxatur, qui ante opprimebat venas, & faciebat dolorem, ſiue humor, detrahitur, ſiue con ſtipatio, relaxatur.

APHORIS. XXII.

SI mœſtitia & metus longo tempore tenet, atra bilis in vitio eſt.

Timor enim fit quoties tinctę fuerint cerebri

particulæ,& velut in tenebris ſe non cognoſcente natura, timores accidunt. Si ergo, inquit, longo tempore tenet mœſtitia & metus, atra bilis ſignificatur. quia maxime ex melancholica materia timores eueniunt.

APHORIS. XXIII.

IGnem ſacrum de foris verti introrſum,nō bene eſt,interius foras,bene eſt.

Ignis ſacer ex cholera fit & ſanguine, ſed plus ſanguinis habet quam choleræ. Si ergo apparuerit in aliquo membro, & ſubito introrſum verſus fuerit, malum eſt, quia aliquando ad vitalia concurrit. Si vero ex interiore loco foras vertatur,bonum eſt, quia natura ad ſuperficiem educit humorem ſuperfluum.

APHORIS. XXIIII.

QVi per ardores contremiſcunt,iis delirium adfert ſolutionem.

Ardores enim ex bilioſo fiunt humore, & ſunt morbus peracutus. Si ergo tremor ſuperuenerit, ſoluitur morbus. Nam tremor accidit,quia materies ſenſibilia loca contingit, quæ aliquando ad ſuperficiem euaporat. Ipſa quoq; materia aut eius qualitas ad cerebrum aſcendit, & delirium facit, & ſoluit tremorem delirium,quicquid tamen ſenſibile fuerit,minus ſentit.

APHORIS. XXV.

QVi ſuppurati, aut aqua inter cutem laborantes,vruntur aut ſecantur,omnes intereunt, ſi pus aut aqua vniuerſa ef-

fluxerit.

Hoc dicit, Quia maxime pud antiquos, ſi quis erat ſuppuratus, hoc eſt, haberet pus in ſpatio inter thoracem atq; pulmonem, aut alio tali membro; ferro candente vrebatur, & hoc fiebat propter venas & arterias. Si quis ergo, inquit, ſic fuerit affectus, & vniuerſum pus effluxerit, moritur, quia cum inutilibus ſimul effluunt vtilia. Similiter dicendum eſt de iis qui aqua inter cutem laborant.

APHORIS. XXVI.

SPadones neq; podagra laborant, neq; calui efficiuntur.

Antiquis enim temporibus, & hi qui ſeruabant palatium maxime eunuchi erant. Item eunuchi conſtituta habebant cibaria, vir vero exectis teſtibus, naturæ muliebris efficitur. Ergo tam ex ciborum abſtinentia, quam ex temperie quam natura eunuchorum habet, neque podagra laborant, neq; calui efficiuntur. Nam podagra & caluities ex intemperanta accidunt. Hac vero ætate eunuchi articulariis morbis afficiuntur, quod non abſimile eſt podagræ, quia in otio & deliciis viuunt & labore non exercentur, & incompoſite; viuunt, ac nutriunt craſſum humorem, qui ad articulos decurrens, articularem morbum parit.

APHORIS. XXVII.

MVlier podagra non laborat, niſi menſtrua defecerint.

Quoties mulieribus menſtrua profluunt, purgatio eſt totius corporis. Si vero non fluxerint, redun

dat materies humorum in toto corpore, gignuntur morbi. Aliquando autem craſſa ipſa materies, decurrit ad articulos & fit podragra.

APHORIS. XXVIII

PVer podagra non laborat, ante quam concumbere incipiat.

Puer podagra non laborat ante quam cum muliere rem habeat. vbi autem cum muliere rem habuerit, calor ſubtrahitur & humores commouentur.

APHORIS. XXIX.

DOlores oculorum ſoluit aut meri potio, aut balenum, aut fomentum., aut vena inciſa, aut medicamentum epotum.

Quemadmodum quatuor ſunt humores, ita quadrifariam oculorum dolores fieri intelligit Hippocrates, qui ſupra dictis auxiliis tolluntur.

COMMENTARIORVM ORIBASII in Hippocratis Aphoriſmos, Finis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Regiſtrum.

A B C D E F G H I K L M N
Omnes ſunt quaterniones.

Venetiis per Io. Anto. de Nicolinis de Sabio ſum-
ptu & requiſitione D. Melchioris Seſſę. Anno
Domini. M D X X X I I I.
menſe Nouemb.

DISSI MILIVM INFIDA SOCI ETAS

+

Trattato d'Astrologia delle Calende di Marzo et Signore dell'anno & 105

Per fare giuditio perpetuamente ogni anno di tutte le cose ch' hanno da succedere bisogna vedere in che di entra il p.° giorno di Marzo perche quel giorno haverai il sig.re dell'anno et per quello potrai facilmente giudicare onde bisogna sapere che se il p.° giorno di Marzo entrara in lunedi il sig.re dell'anno sara saturno s'in Martedi sara il sole s'in mercordi sara la luna s'in giovedi sara marte s'in venerdi sara Mercurio s'in sabato sara Giove et s'in domenica sara venere &.

Q.do dunque saturno sara signore dell'anno denota abundantia nella terra d'ogli et [illegible] frutti guerre et discordie tra prencipi città e Castelle et in molti luoghi sara infermita tar[illegible] rino pioggie grande e molta neve nell'inverno et nell'estate molti tuoni et in alcuni luoghi sara mortalita d'animali minuti.

Q.do Giove sara sig. denota pace [illegible] Città e castella e l'aria sara bona sara abundantia d'animali

d'animali piccioli sarà pace tra gli stati
et l'inspirandose ancora che fra loro ci na-
scesse qualche poco di disturbo saranno poche
infermità sarà abundantia d'uino et di frutti
nell'inuerno non sarà molta pioggia ne neue
Anno Marte sarà signore sarà guerre discordie
fra populi sarà carestia [illegible] et molti poller
moriranno saranno assai uini ma pochi qual
ra la maggior parte sarà copia di grani et di frutti
et di legumi [illegible] nella guerra la morte
d'un gran prelato sarà abundantia d'ani
mali minuti et d'uccelli et l'inuerno sarà
buono senza grande pioggie la state sarà
humida et molta pioggia et nel uero sarà
gran [illegible]
Anno il sole sarà sig. [illegible] pace fra la Chiesa
et l'Imperio et altri Re sarà abundantia
di mele et si farà gran guadagno de bestie
d'ogni sorte moriranno molti fanciulli
l'inuerno sarà buono nell'estate sarà
mediocre abundanza et mortalità grande
d'uccelli

Ond Venere sara signore denota concordia in mi
Certa tra quelli sono inimicitie moriranno assai
homini et done vecchie e nell'inuerno si se ne
neue la estate sara bona saranno molti fruti i
quali si guasteranno
Ond Mercurio sara sig. denota grande abundancia
et saranno gran pioggie et gran mortalita d'ani
mali piccoli et si gabiranno molte cose et sara di
scordia tra l'Imperador et il Re et saranno
infirmita ma quasi uniuersalmente si vincera
fara pessere l'aere sara salubre
Ond la luna sara sig. denota abundanza di vino
et oglio et melle et altre cose in molti luoghi
saranno infirmita nella primauera et nella
estate saranno molte pioggie et saranno es
tremi caldi nelle bestie minute sara molta
destrucion et di quelle molte periranno
Gli giorni boni a far ogni cosa
Genaro 8·12·14·19·20·22·23·24·26·
Febraro·5·7·11·22 Marzo·7·9·21·23·
Aprile·11·12·16·18·19·23·24·[illegible]
Maggio·2·4·7·9·11·12·18·19·20·21·
Giungio 7·9·13·22·24 Luglio 8·9·14·25·28
Agosto 3·4·5·8·12·15·18· Septemb·5·6·9·15·20·25·

Ottobre 2·4·7·8·11·17·20·
Novembre 3·4·6·8·9·10·14·
Decebre 4·5·8·14·14·26·

Li giorni infelici àparte cose

Genaro 4·6·11·15·17·feb·10·22·23·
Marzo 5·14·16·17·Aprile 15·17·Mag·7·14·
17·Giugno 20·lug·16·18·19·Agost·16·17·
19·20·Settéb·1·2·3·11·16·17·23·24·26·
Ottobre 15·16·21 Noveb·7·11 Decéb·10·11·16·
Li sopradetti giorni infelici sono stati anticamente osservati dalli dotti Italiani l'anno calculato et à Genaro l'hanno giontovi il 3·7·18 et 21 à feb il 12·15·18·à Marzo il 15 et 18·Aprile il 6 Amaggio il 6·et il 15·à Giugno il 11 à luglio il 15·à Nove·il 15 et 17·à Deceb·il 6·et 7 et certo non [illegible] raggione però li [illegible] da quelli che [illegible] si deue guardare [illegible] dalli sopradetti et dall' antichi osservati li giorni infelici della luna dell'antichi osservare
Il 6·et 7 della Luna di Gennaro il 13 et 23 di feb·il 16 et 17·di Marzo il 15·16·17·d'Aprile il 6·12·di Mag·il 6 et 7 di Giug·il 15 et 17 di lugl·il 12 et 20 d'Ag·il 6 et 13 di sett·il 6·et 7·d'ottob·il 12 et 26 di Nou·il 3·7·13
di decembre 7

P.ª debbi sapire che la p.ª lra dell'Alfabeto, cioe A è principio della ruota di questa a[...] oriente et il segno di questa casa è ariete et il numero che è fore della circunferentia è i, come si monstera nella ruota in figura: la seconda è tauro la 3. gemini la 4. cancer la 5. leo, la 6. virgo la 7. libra 8.ª scorpio 9.ª sagitario 10 capricorno 11 Aquario 12 pisces 13 capo dragone. 14 tauro 15 gemini 16 cancer 17 leo 18 scorpio 19 libra 20 scorpio, 21 sagitario 22 cauda dragonis 23 Aquario 24 pisces 25 Ariete 26 tauro 27 gemini 28 cancer 29 leo 30 virgo. E queste sono le trenta case della Ruota nelle qual hai a cognoscere il bene et il male di colui noi pronostichiamo gratia disgratia sanita infirmita ricchezze pouerta vita morte secondo l'inclinatione delli pianeti na come dice S. Gio. Iddio è sig.re del tuo [...] facto sunt et sine ipso factum est nihil et Moises inscriptis. Iddio dice Ego Deus [...] preter me ego sum qui occido [...]

n.) devi sapere che quando noi fare una dimanda in tosto viene o male et o bene vero per che noi fare ... et remane 22 per li numeri y trenta come diremo di sotto denota le 22 casa della ruota d questa sue ogni cua dimanda sara cattiva et la raggione è questa che essendo casa de segni cattivi non pò significar bene come è el capo et cauda draconis quali sempre denotano male ...

Della propieta delli 12 segni del Cielo et delle loro ... et nomi

Devi sapere che li segni celesti sono dodeci et 14 il capo et la coda del dragone quattro delli segni sono mascolini et sono sagittario libra leo et gemini, et quattro altri sono feminini ciò è tauro cancer virgo pisces et quattro altri sono comuni ciò mascolini et feminini Aries scorpio capricornus Aquarius caput draconis è questo ... et la cauda è questa ... della tornatura

foco. Aries taurus sono caldi et secchi
Aria leo gemini libra Aquario sono caldi et secchi

Terra taurus virgo capricornus so freddi et secchi
Aqua cancer scorpio pisces so freddi et humidi
Li stabili sono tauro scorpio leo et aquario
li mobili sono Aries libra et capricorno.
li mezzani sono Gemini virgo sagittario et pisces
et debbi sapere ~~che pisces~~ virgo et sagittario son
boni à tutte le cose ~~che~~ trovrai et questo basti alla
cognitione delli segni celesti

Delli 7 pianeti et delle loro figure case

Li Pianeti del Cielo so sette et nota che noi ne
ponamo secondo l'ordine delle case della
ruota di questa scientia et pio secondo che sono
in cielo Imprimo che la p.ª lettera dell'alfabeto che
A si la p.ª casa della ruota che se dice esser sole
della casa et Aries che è principio dell'oriete
la seconda lettera che è b è venere in casa di tauro
la 3.ª che è c è Mercurio in casa di gemini et così
potrai discorrere per tutte le case della ruota
come in essa vedrai et le loro figure sono queste
cioè ☽ luna ♂ Marte ☿ Mercurio ♃ Giove
♀ Venere ♄ saturno ☉

Item debbi sapere che il sole sta trenta giorni cer
ca in ciascuno segno delli sopradetti et la luna in
tre dì et mezzo circa più et così lo secondo segno
che seguei s'è conjunzione col ♃ s'è opposizione
et questo giova a stare circa il cavar il sangue ad ora

li Aspetti delli pianeti

☌ Coniunctio ☍ oppositio △ trinus
□ quadrans ✶ sextilis

Giove et Venere sono boni, saturno et Mar
te son mali: sole et luna son mediocri Mercu
rio s'è posto con li boni è bono et co li cattivi cat

Della giusta dell'arte dell'alfabeto et delli numeri

Devi sapere le figure dell'a b c et ~~…~~
sono lettere 4 che replicheranno ~~…~~ fino 30
appresso metterai il numero fuora delli cir
coli della rota et dentro l'alfabeto co lo nu
ro che sarà prima la lettera a nella prima
casa et poi è il pianeto che è sole et poi il
segno che è Ariete et poi il numero i
et prima comincierai d'oriente come
la lra a, el suo numero è 13 come si mo
stra qui di sotto

Cav. G. DI GIACOMO
Antico
1971